

HZ. MUHAMMED VE EVRENSEL MESAJI

- CAHİLİYE DÖNEMİ YAŞANAN OLAYLAR VE UYGULAMALAR
- KUZEY ARABİSTAN

NABATÎLER: M. ö. IV. yüzyıldan m. 106 yılına kadar Filistin'in güneyinde, Akabe körfezi ile Lût gölü arasındaki Edom bölgesinde Nabatî Krallığı hüküm sürmüştür. Krallığın merkezi önceleri, bugün bile harabeleri meşhur olan Petra şehriydi.

TEDMÜRLÜLER: Ne zaman kurulduğu kesin olarak bilinmeyen, ancak m. ö. I. yüzyıldan itibaren mevcut olduğu anlaşılan Tedmür krallığı özellikle Nabatî Krallığı'nın ortadan kalkmasıyla gelişmiştir. Krallığın merkezi olan Tedmür şehri, Şam'ın 260 km. kuzeydoğusunda ve Fırat nehrinin 140 km. batısında yer alır. Tedmürlüler, zaman zaman Romalıların saldırılarına maruz kalmışlar, bazen de onlarla birleşerek Sâsânîlere saldırmışlardır.

GASSÂNÎLER: Tedmür Krallığı'nın m. s. III. yüzyılın sonlarına doğru gücünü kaybettiği sıralarda Kuzey Arabistan'da iki devlet güçlenmeye başladı. Bunlar, Me'rib Barajı'nın yıkılması üzerine güneyden kuzeye göç eden Araplar tarafından kurulmuş olan Gassânîler ile Hîrelilerdir. Gassânîler, Roma İmparatorluğu'na bağlı olarak Suriye'de, Hîreliler de Sâsânîlere bağlı olarak Irak'ta hüküm sürmüşler ve İslâm'ın doğuşuna dek varlıklarını sürdürmüşlerdir.

- SOSYAL VE KÜLTÜREL DURUM

A- Nüfus Yapısı

- ➔ Arabistan'ın asıl sakinleri Araplardır ve bunlar tarihî bakımdan iki büyük gruba ayrılırlar:

1- Arab-ı bâide: Eski devirlerde yaşamış, ancak daha sonra yok olmuş Araplardır. Âd, Semûd, Medyen ve Amâlika gibi.

- ❖ **Arab-ı bâkiye:** Soyuları devam eden Araplardır.
- ❖ **Arab-ı Âribe:** Asıl Araplar bunlardır. Kahtânîler adı verilen bu grubun esas vatanı Yemen'dir. Bunlara Güney Arapları da denilir.
- ❖ **Arab-ı Müsta'ribe (veya Mütearribe):** Aslen Arap olmayıp, sonradan Araplaşan kabilelerdir. Bunlara, Hz. İsmail'in neslinden oldukları için İsmâîlîler; Hz. İsmail'in torunlarından Adnan'ın neslinden türedikleri için Adnânîler de denir.

2- Arab-ı Müsta'ceme: Acemleşmiş Araplar. İslâm'ın ortaya çıkışından sonra çeşitli ülkeleri fetheden Arap ordularının bu memleketlerin asıl sakinleriyle karışması sonucu ortaya çıkan Araplara Arab-ı Müsta'ceme (Acemleşmiş Araplar) denilmektedir.

B- Kabile Hayatı

- ➔ Kabile nizamının esası "**asabiyet**"tir.
 - ❖ Asabiyet, bir kimsenin asabesini, yani baba tarafından akrabalarını veya genelde kabilesini, ister haklı, ister haksız olsun her zaman savunmaya hazır olmasıdır; dış tehlikelere karşı koymak veya saldırı yapmak gerektiğinde bütün kabile üyelerinin harekete geçmesini sağlayan birlik ve dayanışma ruhudur. Bu ruh, kabilenin bütün fertlerini birbirine bağlayan unsurdur.
- ➔ Kabilelerin bireyleri hürler, mevlâlar ve kölelerden oluşuyordu.
 - ❖ Kabilenin esas üyesi olan hürler (seyyid, efendi, köle olmayan), müşterek nesebe sahip olan kimselerdi. Bunlar, eşrâf ve avam olmak üzere iki kısma ayrılıyorlardı. Zenginler, kumandanlar, şairler ve kâhinler diğerlerine göre üstün kabul ediliyordu. Ancak hak ve yaşayış bakımından ötekilerden farkları yoktu.
 - ❖ Mekke'de Kusay soyundan olanlar, diğer hürlerle karşı asılzâde sınıfı oluşturuyordu.
 - ❖ Kureyş, Sakîf gibi bazı kabilelere mensup olmak şeref ve itibar vesilesi idi. Çünkü Kureyş kabilesi Harem bölgesinde oturmaları ve uluslararası ticaret yapmaları sayesinde hem Araplar ve hem de çevre ülkelerin idarecilerinden saygı görürlerdi. Onlara ait ticaret kervanları her tarafta serbestçe dolaşır.
- ➔ Köleler ve cariyeler (kız köleler) panayırlarda alınıp satılır; mal gibi miras kalır; tarım, ticaret ve diğer hizmet işlerinde çalıştırılırdı.
 - ❖ Köleliğin esas kaynağı savaşlardı; savaş esirleri çoğu zaman köleleştirilirdi. Satın almak suretiyle de köle sahibi olunurdu. Bunun dışında, karı-koca ikisi de köle ise, doğan çocuk da köle olurdu.
 - ❖ Azat edilen kölelere mevâlî (tekili: mevlâ) denirdi. Bunlar kölelerle hürler arasında bir sınıftı. Bir köle veya cariye, sahibi tarafından azat edilirse, azat edenin mevlâsı (azatlısı) olur, onun kabilesinin bir üyesi sayılırdı. Bunlar köleler gibi alınıp satılamazlardı; fakat hürler gibi de değillerdi; evlenme ve miras konusunda hürler gibi muamele görmezlerdi. Sözelimi mevlâ, hür bir kız veya kadınla evlenemezdi. Mevlânın diyeti hürün diyetinin yarısı idi.

- ➔ Yemen'de Sâsânîlerin son, İslâm devletinin ilk valisi olan Bâzân, 7/629 yılında İslâmiyet'i kabul etti ve Hz. Peygamber'in bir valisi olarak bölgede görevini sürdürdü.

➤ NESÎ USULÜ

- ➔ Araplar arasında "Nesî" usulü uygulanmaktaydı.
 - ❖ Buna göre yılın on iki ayı Zilhicce ile sona erdikten sonra, bu ay ile Muharrem arasına bir on üçüncü ay eklerler ve onu da helal sayarlardı. Bu defa ayların yeri kayardı. Yani Muharrem Safer'e, Safer de Rebîülevvel'e kayardı ve bu kayma da böylece devam ederdi.
 - ❖ Nesî' uygulamasını, başlangıçta hac mevsimini ılımlı bir aya denk getirmek için yaparlarmış.
 - ❖ İslâm, nesî' uygulamasını yasaklamıştır.

➤ ZÂTÜ ENVÂT BAYRAMI

- ➔ Mekke yakınlarında **Zâtü Envât Bayramı** ünlüydü. Zâtü Envât, büyük ve yeşil bir ağaçtı. Araplar onun altına gelip kılıçlarını dallarına asarlar, çevresinde tapınırlar ve kurban keserlerdi.
 - ❖ Cahiliye döneminde ünlü doktorlar da vardı. Hâris b. Kelede tıp öğrenimini Cündîşâpûr'da yapmıştı. Bu şahıs Hz. Muhammed (s.a.s.) döneminde yaşamıştır.

C- Aile Yapısı

- ➔ Kabilede en küçük birim ailedir.
 - ❖ Aile, ya aynı ev veya çadırda oturan dede, oğullar, torunlar ve bunların çocuklarından oluşan geniş aile (âl), ya da ana-baba ve çocuklardan oluşan dar aile (ıyâl) şeklinde olurdu.
- ➔ Evlenme farklı şekillerde gerçekleşirdi. Nikahın dinî bir mahiyeti yoktu. Nikâh şekillerinden biri bildiğimiz tarzda olandı. Bunun yanı sıra ;
 - ✓ Nikahsız yaşama, süreli nikah (**nikâh-ı mut'a**),
 - ✓ Eşleri karşılıklı değişirme (**nikâh-ı bedel**),
 - ✓ Bir erkekten çocuk sahibi olmak için eşi ona sunma (**nikâh-ı istibdâ'**),

- ✓ Büyük oğlun babasının ölümünden sonra üvey annesiyle evlenebilmesi (**nikâh-ı makt**),
- ✓ Başlık ve mehir vermemek için kızların değiştirilmesi (**nikâh-ı şığâr**) gibi çeşitli nikah türleri uygulanırdı.
- ✓ İslâm, bugün bilinen tarzın dışındaki nikah şekillerini yasaklamıştır.

➔ **Ahlâk Mesâlibü'l-Arab:** Arapların Câhiliye dönemindeki çirkin davranışlarına kaynaklarda "Arapların ayıpları" (**Mesâlibü'l-Arab**) denilir.

- ❖ **Bunlar** kibir, câhiliye asabiyeti, gasp, içki, fuhuş, kumar, intikam arzusu, riba, hırsızlık, kan dökme, yetim malı yeme gibi şeylerdir. Şüphesiz Arapların hepsinin bu işleri yaptığı söylenemez. Onların arasında içki içmeyen, fuhşa yanaşmayan pekçok kişi de vardı. **Hz. Ebû Bekir** bunlardan biridir.

➔ **Fezâilü'l-Arab:** Bunların yanında Arapların güzel davranışları da vardı. Bunlara "Arapların faziletleri" (**Fezâilü'l-Arab**) denilir.

- ❖ Bağımsızlık ve özgürlüklere düşkünlük, yiğitlik (mürüvve: kavgada cesaret, felâket ânında sabır, zayıfı korumak, güçlüğe karşı koyma), cömertlik, ahde vefâ, misafirperverlik, kendilerine sığınanları himaye etme, kanaatkârlık ve sabır bunlardandır.

➔ **Edebiyat ve Yazı:** Cahiliye döneminde Araplar arasında nesir pek muteber sayılmazdı. Bununla beraber, Ensâb (**tekili: Neseb**) ilmi ve Eyyâmü'l-Arab'la ilgili nesirler mevcuttu. Ayrıca **meseller** (kısa hikâyeler), **darb-ı meseller** (atasözleri), **ahbâr** (Arapların geçmişine ait destânî-menkıbevi rivayetler) da yaygındı. Ancak şiir ve hitâbet çok gelişmişti.

- ❖ Ukâz panayırında şiir yarışmaları yapılır, en çok beğenilenler ödüllendirilir ve Kâbe duvarına asılırdı. Yedi Askı (Muallakât-ı Seb'a) bu yarışmalarda derece kazanmış meşhur kasidelerdir.

➔ **Câhiliye döneminin meşhur şairleri:** İmriü'l-Kays, Nâbiğa ez-Zübyânî, Lebîd b. Rebîa, Ümeyye b. Ebü's-Salt, Züheyr b. Ebû Sülmâ, A'şâ (Meymûn b. Kays).Câhiliye dönemi hitâbetinin en güzel örnekleridir.

➔ Araplar önceleri, güney Arabistan'da gelişen "**Müsned**" adlı yazıyı kullanıyorlardı. Daha sonra bunun yerini, kuzeyde gelişen ve bugüne kadar gelen Arap yazısı almıştır. Bu yazı, kuzeydeki Nabat yazısının çeşitli safhalardan geçerek tekâmül etmesi sonucu ortaya çıkmıştır.

➤ EKONOMİK DURUM

- ➔ Arabistan'ın ekonomik hayatı tabiat şartlarına, kabilelerin yaşayış tarzlarına bağlı olarak genellikle hayvancılık, tarım ve ticaret üzerine dayanmaktaydı.
- ➔ Hayvancılık özellikle bedevîlerin temel geçim kaynağıydı.
- ➔ Tarım ve ticaretle uğraşan hadarîler de, bedevîler kadar olmamakla birlikte, kervanlar için gerekli olan deve, bunun yanında koyun ve az sayıda at ve sığır beslerlerdi.
- ➔ Deve, diyet ve mehir gibi hususlarda ölçü birimi idi.
- ➔ Arap atı da fizîki yapısının güzelliği; dayanıklılığı, zekası ve sahibine bağlılığı ile meşhurdur. Akınlarda ve savaşlarda özellikle aranırdı.
- ➔ Düzenli yağış alan Yemen toprakları çok verimliydi; bundan dolayı Yemen'e yeşil toprak (**el-Arzu'lHadrâ**) denir.

➤ **Yemame bölgesi**

- ➔ Kur'ân-ı Kerim'de bildirildiği gibi Kureyşliler, kış ve yaz mevsimlerinde olmak üzere yılda iki kez seyahat (Rihlateş'-Şitâi ve's-Sayf) tertipliyorlardı; kervanları kışın Yemen'e, yazın da Suriye'ye sevk ediyorlardı.
 - ❖ Kureyş'in kış ve yaz seyahat sistemini ilk tertipleyen, Hz. Muhammed (s.a.s.)'in büyük dedesi Hâşim b. Abdümenâf'tır. O aynı zamanda Bizans İmparatoru ile ticarî antlaşma yapmıştır.
 - ✓ Kış ve yaz ticaret yolu Yemen'deki San'a şehrinde başlayarak Taif, Mekke, Yesrib, Hayber, Hicr, Tebük, Maan, Teymâ, Mûte ve Busrâ üzerinden Şam'a ulaşırdı.

➤ **DİNİ DURUM**

A- YAHUDİLİK

- ➔ Arabistan'a giren semâvî dinlerden en önemlisi ve eskisi Yahudiliktir. Bu din, Filistin'den Suriye-Hicaz arasındaki yerlere sığınmak zorunda kalan Yahudiler vasıtasıyla gelmiş ve Yesrib'e kadar girmiştir.
- ➔ Yahudiliğin Araplar arasında ilgi görmemesinde, onların kendilerini Allah'ın seçilmiş halkı olarak görmelerinin rolü vardır.

B- HİRİSTİYANLIK

- ➔ Hıristiyanlığın Yemen ve Güney Arabistan'daki durumuna gelince, bu dinin mensupları Necran'da yoğun bir şekilde bulunuyorlardı.

- ❖ Buraya Hristiyanlık Habeş hakimiyeti döneminde girmiştir. Daha sonra ikinci Habeş hakimiyeti döneminde de başta Ebrehe olmak üzere Habeş valileri Hristiyanlığı yaymak için büyük çabalar sarfetmişlerdir. Fil Olayı bu teşebbüsleri açık bir şekilde göstermektedir.
- ✓ Hristiyanlık Hicaz bölgesinde Mekke, Medine ve Tâif'te de, yayılmamakla birlikte, biliniyordu.

C- MECUSÎLİK

- ➔ İslâm'ın doğduğu sırada Sâsânî imparatorluğunun resmî dini olan Mecusilik, Araplar arasında pek itibar görmemiştir. Bu sebeple Arap Yarımadası'nda bulunan Mecusîlerin büyük çoğunluğu Bahreyn, Yemen ve Umman'da oturan İranlılardan ibaretti.

D- SÂBÎLİK

- ➔ Sâbiîler Kur'an-ı Kerim'de, Araplar tarafından Ehl-i kitap olarak bilinen Yahudiler ve Hristiyanlarla birlikte anılmış, bunlardan (Hz. Peygamber'den öncekiler için) Allah'a ve ahiret gününe inanıp salih amel işleyenler için Rab'leri katında mükâfat bulunduğu, korkularının olmayacağı ve üzüntü çekmeyecekleri bildirilmiş ayrıca Arapların yaşadığı çevrede bulunan diğer gruplarla birlikte Sâbiîler de zikredilmiş, Allah'ın kıyamet günü bunlarla ilgili hükmünü vereceği belirtilmiştir.
- ➔ Sâbiîliğin menşei Hz. İsa öncesi dönemde resmi Yahudilik anlayışına karşı çıkan Nasuraizm akımına kadar uzanır. Bu hareket içinde yer alan ilk Sâbiîler daha sonra **Hz. Yahya'nın vaftizci cemaati** ile ilişki içinde olmuşlar ve Yahya'nın öldürülmesinden sonra Yahudilerin baskısına maruz kalmışlardır.
- ➔ Sâbiîler Yüce varlık inancı (**hayat kültü**), Yaratıcı Güç, gnostik düalizm gibi temel inanç esaslarına sahiptirler.
- ➔ Kutsal metinleri vardır.
- ➔ Kendilerine özgü dua, vaftiz, oruç, kurban kesme, kutsal günler, bayramlar ve kendine has işlevleri olan mabetleri vardır.
- ➔ Sarhoşluk veren alkollü maddelerin içilmesini haram, heykel ve suretlere tapınmayı büyük günah kabul ederler.
- ➔ Sâbiîler dinlerinin Hz. Âdem'le başladığını iddia ederler. Onların literatürüne göre Sâbiîlikte mevcut olan vaftiz, âyin yemekleri ve ibadetlerin protatipleri Âdem'e, yaratıldığında öğretilmiş, uygulaması yaptırılmıştır.
- ➔ Sâbiîler kutsal kitaplarında Hz. Yahya'ya büyük önem verir, onu ışık peygamberi ve gerçek peygamber olarak tavsif ederler. Ahir zaman ve ahiret inancına sahiptirler.

- ➔ Diğer yandan Araplar, kavminin dinini terkedip başka bir dine giren kimseye de Sâbiî derlerdi. Bu ikinci anlamda olmak üzere Mekkeliler Hz. Muhammed (s.a.s.)'e ve ilk Müslümanlara da Sâbiî demişlerdi.
- ➔ Câhiliye Dönemi Araplarında güneşe tapanlar da vardı. Güneş, güney Araplarında dişi, Tedmürlülerde ise erkek tanrı olarak kabul edilirdi. Meşhur putlardan Lât, Menât ve Uzzâ, güneşi temsil eden tanrılar olarak kabul edilirdi.
- ➔ Güneşin kutsal kabul edilmesi ve tanrı olarak algılanması dolayısıyla, İslâm'dan önce Abdüşems (güneşin kulu) adı yaygın olarak kullanılmaktaydı. Abdüşems adı Sebelilerde olduğu gibi, Kureyş kabilesi arasında da kullanılıyordu. Ay, güneş ve zührenin dışında daha başka yıldızların da kutsal sayıldığı görülmektedir. Lahm, Himyer ve Kureyş kabileleri tarafından şî'râ yıldızı (Sirius) takdis ediliyordu. **Kur'ân-ı Kerim'de** bu yıldızla işaret edilerek "Doğrusu, şî'râ yıldızının Rabbi O (Allah)'dur" buyrulur. **Bu yıldızla ilk tapanın** ve bu suretle Kureyş kabilesinin putperestlik anlayışına muhalefet eden kişinin Ebû Kebşe adlı bir Huzâalı olduğu söylenir. Güneşe tapanlar, güneşi temsil eden putun bulunduğu tapınakta güneşin doğuşu, zevâli ve batışı sırasında günde üç vakit dua ederlerdi. Bu üç vakit, güneşe tapanlara muhalefet için İslâm'da kerahet vakti kabul edilmiştir.

E- PUTPERESTLİK

- ➔ Hiç şüphe yok ki, kuzey Arapları, yani Hz. İsmail ve nesli, başlangıçta tevhid inancına sahiptiler.
- ➔ Kâbe, tevhid inancının simgesi idi. Putperestlik onlar arasına dışarıdan sokulmuş ve daha sonra Allah'a şirk koşmayı âdet haline getirmişlerdir. Zamanla esnâm (tekili: sanem), evsân (tekil: vesen) ve ensâb (tekili: nasb) denilen putlara, heykellere ve dikili taşlara tapmaya başlamışlardır.
- ➔ Kâbe'de 360 put vardı. Bunların en büyüğü ve önemlisi Hübel'di. Bu, aslen Kuzey Arabistan tanrılarından olduğu halde, daha sonra Mekke'ye getirilmiştir. Hübel'in Mekke'ye Huzâalı Amr b. Luhay veya Huzeyme b. Müdrike tarafından getirildiği söylenmektedir.

F- HANİFLİK

- ➔ Cahiliye döneminde Allah'ın birliğine inanan, putperestliği reddeden ve Kureyş'in yanlış âdet ve inançlarına karşı çıkan bazı kimseler vardı. Bunlara Hanîf (çoğulu hünefâ, ahnâf) denilmektedir.
- ➔ Tevhit inancına sahip olan Hanifler Hz. İbrahim'in dinini yaşatmaya çalışırlar, Yahudilik ve Hristiyanlıktan uzak kalırlar, putperestlikle mücadele ederlerdi. Bunlar okur-yazar kişilerdi. Bir kısmı İbrânîce ve Süryânîce gibi dilleri bilirdi.

Bunlardan bir kısmının Hz. İbrahim dinine en yakın din kabul ettikleri Hristiyanlığı benimsedikleri görülmektedir.

- ➔ Kaynaklarda Hanif olarak adlandırılan bir kaç kişinin isminden bahsedilmektedir.
Varaka b. Nevfel, Ubeydullah b. Cahş, Osman b. Huveyris ve Zeyd b. Amr bu dönemin önde gelen Haniflerindedir. Bunlar bir defasında bir araya gelerek putperestliğin bâtil olduğunu, dedeleri İbrahim'in dininin tevhit esasına dayandığı kanaatinde birleşmişler ve bu dinin esaslarını tesbit üzere çeşitli ülkelere dağılmışlardı.

- ❖ **Varaka b. Nevfel:** Şam'a giderek Hristiyanlığı benimsemiş, Tevrat ve İncil'i öğrenmiştir.
- ❖ **Ubeydullah b. Cahş:** Tereddüt içinde kalmıştır.
- ❖ **Osman b. Huveyris :** Bizans imparatorunun yanına giderek Hristiyanlığı benimsemiş ve orada kalmıştır.
- ❖ **Zeyd b. Amr:** Ne Hristiyanlığı ve ne de Yahudiliği benimsemiştir. O, putlara tapmaz, putlar adına kesilen kurban etinden yemezdi; kız çocukların toprağa gömülmesine karşı çıkardı. Şiirlerinde hep Allah'ın birliği konusunu işledi.

- ✓ **Arabistan'da bu dört kişiden başka,** Allah'ın bir olduğuna ve ahirete inanan başka Hanifler vardı. Güçlü bir hatip olan Kus b. Sâide ve Taifli şair Ümeyye b. Ebü's-Salt bunlar arasında yer almaktadır.

➤ PEYGAMBERLİĞİNE KADAR Hz. MUHAMMED

1- AİLESİ

- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.), Mekke'de oturan Kureyş kabilesinin Hâşimoğulları koluna mensuptur.
- ➔ Soyu, Fihri (Kureyş) b. Mâlik yoluyla Hz. İbrahim'in torunlarından Adnân'a kadar uzanır.

- ❖ **Babası:** Abdullah b. Abdülmuttalib
- ❖ **Dedesi:** Abdülmuttalib b. Hâşim
- ❖ **Büyük dedesi:** Hâşim b. Abdümenâf
- ❖ **Babaannesi:** Fatıma bint Amr'dır.

- ➔ Hâşimoğullarının atası ve aynı zamanda Hz. Muhammed (s.a.s.)'in büyük dedesi olan Hâşim'in asıl adı Amr idi. Mekke'de kıtlık olduğu bir yılda Suriye'den somun getirip ufalayarak tirit yaptırdığından dolayı kendisine "ufalayan" manasında "Hâşim" denilmiş ve bundan sonra bu isimle anılır olmuştur.

- ➔ **Abdullah'ın başından geçtiği bilinen en önemli olay**, babasının onu kurban etmek istemesidir. Şöyle ki; Zemzem kuyusunu kazdığı esnada Abdülmuttalib'in Hâris'ten başka oğlu bulunmuyordu. O nedenle Kureyş kabilesinin önde gelen kişileri tarafından rahatsız edildi. Savunmasız kalması üzerine, kendisini destekleyecek on oğlu olduğu takdirde birisini kurban edeceğine dair adakta bulundu. On oğlu dünyaya gelince bunlardan birini kurban etmeye karar verdi. Kurban adayını belirlemek için çekilen kur'a, başlangıçta Hz. Muhammed (s.a.s.)'in babası Abdullah'a çıktı. Fakat deve sayısı artırılarak çekilen kur'a sonucunda Abdullah'ın yerine yüz deve kurban edildi. Abdullah, kurban edilmek istendiği sırada hayatta olan kardeşlerinin en küçüğü idi.
- ➔ **Hz. Muhammed (s.a.s.)'in amcaları:** Hâris, Zübeyr, Ebû Talib, Ebû Leheb, Hamza ve Abbas
 - ❖ **Bunlardan** Hâris ve Zübeyr, İslâm'dan önce vefat etmiş, diğerleri ise İslâm dönemine yetişmişlerdir.
 - ❖ **İslâm dönemine yetişenlerden** Ebû Leheb ve Ebû Tâlib İslâm'ı kabul etmezken, Hamza ve Abbas Müslüman olmuşlardır.
- ➔ Hâşimoğulları, Abdülmuttalib'in dört oğluna, yani Abbas, Hâris, Ebû Tâlib ve Ebû Leheb'e nisbetle sırasıyla Abbâsiler, Tâlibîler, Hârisîler ve Lehebîlerden oluşmuştur.
- ➔ **Hz. Muhammed (s.a.s.)'in halaları:** Âtike, Beyzâ, Ervâ, Berre, Safiye ve Ümeyme

➤ HZ. PEYGAMBER'İN SOY KÜTÜĞÜ

- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.)'in annesi Kureyş kabilesinin Zühreoğulları koluna mensup Âmine bint Vehb'dir.
 - ❖ Âmine'nin babası Vehb b. Abdümenâf, kabilesi Zühreoğulları içinde hatırı sayılır bir kimseydi.
 - ✓ Hz. Muhammed (s.a.s.)'in anneannesi ise Kureyş'in Abdüddâroğulları kolundan Berre bint Abdüluzzâ'dır. Dolayısıyla Hz. Muhammed (s.a.s.)'in hem annesi hem babası Kureyş'in seçkin ailelerine mensuptur. Her ikisinin nesebi de Kilâb b. Mürre'de birleşmektedir.

Hz. Peygamber'in annesi Âmine'nin Ailesi

- ➔ Abdullah evlilik çağına geldiğinde babasının girişimi üzerine Âmine bint Vehb ile evlendi. Geleneğe göre evliliğin üç günü Âmine'nin evinde geçti.
- ➔ Abdullah evlendikten birkaç ay sonra yaz ticareti için Suriye'ye gitti. Oradan dönerken uğradığı Yesrib'de babasının dayılarının yanında hastalandı. Bir ay kadar hasta yattıktan sonra vefat etti ve orada defnedildi.

- ➔ Babası öldüğünde Hz. Muhammed (s.a.s.) henüz dünyaya gelmemişti. Abdullah geride miras olarak beş deve, bir koyun sürüsü ve Ümmü Eymen (Bereke) adlı bir cariye bırakmıştı.

2- DOĞUMU, ÇOCUKLUĞU VE GENÇLİĞİ

- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.) 20 Nisan 571 tarihinde Mekke'de Benî Hâşim mahallesinde, babası Abdullah'tan kalan evde dünyaya geldi.
- ➔ Kaynaklarda onun Fil Olayı'nın meydana geldiği yılda, bu olaydan 55 gün sonra ve kamerî aylardan Rebülevvel'in 12. gecesinde doğduğu kaydedilir.
- ➔ Doğumdan sonra Hz. Muhammed (s.a.s.)'i üç veya dokuz gün annesi Âmine, daha sonra kısa bir müddet, amcası Ebû Leheb'in câriyesi Süveybe emzirdi.
- ➔ Süveybe ondan önce Hz. Hamza'yı ve daha sonra da Ebû Seleme'yi de emzirdiği için Hz. Muhammed (s.a.s.)'le bu ikisi sütkardeşi olurlar.

➤ HZ. MUHAMMED (S.A.S.)'İN SÜT AİLESİ

- ❖ **Süt aile olarak verildiği kabile'nin adı:** Sa'd b. Bekir kabilesi fasîh Araççasıyla ünlüydü.
 - ❖ **Sütannesi:** Halime bint
 - ❖ **Sütbabası:** Hâris b. Abdüluzzâ
 - ❖ **Sütkardeşleri:** Abdullah, Üneyse ve Şeymâ
- ➔ Hz. Peygamber düzgün bir lisana sahip oluşunun, çocukluğunu bu kabile arasında geçirmesine bağlı olduğunu söylemiştir.
 - ➔ **Şakki sadır:** Hz. Peygamber'in göğsün yarılması hadisesi
 - ➔ **Şerhi sadır:** Göğsün açılmasından bahsedilmektedir. İnşirâh Sûresi'nde "Biz senin göğsünü açıp genişletmedik mi?" derken, "şakki sadır"dan, göğsün yarılmasından değil, "şerhi sadır"dan, yani göğsün açılmasından bahsedilmektedir. Göğsün açılmasından maksat da arayış içinde olan Hz. Peygamber'e hak dinin gösterilmesi, peygamberlik görevini nasıl yerine getireceğine dair endişelerinin, korkularının, Allah tarafından genişlik verilerek giderilmesi, gönlünün arıtılması ve ferahlatılmasıdır. Yani olay maddi değil, manevîdir.
 - ❖ Hz. Muhammed (s.a.s.) altı yaşında iken annesi Âmine, yanına çocuğunu ve cariyesi Ümmü Eymen'i de alarak Medine'ye gitti. Gayesi, doğumdan önce vefat eden kocası Abdullah'ın kabrini ve ailenin dayıları sayılan Adiy b. Neccâroğullarını ziyaret etmektir. Medine'de en-Nâbiğa'nın evinde misafir edildiler. Abdullah'ın mezarı da bu evin avlusunda idi. Burada bir ay kadar kaldıktan sonra Mekke'ye dönerken Âmine, Medine'ye yaklaşık 190 km.

uzaklıkta bulunan Ebvâ'da hastalanarak vefat etti ve orada defnedildi. Ümmü Eymen çocuğu Mekke'ye getirerek dedesine teslim etti.

- ❖ Peygamberimiz annesinin vefatından sonra, sekiz yaşına kadar, iki yıl dedesinin himayesinde kaldı. Bakımını da dadısı Ümmü Eymen yürüttü. Dedesi, Hz. Muhammed (s.a.s.)'i çok severdi; onuz sofraya oturup yemek yemezdi.
- ❖ Sekiz yaşında iken dedesi vefat etti. Abdülmuttalib vefat etmeden önce torununu Ebû Tâlib'e emanet etti. Ebû Tâlib'in hanımı Fâtıma bint Esed baktı.
- ❖ **Hz. Peygamberin İncil'de gönderileceği vadedilen peygamber olduğunu söyleyen rahib:** Busrâ kasabasında yaşayan Bahîrâ adındaki rahip.
- ❖ Hz. Muhammed (s.a.s.)'in gençliğinde başından geçen önemli olaylardan birisi de **Dördüncü Ficâr Savaşı'na** katılmasıdır. İslâm'dan önce Arap kabileleri arasında çeşitli sebeplerle sık sık savaşlar meydana gelirdi. Bunlardan dördü, kötülük yapmanın ve kan dökmenin yasak olduğu haram aylarda yapıldığı için, "**Ficâr Savaşları**" denilmiştir. Hz. Muhammed (s.a.s.) bu savaşlara iştirak ettiği sırada yirmi yaşında idi. Onun katıldığı bu savaşta Kureyş ve Kinâne kabileleri, Kays Aylân ve müttetikleriyle karşı karşıya gelmişlerdir. Bu savaş Kinane kabilesinden Berrâd b. Kays'ın, Hevâzin kabilesinden Urve b. Utbe'yi bir ticarî rekabet üzerine öldürmesi sonucu, Hevâzin kabilesinin Kureyş ve müttetiklerine saldırıp Harem bölgesine kadar kovalaması üzerine çıkmıştır.
- ❖ Araplar arasında savunma, himaye veya zulme uğrayanın hakkını zalimden alma gibi amaçlarla ittifak kurulurdu. Bu, anılan maksatlarla iki veya daha fazla kabile, bir kabile ile başka bir kabileye mensup bir şahıs veya iki şahıs arasında yardımlaşmayı ve dayanışmayı temin için gerçekleşebilirdi. "Hilf" (çahlâf) adı verilen bu ittifak ve antlaşmalar, kuruluş amacına veya kuruculara verilen sıfatlara **göre Hilfû'l-Fudûl, Hilfû'l-Mutayyebûn, Hilfû'l-Ahlâf** gibi adlarla anılırdı.
- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.), Ficâr Savaşlarından kısa süre sonra Hâşim, Muttalib, Esed, Zühre ve Teymoğullarının ittifakı ile kurulan Hilfû'l-Fudûl Antlaşması'na katılmıştır.
- ➔ Bu antlaşmanın gerçekleşmesine Hz. Muhammed (s.a.s.)'in amcası Zübeyr teşebbüs etmiştir. Teym kabilesi ileri gelenlerinden Abdullah b. Cüd'ân'ın evinde toplanan kurucu üyeler; zulme uğrayanların haklarını zalimlerden alıncaya kadar mücadele edeceklerine, Mekke halkından ve Mekke'ye dışarıdan gelen kimselerden haksızlığa uğrayanların yanında yer alacaklarına ve zalimden hakkını alıncaya kadar mazlumunu destekleyeceklerine dair karar aldılar.

- ➔ Yirmi yaşında iken bu antlaşmanın imzalanmasına iştirak eden Hz. Muhammed (s.a.s.), sonraları bu olaydan övgüyle bahsetmiş ve şunları söylemiştir: "Ben, Abdullah b. Cüd'an'ın evinde bir antlaşma yapılırken buldum ki, bu antlaşmayı güzel ve kızıl develere değışmem. İslâm'da böyle bir antlaşmaya çağrılısam derhal kabul ederim".

3- HZ. HATİCE İLE EVLİLİĞİ

- ➔ Hatice, Kureyş'in Esedoğulları kolundan Huveylid b. Esed'in kızıdır.
- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.)'le evlenmeden önce başından iki evlilik geçmişti. Önce Ebû Hâle ile, onun ölümü üzerine Atık b. Âbid ile evlenmişti.
- ➔ Hz. Hatice'nin her iki evlilikten de çocukları dünyaya gelmişti. İkinci kocasının da ölmesi üzerine kendini çocuklarına ve işine vermişti.
- ➔ Diğer zengin Kureyşliler gibi kendi adına Suriye ve Yemen'e ticaret kervanları gönderiyordu. Akıllı, zeki, namuslu, zengin ve güzel olduğu için Kureyş'in ileri gelenleri kendisiyle evlenmek istiyorlar, fakat o, bütün teklifleri reddediyordu. Her ikisi de Mekkeli olduğu için Hatice ile Hz. Muhammed (s.a.s.)'in birbirlerini tanıdıkları muhakkaktır. Ancak evlenmeden kısa bir müddet önce, birbirlerini daha yakından tanımaya vesile olan önemli bir fırsat doğdu. Bu da Hz. Muhammed (s.a.s.)'in Hatice'nin ticaret kervanını ücret karşılığında Suriye'ye götürmesidir.
- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.)'in Suriye seyahatinden önce de Hatice adına Meysere'nin eşliğinde Hicaz-Yemen kervan yolu üzerinde kurulan Hubâşe Panayırı'na ticaret maksadıyla gittiği kaynaklarımızda nakledilmektedir
- ➔ Hatice bundan sonra Hz. Muhammed (s.a.s.)'e evlilik teklifinde bulundu.
- ➔ Bu evliliğe Hz. Hatice'nin arkadaşlarından Nefise bint Ümeyye'nin aracılık ettiği de söylenmektedir.
- ➔ Hz. Muhammed de kendisine yapılan bu teklifi amcalarıyla istişâre etti. Sonunda kabul etti; nikâh ve düğün için bir gün kararlaştırıldı.
- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.), amcası Ebû Tâlib ve Hamza ile birlikte Hatice'nin evine gitti. Kureyş'in ileri gelenleri de merasimde hazır bulundular. Hatice, babası Huveylid Ficâr savaşlarından önce öldüğü için, amcası Amr b. Esed'e haber gönderdi.
- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.) Hatice ile evlendiği sırada yirmi beş yaşında bulunuyordu.
- ➔ Hatice'nin ise kırk, kırk altı ve yirmi sekiz yaşında olduğuna dair rivayetler de mevcuttur. Genellikle kırk yaşında olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte, yirmi sekiz yaşında olduğunu ileri sürenlerin görüşü, biyolojik gerçekler çerçevesinde kuvvet kazanmaktadır.

- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.)'in Hatice'den ikisi erkek, dördü kız olmak üzere altı çocuğu dünyaya geldi.
 - ❖ **Erkek çocuklarının adları:** Kâsım ve Abdullah
 - ❖ **Kızlarının adları:** Zeyneb, Rukıye, Ümmü Gülsüm ve Fâtıma
- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.)'in kızlarından Rukıye, Zeynep ve Ümmü Gülsüm, babalarının sağlığında çeşitli aralıklarla, Fâtıma ise babasından altı ay sonra vefat etmiştir.
- ➔ Araplarda ilk doğan çocuğa nispetle künye alma ve bu künye ile anılma adet olduğundan, Hz. Muhammed (s.a.s.) de Hatice'den olma ilk oğlu Kâsım'a nisbetle Ebü'l-Kâsım künyesini almıştır.

4- KÂBE HAKEMLİĞİ

- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.), otuz beş yaşında iken, yenilenen Kâbe'nin duvarına Hacerülesved'i yerine yerleştirme işinde Kureyş kabilelerine hakemlik yaptı.
- ➔ Abdüddâroğulları ve Adıyoğulları, bu şerefi başkasına bırakmayacaklarına dair yemin ettiler. Ortaya çıkan anlaşmazlık neredeyse savaşa dönüşecekti.

A- Yetim Ve Fakir Olarak Büyümesi

- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.) yetim olarak büyüdü.
- ➔ Daha önce de belirtildiği gibi, doğmadan önce babası, altı yaşında iken annesi, sekiz yaşında iken de dedesi ölmüştü. Bundan sonra, amcasının yanında hayatını sürdürmüştü.
- ➔ Belki de Cenâb-ı Hak, ileride peygamber olarak görevlendireceği Hz. Muhammed (s.a.s.) için bu tür yetiştirme tarzını uygun görmüştü. O, anne-baba ve dedesinin yönlendirmesinden uzak olarak yetişti. Çünkü anne ve baba, yetiştirme dönemindeki çocuğun kişiliğinin oluşmasında ve yönlendirilmesinde büyük paya sahiptir.
- ➔ Sonuç olarak, onun terbiyesini bizzat Cenâb-ı Hak üstlenmiştir, diyebiliriz. Nitekim Hz. Peygamber de bir hadisinde "Beni Rabbim terbiye etti ve en güzel şekilde terbiye etti"[87] buyurmuştur.

B- Ümmî Oluşu

- ➔ Güvenilir kaynaklar Hz. Muhammed (s.a.s.)'in okuma yazma bilmediği, yani "ümmî" olduğu konusunda ittifak ederler. Onun yetiştiği dönemde Mekke'de okul yoktu. Az sayıda kimse, buraya dışarıdan gelen okur-yazar kişilerden ve bu kişilerin okuttuğu kimselerden kendi gayretleriyle okumayazma öğrenmişlerse de Hz. Muhammed (s.a.s.) okuma-yazma öğrenmedi. Şüphesiz ileride kendisine

verilecek peygamberlik görevi de ilahî hikmet gereği onun okur-yazar olmamasını gerekli kılıyordu.

C. Ticaretle Meşgul Oluşu

- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.) kendisine peygamberlik gelmeden önce ticaretle meşgul oluyordu. Bu meslek ona pek çok vasıf kazandırmıştır. Cesaret, kendisini aldatmak isteyenlere, yağmacı ve soygunculara karşı uyanıklık, bu vasıflardan birkaçıdır.

D- Çobanlık Yapması

- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.) çocukluğunda ve gençliğinde çobanlık da yapmıştır. Bunu gerek sütannesini Halime'nin yanında bulunduğu sırada ve gerekse daha sonraki dönemde Mekke ve çevresinde yaptığı bilinmektedir.
- ➔ Ecyâd mevkiinde çobanlık yaptığını bildirmiştir. Söylediğine göre peygamberler içinde çobanlık yapmayan yoktur.[96] Mesela Hz. Musa da, Hz. Davud da çobanlık ettikleri sırada peygamber olmuşlardır. Ancak buradan, çobanlığın peygamberliğin bir şartı olduğu da anlaşılmamalıdır.

E- Toplum İçindeki Yeri Ve Çevresi

- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.), Mekke ve Taif'in bilhassa zenginlikleriyle ünlü ileri gelenlerinden birisi değildi. Bu, kendisine vahiy geldikten sonra, Kur'ân-ı Kerim'in ifadesiyle, muhaliflerinin onun hakkında söyledikleri sözlerden anlaşılmaktadır: "Bu Kur'an, iki şehrin (Mekke ve Taif) birinden büyük bir adama indirilmeli değil miydi? dediler"[98] Onlara göre peygamberlik Mekke zenginlerinden Velid b. Muğire veya Taifli Urve b. Mes'ud'a gelmeliydi.
- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.)'in peygamberlikten önceki arkadaşları ve dostları ahlâkı düzgün, hatırı sayılır kimselerdi. **Bunların en tanınmışları:**
 - ❖ Ebû Bekir, Hatice'nin yeğeni olan Hakîm b. Hizâm Ezd kabilesine mensup tabip ve şair Dımâd b. Sa'lebe ve Mahzûm kabilesinden Kays b. Sâib de onun dostlarındandı.

F- Güvenilir Oluşu

- ➔ Muhammed (s.a.s.), insana esas değeri kazandıran ahlâkî meziyetleriyle ünlüydü. Bu meziyetlerinin başında güvenilir (emîn) olması gelmektedir. **Güvenilirlik (emanet)**, esasında bütün peygamberlerin ortak vasfıdır. Son peygamber Hz. Muhammed (s.a.s.) de tüm hayatında bu vasfı taşımıştır. Vefâlı, sözünde duran, mert, doğru sözlü ve güvenilir olduğu için halk arasında "**Muhammedüni'l-Emîn**" lakabıyla şöhret bulmuştur.

G- Ahlâkı

- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.), zeki, sakin, kendinden emin, ölçülü ve dengeli tutuma sahip, sözü dinlenir, herkes tarafından sevilen ve takdir edilen, doğruluğundan ve samimiyetinden şüphe edilmeyen bir karaktere sahipti.

H- Dinî Hayatı

- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.), kendisine vahiy gelmeden önce Arap Yarımadası'nda ve buranın sınırlarında yaygın olan Yahudilik, Hristiyanlık ve Mecusilik gibi dinlerden hiç birine girmedi. Bu dinlerin mensuplarının söylediklerine de yakınlık duymadı. Putlara tapan Mekkeli müşrikler arasında büyümesine ve yaşamasına rağmen putperestliğe de ilgi duymadı; putlara inanmadı, tapmadı, secde etmedi. Müşrik âdetlerinden hiçbirine meylenmedi. Arapların takip ettiği yolun yanlış, yaptıkları putların ve bu putların gözüne girmek için yaptıkları işlerin boş olduğunu anlamıştı. Hz. Muhammed (s.a.s.) Allah'ın varlığına, birliğine ve ahiret hayatına inanıyordu.

➤ PEYGAMBERLİĞİN MEKKE DÖNEMİ

1- Hz. Muhammed'in Peygamber Olarak Görevlendirilişi

- ➔ Kur'an-ı Kerim'de peygamberliğin (bi'set) nasıl başladığı konusunda ayrıntılı bilgi mevcut değildir.
- ➔ Hadislerde ve tarih kitaplarında vahyin doğru rüyalarla (**er-ru'yâ es-sâdika**) başladığı bildirilmektedir.
- ➔ Peygamberliğin ilk müjdeleri kabul edilen ve altı ay süren bu rüyaları gördüğü süre zarfında Hz. Muhammed (s.a.s.), biraz önce söylediğimiz gibi yalnız kalmayı tercih ediyor ve Hira'da tefekküre dalyordu. O sırada kırk yaşındaydı. 610 yılı Ramazan ayının 27. gecesinde[102] sabaha karşı ibadetle meşgul olduğu sırada vahiy meleği Cebrail kendisine "Oku" emrini verdi.
 - ❖ **Er-ru'yâ es-sâdika:** Hadislerde ve tarih kitaplarında vahyin doğru rüyalarla başladığı bildirilmektedir.
 - ❖ **Bi'set:** Kur'an-ı Kerim'de peygamberliğin nasıl başladığı konusunda ayrıntılı bilgi mevcut değildir.
 - ❖ **Varaka b. Nevfel:** Hz. Muhammed (s.a.s.)'in vahy'in ilk gelişinde duyduğu korku ve endişeyi Hz. Hatice danışmak, olanları anlatmak için amcasının oğlu olan Hristiyanlık ve Yahudilik hakkında çokça bilgisi olan bilgin olan bu kişiye gitmiştir. Okuma-yazma biliyordu. Kitâb-ı Mukaddesi çok incelemiş, onu İbrânîce harflerle Arapçaya çevirmişti.

- ❖ **Fetretü'l-Vahiy:** İlk vahyden sonra Cebrâil (a.s)'ın uzunca bir süre Peygamber efendimize görünmemiş olması.

2- İslâm'a Davet ve İlk Müslümanlar

- ➔ Hz. Peygamber Müddessir Süresinin nâzil olması üzerine insanları İslâm'a davet emeye başladı.
 - ❖ Kaynaklar onun kendisine peygamberlik görevi verilmesinden itibaren üç (veya dört) yıl boyunca İslâm'ı gizlice yaymaya çalıştığını ve açıkça davet yapılması emredilene kadar gizli davetin devam ettiğini kaydederler. Bu süre zarfında Hz. Peygamber tebliğini önce ailesine, sonra da dostlarına ve güvendiği kişilere yapmıştır.
- ➔ Hz. Peygamber ilk davetini hanımı Hz. Hatice'ye yaptı. Nâzil olan ayetleri ona okudu. "Şimdi bana kim inanır?" deyince Hatice "Kimse inanmazsa ben inanırım" cevabını vererek Hz. Peygamber'in peygamberliğini ilk olarak tasdik etme şerefine nail oldu.
- ➔ Hz. Peygamber daha önce Cebrâil aleyhisselamın kendisine öğretmiş olduğu abdest ve namazı Hz. Hatice'ye öğretti.
- ➔ Hz. Peygamber'in kızları Zeyneb, Rukıye ve Ümmü Gülsüm de anneleri ile aynı zamanda İslâm'a girdiler.
 - ❖ Fatıma ise o sırada henüz 4-5 yaşlarında bir çocuktü.
- ➔ Hz. Hatice ve kızlarından sonra, Hz. Peygamber'in evinde oturan ve o sıralarda henüz on veya on bir yaşında bulunan Ali b. Ebû Tâlib ile Hz. Peygamber'in azatlısı Zeyd b. Hârise de iman ettiler.
 - ❖ **Ailesinden ilk Müslüman olanlar :** Eşi Hz. Hatice, kızları Zeyneb, Rukıye ve Ümmü Gülsüm, Amcasının oğlu Ali b. Ebû Tâlib (Hz. Ali) azatlısı Zeyd b. Hârise.
 - ❖ **Dostlarından ilk Müslüman olanlar :** Ebû Bekir ve onu davet ettiği arkadaşları Osman b. Affân, Zübeyr b. Avvâm, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebû Vakkâs ve Talha b. Ubeydullah, Ebû Bekir'in daveti üzerine Müslüman olmuşlardır.
 - ❖ **Dârülerkâm :** (Erkam'ın evi). Henüz on yedi veya on sekiz yaşlarında iken İslâm'ı kabul eden Erkam b. Ebü'l-Erkam'a ait olan bu ev tebliğ faaliyeti için son derece elverişli idi. Kâbe'nin yakınında, Safâ tepesinin eteğinde bulunuyordu. Hac ve umre maksadıyla dışarıdan gelenlerle dikkati çekmeden burada temas kurma imkânı vardı. Ayrıca Mekkeli Müslümanlar da Erkam'ın

evine kolayca gelip gidebiliyorlardı. Hz. Peygamber burada bir yandan ashâb-ı kirâma dinî bilgiler öğretiyor; diğer yandan insanları İslâm'a davet ediyordu. Müslümanlara Kur'ân okuyor, onlarla birlikte namaz kılıyordu. Bu evdeki faaliyetler sonucu birçok kimse İslâm'ı kabul etmiştir. Hz. Ömer burada Müslüman olanların sonuncusudur. Dârülerkam'ın ikametgâh olarak kullanılması ilk Müslümanların İslâm'ı kabul tarihlerine bir esas teşkil etmiştir.

- ✓ Nitekim kaynaklarda sahâbîlerin Müslüman oluşları, Resûlullah'ın "Dârülerkam'a girmesinden önce", "Darülerkam'da iken" ve "Dârülerkam'dan sonra" şeklinde tarihlendirilmiştir. Hz. Peygamber, nübüvvetin 6. yılında Zilhicce ayında Hz. Ömer'in Müslüman olmasıyla Dârülerkam'dan ayrılmıştır.

➔ Hz. Peygamber, "En yakın akrabamı uyar"[112] ve "Ey Muhammed! Artık emrolunamı açıkça ortaya koy. Puta tapanlara aldırış etme"[113] âyetlerinin nâzil olması üzerine açıkça İslâm'a davet etmeye, önce yakın akrabalarından başlamak üzere tüm Kureyş'e, daha sonra da diğer kabilelere tebliğde bulunmaya başladı.

- ❖ Şuarâ Sûresinde, açıkça en yakın akrabasını uyarması emrediliyordu.

➔ **Hz. Peygamber'in uğrayıp İslâm'ı tebliğ ettiği kabilelerden başlıcaları:** Kinde, Kelb, Hanîfe, Âmir b. Sa'saa, Muhârib, Fezâre, Gassân, Süleym, Abs, Uzre, Şeyban kabileleridir.

3- Müşriklerin Tepkisi

➔ Kureyş'in düşmanlığı, sözlü hakaret, dövmek, boykot, işkence ve hatta öldürmeye kadar varan boyutlarda devam etti. En fazla baskıya maruz kalanlar, köleler ve himaye edecek kimseleri olmayan Müslümanlardı. Müşrikler, hür ve itibarlı kimseleri pek fazla rahatsız edemedikleri için hınçlarını köle ve câriyelerden alıyorlardı.

- ❖ **Hz. Ebû Bekir'in satın alarak hürriyetine kavuşturduğu köleler:** Bilâl-i Habeşî ve annesi Hamâme, Âmir b. Führeyre, Ubeyy, Ümmü Ubeyy, Ebû Führeyre, Zinnîre, Nehdiye ve Lübeyne Hz. Ebû Bekir'in kurtardığı sahâbîler arasındadır.

- ❖ **Hz. Peygamber'in en şiddetli muhalifi:** Amcası Ebû Leheb ve karısı Ümmü Cemil Ebû Leheb, kapısının önüne necaset koyar, Ümmü Cemil de topladığı dikenleri gece vakti geçeceği yola atardı. Bunun üzerine Tebbet Sûresi nazil olmuştur.

- ❖ **Mekkelilerden İslâm düşmanı olanların en meşhurları:** Ebû Leheb, Ebû Cehil, Velid b. Muğîre, Âs b. Vâil, Nadr b. Hâris, Ebû Uhayha, Ukbe b. Ebî Muayt, Utbe b. Rebîa, Şeybe b. Rebîa, Ümmü Cemîl, Ümeyye b. Halef ve Übey b. Halef Müşriklerin kötüyerek mecnun, şair ve sihirbaz olduğunu Hz. Muhammed (s.a.s.)'le konuşmamalarını tembih ettikleri halde merak edip Hz. Peygamber ile konuşan ve Müslümanlığı kabul eden iki kabile reisi:

- 1- Ezd-i Şenûe kabilesinin başkanı olan Dımâd b. Sa'lebe
- 2- Devs kabilesinin ileri gelenlerinden şair Tufeyl b. Amr.

4- Müşriklerin Uzlaşma Teklifleri

- ➔ Müşrikler bizzat Hz. Peygamber'in kendisine başvurarak da bazı tekliflerde bulundular.
- ➔ Bir defasında Utbe b. Rebîa tek başına, bir başka zaman da heyet halinde ona başvurarak, bu hareketiyle mal istiyorsa mal vermeyi, saltanat istiyorsa kendisini başkan yapmayı, hasta ise tedavi ettirmeyi önerdiler. Fakat Hz. Muhammed (s.a.s.), gayesinin bunlar olmadığını, Allah tarafından kendisine verilen peygamberlik görevini yerine getirdiğini ve bu uğurda her şeye katlanacağını bildirdi. Bundan bir sonuç alamayan müşrikler, "Biz senin ibadet ettiğine ibadet edelim, sen de bizim tapıklarımıza tap" şeklinde bir teklif daha götürdüler. Bunun üzerine Kâfirün Süresi nâzil oldu.
- ❖ **Bu sûrenin meâli şöyledir:** "De ki: Ey kâfirler! Ben sizin tapmakta olduğunuza tapmam. Siz de benim taptığıma tapmıyorsunuz. Ben de sizin tapıklarınıza asla tapacak değilim. Evet, siz de benim taptığıma tapıyor değilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim de banadır".

5- Muhalefet Sebepleri

- ➔ Kur'ân-ı Kerîm, insanları Allah'ın birliğine inanmaya ve sadece ona ibadet etmeye çağırıyor, putları ve putperestliği kötülüyor, onların ne fayda ve ne de zarar verdiğini açıklıyordu.
- ❖ Bu âyetlerden bazıları şunlardır: "Siz, Allah'ı bırakıp birtakım putlara tapıyorsunuz, asılsız sözler uyduruyorsunuz". "Onlar Allah'ı bırakıp kendilerine ne zarar ve ne de fayda verebilecek şeylere tapıyorlar".
- ➔ Ebû Cehil, peygamberliği Mekke şehrinin idaresi ve hac ibadeti ile ilgili görevlerden birisi gibi telakki ediyor ve bu görevin Abdümenâfoğulları içinden birisine verilmesine tahammül edemiyordu. Onun bu husustaki düşüncesini dile getirdiği bir sözü şöyledir: "Sikâye, rifâde ve meşvere görevleri Abdümenâfoğullarının elinde bulunmaktadır. Şimdi de Peygamber onlardan çıktı. Peki bize ne kaldı" Kimi muhalifler Kur'an'ın Hz. Muhammed (s.a.s.)'den daha asil birisine verilmesi gerektiğini düşünüyorlardı. Velid b. Muğîre, Hz. Muhammed (s.a.s.)'in peygamber olmasını bir türlü kabul edememiştir. O, şöyle

derdi: "Nasıl olur? Ben Kureyş kabilesinin büyüğü ve başkanı olayım da bir kenara bırakılayım. Muhammed'e vahiy gelsin? Nasıl olur Ebû Mes'ud Amr b. Umeyr es-Sakafi, Sakif kabilesinin başkanı olsun da o da bir kenara bırakılsın? İkimiz bu iki şehrin (Mekke ve Tâif) başkanlarıyız". Onun görüş ve iddialarına cevaben Yüce Allah şöyle buyurur: "Onlar dediler ki: Bu Kur'an iki şehirden bir büyük adama indirilse olmaz mıydı? Rabb'inin nimetini onlar mı paylaşıyorlar"?

6- Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslüman Oluşları

➔ Hz. Hamza, yeğeni Hz. Muhammed (s.a.s.)'den bir kaç yaş büyüktü. İkisi çocukluk arkadaşı ve süt kardeşi idiler. Hz. Hamza avlanmayı severdi. Avdan dönünce evine gitmeden Kâbe'yi tavaf ederdi. Güçlü, kuvvetli idi; haksızlığa maruz kalanlara destek olurdu. Henüz Müslüman olmamıştı, ama yeğenini çok seviyor ve ona yapılan haksız muamelelere çok üzülüyordu.

❖ Hz. Peygamberin hem amcası hemde süt kardeşi: Hz. Hamza

➔ Hz. Hamza'nın İslâmiyet'i kabulü Hz. Ömer'den önce idi ve o sırada Hz. Peygamber Dârülerkam'da faaliyetini sürdürüyordu. Hz. Peygamber bir taraftan tebliğ vazifesini sürdürürken diğer taraftan İslâm'ın ve Kur'an'ın zaferi için bazı kuvvetli şahsiyetlerin hidayete ermesini Yüce Allah'tan niyaz ediyordu. Ebû Cehil ve Ömer'den birinin hidayeti için şöyle dua etmiştir: "Allah'ım! İslâmiyeti ya Ebû'lHakem b. Hişam (Ebû Cehil) veya Ömer b. Hattâb ile te'yid edip güçlendir." Bu duadan nasibini alan Ömer b. Hattab olmuştur.

❖ Ömer'in İslâm'ı kabul etmesi Müslümanları güçlendirdi ve sevindirdi. Onun Müslüman oluşu Habeş Hicreti'nden sonra ve Hz. Muhammed (s.a.s.)'in peygamber oluşunun 6. yılının Zilhicce ayında (m. 615) gerçekleşmiştir.

7- Habeşistan'a Birinci Hicret

➔ Hz. Peygamber, sahâbenin karşı karşıya kaldığı sıkıntılardan dolayı üzülüyor, ancak elinden bir şey gelmiyordu.

➔ Bunun üzerine Müslümanlardan bir kısmı Habeşistan'a göç ettiler. Bu, İslâm'da ilk hicrettir. Kaynaklar Habeşistan'a hicretin iki kez olduğunu, birincisinin peygamberliğin 5. yılında (m. 615) ve Recep ayında gerçekleştiğini kaydederler.

❖ **Birinci Habeş hicretine katılanların, dördü kadın, on biri erkek olmak üzere toplam on beş kişi.**

✓ **Bunlar:** Osman b. Affân ve hanımı Rukıye, Ebû Huzeyfe b. Utbe ve hanımı Sehle bint Süheyl, Ebû Seleme ve hanımı Ümmü Seleme, Âmir b. Rebîa ve hanımı Leylâ bint Ebû Hasme, Zübeyr b. Avvâm, Mus'ab b. Umeyr, Abdurrahman b. Avf, Osman b. Maz'ûn, Ebû Sebre, Hâtîb b. Amr ve Süheyl b.

Beydâ'dır. Görüldüğü gibi bunlardan bazıları hanımı ile birlikte gitmişlerdir.

8- Habeşistan'a İkinci Hicret

- ➔ Müşriklerin baskılarının gittikçe artması üzerine Birinci Habeş hicretinden bir yıl sonra Câfer b. Ebû Tâlib'in başkanlığında seksen iki erkek ve on sekiz kadından oluşan bir grup Müslüman daha Habeşistan'a hicret etti.

9- Hâşimoğullarına Boykot

- ➔ Hâşimoğulları üç yıl boyunca peygamberliğin yedinci yılından (616), onuncu yılına (619) kadar burada sosyal ve ekonomik boykot altında yaşadılar. Hz. Peygamber, Hz. Hatice ve Ebû Tâlib tüm servetlerini tükettiler.
 - ❖ **Zilkurbâ:** Şi'bu Ebû Tâlib'de Hâşimoğulları ile birlikte sıkıntı çeken Muttaliboğullarını daha sonra Kur'an-ı Kerim'de ifade edilen yakın akrabası (Zilkurbâ) arasına dahil etmiştir. Hâşimoğullarına, Muttaliboğullarıyla aynı derecede akraba olan Abdüşemsoğullarıyla Nevfeloğullarını ise Zilkurbâ'nındışında tutmuştur.
- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.) bir ağaç kurdunun Kâbe binası içine asılan boykot vesikasının, "Bismikellâhümme" sözü müstesna, zulüm ve akrabalık bağlarını hiçe sayan ifadeler içeren geri kalan kısımlarını yiyip yok ettiğini bildirdi. Müşrikler, vesikanın Hz. Muhammed (s.a.s.)'in söylediği şekle bürünmüş olduğunu gördüler ve boykot hareketine son verdiler (Peygamberliğin 10 yılı/619).
 - ❖ Müşrikler bu boykotla umduklarını elde edemediler; İslâm'ın yayılışını önlemek için başvurdukları bu girişimleri de başarısızlıkla sonuçlandı.

10- Hüzün Yılı

- ➔ Boykotun sona ermesinden sonra, Resûlullah'ı koruyan ve seven amcası Ebû Tâlib ve hanımı Hz. Hatice kısa süre arayla vefat ettiler. Bu yıl, Hz. Peygamber'in ifadesiyle **üzüntü yılı (Âmü'l-Hüzn)** oldu.
- ➔ Ebû Tâlib, boykotun kalkmasından sekiz ay yirmi gün sonra, Hz. Hatice de ondan kısa süre sonra, peygamberliğin 10. yılında, 10 Ramazan/19 Nisan 620'de vefat etti.
- ➔ Hz. Hatice vefat ettikten sonra Hz. Peygamber Hz. Hatice'yi Mekke'nin Hacün adındaki mezarlığına (**Cennetü'l-Muallâ**) götürerek kendi elleriyle defnetti. O günlerde henüz cenaze namazı farz kılınmamıştı. Daha sonra Hz. Peygamber sık sık mezarlığa gidip onun kabrini ziyaret ederdi.

11- Sakif Kabilesini Ziyaret

- ➔ Hz. Muhammed (s.a.s.) yanına Zeyd b. Hârise'yi alarak Tâif'e gitmeye karar verdi.
- ➔ Hz. Peygamber daha sonraki bir dönemde kendisine sorulan bir soruya verdiği cevapta, Tâif yolculuğu esnasında karşılaştığı sıkıntının Uhud savaşında karşılaştığından daha şiddetli olduğunu söylemiştir.
- ➔ Hz. Peygamber ve Zeyd, Utbe ve Şeybe'nin bağında istirahat ettiler. Burada bu iki kardeşten birinin kölesi olan Addâs, efendilerinin emriyle Hz. Peygamber'e bir tabak üzüm sundu. Hz. Peygamber'in yemeğe başlarken "Bismillah" demesi Addâs'ın dikkatini çekti ve "Bu bölgenin halkı bu sözü kullanmaz" dedi. Hz. Peygamber ona nereli olduğunu sordu. Addâs Ninovalı ve Hristiyan olduğunu söyledi. Hz. Peygamber "Demek ki, sâlih bir kişi olan Yûnus b. Mettâ'nın şehrindensin" dedi. Addâs Hz. Peygamber'e Yûnus b. Mettâ'yı nereden bildiğini sordu. Hz. Peygamber de "O benim kardeşimdir. O bir peygamberdi. Ben de peygamberim" dedi. Addâs bunun üzerine Müslüman oldu.
- ➔ Sonunda Nevfelogullarının başkanı Mut'im b. Adiy onu himayesine aldı ve oğullarıyla birlikte kendisini korudu. Hz. Peygamber önce Kâbe'yi tavaf ederek iki rekat namaz kıldı ve daha sonra evine gitti.

12- İsrâ ve Mi'rac

- ➔ Üç yıl süren sosyal ve ekonomik boykotun ardından amcasını ve hanımını kaybetmesi, daha sonra da Taiften eli boş dönmesi Hz. Peygamber'i son derece üzmüştü. Bazı dinî talimatları bildirme yanında, onun üzüntüsünü ve sıkıntısını hafifletmek amacıyla İsrâ ve Mi'rac hadisesi vuku bulmuştur. Hz. Peygamber'in geceleyin Mekke'den Mescid-i Aksâ'ya götürülmesine İsrâ, göklere çıkarılmasına da **Mi'râc** denir.
- ➔ Kur'an-ı Kerim'de İsrâ Sûresi 1. ayette İsrâ'dan bahsedilmekte ve şöyle buyrulmaktadır:
 - ❖ "Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Haram'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten işittendir, görendir". Mescid-i Aksâ'dan göklere çıkarıldığına dair bilgiler ise bir kısmında uzun ve bir kısmında da kısa olarak hadis, siyer ve tarih kitaplarında mevcuttur. İsrâ ve mi'racın vuku bulduğunda ittifak vardır.

13- Akabe Bâatları

- ➔ İslâm'ın Medine'de tanınmasında, yayılmasında ve hatta buraya hicrete zemin hazırlanmasında Akabe Bâtalarının önemli rolü olmuştur.
 - ❖ Akabe Mekke'de, Mescid-i Haram'a üç kilometre kadar uzaklıkta, Mina hudutları içinde ve etrafı tepelerle çevrili küçük ve kuytu bir vadidir.
- ➔ Hz. Peygamber bu mevkide, 620, 621 ve 622 yıllarında üç yıl üst üste hac mevsiminde Medinelilerle görüşmüştür. Bu görüşmelerden ilki sadece mülâkat, ikincisi ve üçüncüsü ise bîat şeklinde gerçekleşmiştir.
 - ❖ Bunlar, Es'ad b. Zürâre, Avf b. Hâris, Râfi' b. Mâlik, Kutbe b. Âmir, Ukbe b. Âmir ve Câbir b. Abdullah adlı şahıslardı.
- ➔ Bir sonraki yıl, peygamberliğin on ikinci yılında (621) Zilhicce ayında, içlerinde Birinci Akabe Görüşmesi'nde bulunan altı kişinin de yer aldığı on'u Hazretci, ikisi Evsli on iki kişi söz verdikleri gibi Akabe'de Hz. Peygamber'le buluştular.
- ➔ **Mus'ab b. Umeyr:** Birinci Akabe Bîatı denilen bu olaydan sonra Hz. Peygamber Yesrib halkına Kur'an'ı öğretmesi ve henüz Müslüman olmayanları İslâm'a davet için Mus'ab b. Umeyr'i gönderdi. Mus'ab, Es'ad b. Zürâre'nin evinde misafir oldu.

➤ HİCRET VE MEDİNE'DE İSLÂM TOPLUMUNUN OLUŞUMU

1- Hicret

- ➔ **Hicret kelimesi sözlükte** terketmek, ayrılmak, bir yeri terkederek başka bir yere geç etmek anlamına gelir.
- ➔ **İstilahta ise**, özel olarak Hz. Peygamber'in ve Mekkeli Müslümanların Medine'ye göçünü, genelde ise, gayr-i müslim bir ülkeden İslâm ülkesine göç etmeyi ifade eder.Hz. Ömer hariç diğer Müslümanlar gizlice hicret etmişlerdi.
- ➔ **Ebû Cehil:** Bir teklif ortaya attı. Buna göre her kabileden birer tane güçlü kuvvetli genç seçilip ellerine keskin birer kılıç alarak, tek kişinin vuruşu gibi hep birlikte Hz. Muhammed (s.a.s.)'in üzerine saldıracaklar ve onu öldüreceklerdi. O zaman Hâşimoğulları tüm kabilelere karşı kan davasına kalkışamayacaklar ve diyete razı olmak zorunda kalacaklardı. Diyeti bütün kabileler ortaklaşa ödeyecekti. Bu teklif oybirliği ile kabul edilerek uygulanmasına karar verildi. Bu hususa Kur'an-ı Kerim'de işaret edilmektedir: "Hatırla ki, kâfirler seni tutup bağlamaları veya öldürmeleri yahut seni yurdundan çıkarmaları için sana tuzak kuruyorlardı. Onlar sana tuzak kurarken Allah da onlara tuzak kuruyordu. Çünkü

Allah, tuzak kuranların en iyisidir." Müşriklerin almış olduğu karardan sonra Cebrâil, Hz. Peygamber'e gelerek Allah Teâlâ'nın hicret için kendisine izin verdiğini bildirdi. Kureyş'in suikast teşebbüsüne dair karar aldıklarını komşularından duyup Hz. Peygamber'e haber veren kişinin, Abdümttalib'in kardeşinin kızı Rukayka bint Sayfiy olduğu da kaydedilir.

- ➔ **Abdullah b. Üreykıt:** Hz. Peygamber ve Hz. Ebû Bekir 'e medineye hicret ederken klavuzluk yapmıştır.
- ➔ **Sürâka:** Hz. Peygamber ve arkadaşlarının kabilelerinin yakınından geçtiğini öğrenir öğrenmez silahlanarak atına bindi ve harekete geçti. Resûl-i Ekrem ve arkadaşlarına yaklaşınca atının ayakları sürçtü. Tekrar toparlanarak atını mahmuzladı; bu defa atın ayakları kuma saplandı ve kendisi de yere düştü. Atını kendi çabasıyla kurtarmayıp olayda da fevkalade bir durum sezince eman diledi.
- ❖ Kafile Kudeyd'e gelince yiyecek bir şeyler almak üzere Huzâa kabilesine mensup Ümmü Ma'bed (Âtike bint Hâlid)'in çadırına uğradı. Burada istirahat edip yemek yediler.
- ❖ Hz. Peygamber 12 Rebûlevvel 1/24 Eylül 622'de Medine'ye 3 km. kadar uzaklıkta bulunan Kubâ'ya ulaştı. Burada Evs kabilesinin bir kolu olan Avf b. Mâlikoğulları oturuyordu. Hz. Peygamber bunlardan Amr b. Avfoğullarına misafir oldu. Bu kabilenin reislerinden Külsüm b. Hidm, kendisini dört (veya on dört) gün ağırladı. Bu süre zarfında Kubâ mescidi inşa edildi. Bu mescidin kible tarafına gelen duvarına ilk taşı Hz. Peygamber, onun yanına ikinci taşı da Hz. Ebû Bekir koydu. Mekke'de üç gün üç gece kaldıktan ve kendisine bırakılan emanetleri sahiplerine iade ettikten sonra yola çıkan Hz. Ali Kuba'da Hz. Peygamber'le buluştu.
- ❖ Hz. Peygamber bir Cuma günü Kubâ'dan Medine'ye doğru hareket etti. Sâlim b. Avfoğullarının oturduğu Rânûnâ vadisinin ortasında arka arkaya iki hutbe okuyarak yüz kadar Müslümanın iştirakiyle Medine'de ilk Cuma namazını kıldırdı. Buradaki mescid bugün "Cuma Mescidi" olarak bilinir.
- ❖ Devenin çöktüğü yere evi en yakın olan Ebû Eyyüb el-Ensârî (Hâlid b. Zeyd), Hz. Peygamber'in eşyalarını alarak evine götürdü ve kendisini Mescid'in ve yanındaki odaların inşaatı tamamlanuncaya kadar yedi ay boyunca misafir etti. Esa'd b. Zürâre de Hz. Peygamber'e üzerinde yatması için bir serîr (karyola) hediye etti. Hicretten sonra Yesrib şehri "Medinetü'r-Resûl" veya "el-Medinetü'lMünevvere" adını aldı.
- ❖ Hicret, müslümanların tarihe bakışını etkilemiştir. Öneminden dolayı Hz. Ömer zamanında (17/638) takvim başı olarak kabul edilmiştir. Peygamberimiz hicret ettiğinde kamerî takvime göre elli üç yaşındaydı.

2- Hicret Esnasında Medine

- ➔ Bilindiği üzere eski adı "**Yesrib**" olan Medine, İslam'ın doğduğu ve Hz. Peygamber'in hicret ettiği sıralarda Hicaz bölgesinin önemli yerleşim merkezlerinden biriydi. Medine kelimesi aslında büyük kasaba ve şehir manasına gelen bir cins isimdir.
- ➔ Yesrib adı fesat anlamına gelen bir kökten geldiği için Hz. Peygamber hicretten sonra buraya hoş ve güzel anlamına gelen Tâbe veya Taybe unvanlarını vermiştir. Daha sonra Medine diye isimlendirilmiştir. Çünkü burayı bilinen anlamda bir şehir haline getiren Hz. Peygamber olmuştur. Önce "Medînetü Resûlillah" (Allah Resûlünün şehri) ve Medînetü'nNebî denilmiş ve daha sonra Medîne şeklinde kullanılır hâle gelmiştir.
- ➔ Hicretten sonra Adiy b. Neccâr oğulları yurduna yerleşen Hz. Peygamber, burayı siyasal, sosyal, kültürel ve medenî bir merkez haline getirmiştir. Şehir, Kur'an-ı Kerim'in Medenî âyetlerinde "Yesrib" ve "Medine" adlarıyla anılmıştır.
- ❖ **Es'ad b. Zürâre:** Neccâr oğullarından Es'ad b. Zürâre, İslam'ı yayma faaliyetlerine önemli katkıda bulundu ve Mus'ab b. Umeyr'e yardımcı oldu.

3- Kurumsallaşma Sürecinin Başlaması

A- Mescid-İ Nebevî Ve Hz. Peygamber Döneminde Diğer Mescitler

- ➔ **Mescid-i Nebevî :** (Peygamber Mescidi)'dir. Hz. Peygamber devesinin çöktüğü alana bir Mescid inşa etmeye karar verdi. Medinelilerin hurma kuruttuğu bu arsayı satın almak istediğinde sahipleri, karşılıksız olarak vermek istediler. Ancak Hz. Peygamber bunu kabul etmedi. Arsanın değeri olan on dinarı Hz. Ebû Bekir ödedi.
- ➔ Başlangıçta kıblesi Kudüs'e doğru olan Mescid-i Nebevî'nin üç kapısı vardı.
 - ❖ **Bâbü's-Selâm:** Mescid-i Nebevî'nin Birinci kapısı güneyde, bugünkü kible duvarında bulunuyordu.
 - ❖ **Bâbü-Cibrîl:** İkinci kapı doğu tarafında idi. Hz. Peygamber bu kapıyı kullanırdı
 - ❖ **Bâbü-Âtike:** Üçüncü kapı ise batı yönünde bulunuyordu.
 - ✓ Güney duvarı boyunca Suffe denilen bir revak veya gölgelik bulunmaktaydı. Kible, Kudüs'ten Kâbe'ye çevrilince güney yönünde bulunan kapı kapatılarak kuzey yönünde aynı adla yeni bir kapı açıldı. Diğer kapılarda herhangi bir değişiklik yapılmadı. Suffe ise güneyden kuzeye nakledildi.
- ➔ Bugünkü anlamda oyuntu şeklindeki ilk mihrab, Emevî halifelerinden Ömer b. Abdülaziz'in Medine valiliği sırasında yapılmıştır.

- ➔ **Meşrube, şurfe, hıżâne:** Hz. Peygamber'in evinin odalarından birisi. Burası gıda maddeleri, silahlar vesaire eşyanın saklandığı bir devlet hazinesi (Beytülmâl) olarak kullanılmaktaydı. Buranın muhafaza ve idareciliği ile Bilâl-i Habeşî görevlendirilmişti.
- ➔ **Ebû Eyyûb el-Ensârî:** Hz. Peygamber Medine'ye hicret ettikten sonra evi tamamlanincaya kadar yedi ay boyunca Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin evinde kaldı.
- ➔ **Ebû Râfi' ile Zeyd b. Hârîse:** Resûl-i Ekrem aile fertlerini Medine'ye getirmek üzere Mekke'ye gönderdi.
- ➔ Mescid-i Nebevî ibadet mahalli olmanın yanında, Hz. Peygamber'in sohbet ve vaaz yaptığı, askerî işlerin müzakere edildiği, elçilerin kabul edildiği, bazen duruşmaların yapıldığı, folklor gösterilerinin tertiplendiği bir mekândı.
- ➔ Mescid-i Nebevî, elçilerin kabul yeri olarak kullanılırdı. 5/626 yılından itibaren 11/632 yılına kadar, 9/630 yılında daha yoğun olmak üzere, Arabistan'ın çeşitli bölgelerinden Medine'ye heyetler gelmiştir.
- ➔ **Üstüvânetü'l-Vüfûd :** "Elçiler Sütunu". Peygamberimiz elçileri Mescid'de "Elçiler Sütunu" adını taşıyan bir direğin önünde kabul ederdi.
- ➔ **Mescidü'l-Kibleteyn (İki Kibleli Mescid) :** Adımı kıblenin değişmesinden alan bu mescid, Hazrec'den Benî Selime'ye aitti. Hz. Peygamber Medine'ye hicretinden sonra on altı veya on yedi ay Kudüs'e doğru yönelerek namaz kılmıştı. Hicretin ikinci yılında Hz. Peygamber sahâbîleri ile Benî Selime mescidinde öğle namazının ilk iki rekatını kılınca kıblenin değişmesi ile ilgili ayet nâzil oldu. Bunun üzerine Hz. Peygamber yönünü Kâbe'ye çevirdi. Böylece Hz. Peygamber iki ayrı kibleye dönmüş olarak namaz kıldığı için bu mescid "İki Kibleli Mescid" adını almıştır.

B- SUFFE

- ➔ Suffe, Mescid-i Nebevî'nin bitişiğinde üzeri hurma dallarıyla örtülü, fakir, kimsesiz ve barınacak yeri olmayan Müslümanlar için yapılmış gölgelikti. Burada kalanlara Suffe Ehli, Suffe Ashâbı denilirdi. Suffe Ehli, kimsesiz muhâcirler, bekârlar, Arap kabilelerinden Müslüman olup Medine'ye göç edenler ile ilim tahsil etmek isteyen sahâbîlerden oluşuyordu. Bunlar genellikle yoksul kimselerdi.
- ➔ **Ubâde b. Sâmit:** Suffe'de Kur'an öğretmek üzere öğretmenlik yapıyordu. Hz. Peygamber Medine dışına irşad ve İslâm'ı anlatmak için bir kimse veya ekip göndereceği zaman Suffe Ashabı arasından seçerdi. Bunlardan orduya katılanlar, diplomatik faaliyetlerde görevlendirilenler ve müezzinlik yapanlar da vardı.

C- YENİ BİR KARDEŞLİK SİSTEMİ

- ➔ Şimdi sıra Muhacirlerle Ensarı kardeşleştirmeye gelmişti. Hz. Peygamber, Enes b. Mâlik'in evinde (bir rivayete göre Mescid-i Nebevî'de) hicretin birinci yılının ortalarında onları topladı ve ikişer ikişer kardeşleştirdi. Bu sistemin yüklediği sorumlulukları taraflara açıkladı.

Kardeşleştirilen kimselerden bazıları şunlardır:

- ❖ Hz. Ebû Bekir ile Hârice b. Zeyd,
- ❖ Abdullah b. Mes'ud ile Muâz b. Cebel,
- ❖ Mus'ab b. Umeyr ile Ka'b b. Mâlik

- ➔ Kardeşleştirmenin, rastgele seçilen iki kişinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmadığını; bilakis hicretten itibaren altı ayı aşkın bir süre zarfında Hz. Peygamber'in müslümanları iyice tanıyarak, durumlarını inceleyerek ve her çift arasında ortak vasıflar bularak bunu gerçekleştirdiğini belirtmek gerekir.

4- HİCRETİN İLK YILLARINDA DİĞER BAZI ÖNEMLİ GELİŞMELER

- ➔ İstatistiğe önem veren Hz. Peygamber, hicretten sonra Müslümanların bir sayımını yaptırmıştır. Müslümanlıkta bu ilk nüfus sayımının yapıldığı yıl ve sayımın sonucunda elde edilen rakam hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Ancak hicri 1. yılda yapıldığı ve sayım sonucunda Müslümanların sayısının 1500 olduğu kabul edilmektedir.
- ❖ **Hız. Âişe ile Evliliği:** Hicretin 1. yılı şevval ayında (Nisan 623) veya 2. yılın şevval ayında (Nisan 624) Hz. Peygamber Hz. Âişe ile evlenmiştir.
 - ❖ **Hz. Ezan'ın yürürlüğe konması:** Hicretin 1. (622) veya bir rivayete göre 2. (623) yılında ezan yürürlüğe konmuştur.
 - ✓ Abdullah b. Zeyd b. Sa'lebe'ye rüyasında ezan öğretilmiş ve o da ertesi gün Hz. Peygamber'e gelerek durumu anlatmıştı. Hz. Peygamber "Bu sâdik bir rüyadır"[251] diyerek Bilâl-i Habeşî'ye ezan cümlelerini öğretti. Bilâl-i Habeşî de Neccâroğullarına ait yüksek bir evin damına çıkarak ilk olarak sabah ezanını okudu. Daha sonra Mescid-i Nebevî'nin arka tarafına ezan okumak için özel bir yer yapıldı.
 - ❖ **Cuma Namazı'nın Farz kılınması:** Hicretin birinci yılında Cuma Namazı farz kılınmıştır. Önceleri gerek yolculukta ve gerekse mukîm iken bütün namazlar ikişer rekât kılınıyordu. Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden bir ay sonra Rebülâhîr ayında, mukîm iken kılınan öğle, ikinci ve yatsı namazları dört rekâta çıkarıldı.

- ❖ **Oruc'un farz kılınışı:** Hicretin ikinci yılı şaban ayında ramazan orucu farz kılındı. Aynı yılın Ramazan bayramından bir iki gün önce Hz. Peygamber fitır sadakası ile ilgili hükümleri bir hutbesinde halka açıkladı. Şevval ayının girmesiyle birlikte bayram namazı kıldırdı.
- ❖ **Kurban bayramı namazı'nın kılınması:** Zilhicce ayının onuncu günü de kurban bayramı namazı kılındı.
- ❖ **Zekât'ın farz kılınması:** Hicretin ikinci yılında Ramazan ayından sonra ise zekât farz kılındı.

Hz. MUHAMMED'İN İSLÂM'A VE MÜSLÜMANLARA YÖNELİK SALDIRILARLA MÜCADELESİ

1- MÜŞRİKLERLE İLİŞKİLER

A- Mekke döneminde nâzil olan Kur'an-ı Kerim âyetlerinde Hz. Peygamber'e ve inananlara sürekli sabır tavsiye edilmiştir. Müslümanlar maruz kaldıkları işkencelerden şikayet ettiklerinde Hz. Peygamber "Sabredin ben savaşıla emrolunmadım" buyurarak onlara sabırlı ve metin olmayı öğütlemiştir.

- ➔ **Meşrû savunma:** Savaşa izin verilmesinin en başta gelen sebebi Müslümanların canlarını, mallarını ve namuslarını korumalarına imkan tanımaktır. Müslümanlar, Mekke'de müşriklere hoşgörülü davrandıkça, onlar azgınlıklarını, zulümlerini artırmışlardı. Bu saldırganlık hicretten sonra da devam etti.
- ➔ Ebû Süfyan ve Übey b. Halef, ensara bir mektup yazarak Hz. Muhammed (s.a.s.)'le kabilesinin arasından çekilmelerini istediler ve aksi takdirde kendileriyle savaşacaklarını bildirdiler.
- ➔ Hz. Peygamber'in gazveleri gerek savaş taktikleri ve gerekse dinî ve siyâsî sonuçları bakımından büyük önem taşımaktadır. Onun döneminde meydana gelen çarpışmalar, dünya harp tarihinin bilinen en az kan dökülen savaşlarındanır.
- ➔ Yapılan bir hesaba göre (yaklaşık olarak) onun dönemindeki bütün savaşlarda Müslümanların verdiği şehit sayısı (Bi'r-i Maûne ve Recî' Olaylarında öldürülenler hariç) 138, müşriklerin verdiği ölü sayısı da (Kurayza hariç tutulursa) 216'dır. Çünkü Hz. Peygamber daima prensip olarak düşmanı yok etmeyi değil, kazanmayı tercih etmiştir.

B- İLK SERİYYELER VE GAZVELER

- ➔ **GAZVE:** Asker sayısı az veya çok olsun, savaş için, yahut başka maksatla hareket edilsin, çarpışma meydana gelsin veya gelmesin Hz. Peygamber'in katıldığı bütün seferlere gazve (çoğulu. gazavât) denir.
- ➔ **SERİYYE:** Onun bizzat katılmadığı, bir sahâbînin kumandası altında gönderdiği askerî birliklere ise seriyye adı verilir.

- ➔ İslâm tarihçilerine göre Hz. Peygamber'in emir ve kumandasında yirmi yedi gazve gerçekleşmiştir.
 - ❖ **Bunlar:** Ebvâ, Buvât, Bedru'l-ûlâ-Sefevân, Zü'l-Uşeyre, Bedir, Benî Kaynukâ', Sevîk, Karkaratülküdr, Gatafân, Benî Süleym, Uhud, Hamrâülesed, Benî Nadîr, Bedru'l-Mev'id, Zâtü'r-Rikâ', Dûmetülcendel, Müreysi' (Benî'l-Mustalik), Hendek, Benî Kurayza, Benî Lihyân, Gâbe, Hudeybiye, Hayber, Mekke'nin Fethi, Huneyn, Taif ve Tebük'tür. Bu gazvelerden sadece dokuzunda çarpışma meydana gelmiştir.
- ➔ Seriyelerin sayısı hakkında otuz beş ilâ altmış altı arasında çeşitli rakamlar verilmektedir.
 - ❖ **Bunlardan** Batn-ı Nahle Seriyesi hariç diğerlerinde baskın yapılmadığı gibi çarpışma da meydana gelmedi.

Birer ay arayla meydana gelen ilk üç seriyye şunlardır:

- ❖ **Birincisi:** Hicretin 1. yılı ramazan ayında (Mart 623) Hz. Hamza'nın kumandasında yapılan Sîfûlbahr seferi.
- ❖ **İkincisi:** Yine aynı yılın şevval ayında Ubeyde b. Hâris'in komutasındaki bir süvarî birliği tarafından gerçekleştirilen Râbiğ seferi.
- ❖ **Üçüncüsü:** Bundan bir ay sonra Zilkade ayında Sa'd b. Ebû Vakkâs başkanlığında düzenlenen Harrâr seferidir.
- ❖ **Batn-ı Nahle Seriyesi:** Çarpışma meydana gelen dördüncü seriyye ise, hicretten on yedi ay sonra (Receb 2/Ocak 624) Abdullah b. Caḥş başkanlığında gönderilen **Batn-ı Nahle Seriyesi'dir.**

- ✓ **Bu dönemde tertiplenen gazveler ise,** Ebvâ, Buvât, Bedru'l-ûlâ ve Zü'l-Uşeyre'dir. Bu gazveler çeşitli sebeplerle hicretin ikinci yılında ve Bedir Savaşı'ndan önce düzenlenmişlerdir. Bu seferler esnasında Hz. Peygamber Medine ile Mekke arasında oturan bazı kabilelerle, sözgelimi Benî Damre ile, karşılıklı saldırmamak ve birbirini aleyhine bir üçüncü tarafa yardım etmemek üzere antlaşma yaparak onların tarafsız kalmalarını sağlamıştır.

C- BEDİR SAVAŞI (2/624)

- ➔ Hz. Peygamber ile müşrikler arasındaki ilk savaş Bedir'de meydana gelmiştir. Hicretin 2. yılında Kureyşliler, büyük bir kervan hazırlayıp Ebû Süfyan'ın idaresinde Suriye'ye göndermişlerdi.
- ➔ Bin deveden oluşan ve elli bin dinar sermaye ile hazırlanan bu kervan, Kureyş tarafından sevk edilen en büyük kervanlardan biridir.

- ➔ Hz. Peygamber Medine'den çıkmadan on gün önce Talha b. Ubeydullah ve Said b. Zeyd'i kervan hakkında bilgi toplamak için Suriye yoluna gönderdi. Ancak bu iki sahâbî Medine'ye Bedir savaşı esnasında ulaşılabildiler.
- ➔ Bu arada kervanın dönüş haberini başka kaynaklardan öğrenen Hz. Peygamber, 12 Ramazan 2/9 Mart 624'te Medine'den hareket etti. Sancaktarlık görevine Mus'ab b. Umeyr, Hz. Ali ve Sa'd b. Muâz'ı tayin etti.
- ➔ Peygamberimiz savaş sırasında Benî Hâşim'den ve diğer kabilelerden bazı kimselerin ve özellikle amcası Abbas'ın zorla çıkarıldığını belirterek öldürülmemelerini istemişti.
 - ❖ **Mübareze:** Teke tek vuruşma. Arap geleneğine göre savaş mübareze (teke tek vuruşma) şeklinde başlar.
- ➔ **Esirlere uygulanan muameleyle gelince,** Hz. Peygamber her şeyden önce esirlere iyi davranılmasını emretmiştir. Onlardan sadece ikisini, Ukbe b. Ebû Muayt ile Nadr b. Hâris'i, vaktiyle kendisine ve Müslümanlara yaptıkları ağır işkencelere karşılık olarak ölüme mahkum etmiştir.
- ➔ Medine'ye dönerken bütün ganimetler bir araya toplanarak savaşa katılanlar arasında eşit şekilde bölüştürüldü. Daha sonra savaş ganimetleriyle ilgili ayrıntılı hükümler içeren âyet-i kerîme nâzil oldu. Buna göre ganimetin beşte biri Allah'a, Resûlü'ne, onun akrabasına, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara aittir. Hz. Peygamber bu âyetin hükümlerini ilk defa aynı yıl Benî Kaynukâ' Yahudilerinden elde edilen ganimetlere uyguladı.
- ➔ Hz. Peygamber, Ebû Cehil'in devesini başkomutan hakkı (safiy) olarak kendisi aldı ve diğer develerinin arasına kattı. Bu deveye biner, gazvelere çıkardı. Hudeybiye seferine çıkarken kurbanlıkları arasında onu da götürdü. Müşrikler onu yüz deve karşılığında istediler. Ancak Hz. Peygamber "Şayet kurbanlıklar arasına katmasaydık kabul ederdik" dedi.
- ➔ Hz. Peygamber, Zeyd b. Hârise ve Abdullah b. Revâha'yı Bedir zaferini haber vermek üzere Medine'ye gönderdi. Zeyd b. Hârise şehre ulaştığında Hz. Peygamber'in kızı Rukiye vefat etmiş ve yeni defnedilmişti. Hz. Peygamber de ramazanın sonunda veya şevvalin başında ordusuyla birlikte Medine'ye döndü.
- ➔ Kur'an-ı Kerim'de Müslümanların Bedir Savaşı'nda meleklerin yardımıyla desteklendiği ve Allah'ın kendilerine yardım ettiği açıkça belirtilmektedir. Âl-i İmran Sûresi'nin bu konuyla ilgili âyetlerinin meâli şöyledir: "Andolsun ki sizler güçsüz olduğunuz halde Allah Bedir'de size yardım etmişti. Öyle ise Allah'tan sakının ki O'na şükretmiş olasınız. O zaman sen mü'minlere şöyle diyordun: İndirilen üç bin melek Rabbimizin sizi takviye etmesi, sizin için yeterli değil midir"?
- ➔ Bakara, Âl-i İmran ve Enfâl sûrelerinde bunlardan başka Bedir Gazvesi'nden bahseden daha pek çok âyet-i kerîme mevcuttur.

- ➔ Kur'an-ı Kerim'de bu savaştan ayırdetme günü (Yevme'l-Furkân) ve iki topluluğun karşı karşıya geldiği gün (Yevme'l-Teka'l-Cem'ân) diye bahsedilmektedir.
 - ❖ **Yevme'l-Furkân:** Kur'an-ı Kerim'de bedir savaşında ayırdetme günü olarak bahsetmiştir.
 - ❖ **Yevme'l-Teka'l-Cem'ân:** Kur'an-ı Kerim'de bedir savaşında topluluğun karşı karşıya geldiği gün olarak bahsetmiştir.
 - ❖ **Batşe-i Kubrâ:** Kur'an-ı Kerim'de geçmektedir,(şiddetli yakalayış) tabiriyle Bedir savaşının kasdedildiği kabul edilmektedir.
- ➔ Bedir zaferinden sonra Müslümanların başarısını kıskanmaya başlamışlardır. Ka'b b. Eşrefüzüntüsünden "**Yerin altı üstünden iyidir**" demiştir.
- ➔ Bedir Savaşı'nın en önemli sonuçlarından birisi de Uhud savaşına sebep olmasıdır. Mekke müşrikleri yenilgi haberini alınca büyük üzüntüye kapıldılar. Ebû Cehil'in yerine Ebû Süfyan'ı başkanlığa getirerek, hep birlikte Müslümanlardan intikam almak için yemin ettiler ve derhal faaliyete başladılar.

D- Bedir ile Uhud Savaşları Arasında Müşriklerle İlişkilerde Bazı Gelişmeler

- ➔ Bedir Savaşı'nda yakınlarının öldürülmesi Kureyş müşrikleri üzerinde çok etkisi yaptı. Kervanın başında Mekke'ye ulaşan Ebû Süfyan, yenilgiye uğrayan Kureyş ordusu şehre döndüğü zaman yakınlarının öldürüldüğünü öğrenince Hz. Muhammed (s.a.s.)'le savaşmama ve öldürülen yakınlarının intikamını almama kadar yıkanmamaya ve hanımına yaklaşmamaya yemin etti.
 - ❖ Bu andını yerine getirmek ve intikam almak maksadıyla Bedir Gazvesi'nden iki buçuk ay kadar sonra iki yüz kişilik silahlı bir birlikle Medine'ye doğru yürüdü. Gece vakti Nadiroğulları Yahudilerinden Sellâm b. Mişkem'e misafir oldu. Medine üzerine hücum etmeye cesaret edemediğinden, dış mahallelere saldırdı. Bir hurma bahçesinde çalışan iki Müslümanı öldürdü. Tarlayı da ateşe vererek kaçtı. Peygamberimiz olayı öğrenir öğrenmez otuz süvari ve yüz yirmi yayadan oluşan bir askeri birlikle Ebû Süfyan'ın peşine düştü. Ancak düşman birliği Müslümanlarla savaşı göze alamayarak kaçtı. Ebû Süfyan bu sefere çıkarken yanına erzak olarak torbalara doldurulmuş kavrulmuş un (sevîk) almıştı. Kaçarken ağırlık teşkil eden torbalardan bir kısmını attı. Kavrulmuş una nisbetle bu sefere "**Sevîk Gazvesi**" denildi.
 - ✓ **Sevîk Gazvesi:** Ebû Süfyan bu sefere çıkarken yanına erzak olarak torbalara doldurulmuş kavrulmuş un (sevîk) almıştı. Kaçarken ağırlık teşkil eden torbalardan bir kısmını attı. Kavrulmuş una nisbetle bu sefere "**Sevîk Gazvesi**" denildi.

- ✓ **Ebû Süfyan'ın oğlu:** Hanzala Bedir savaşında öldürüldü.
- ✓ **Ebû Süfyan'ın karısı:** Hind bint Utbe

- ➔ Bu olaydan iki ay kadar sonra Hz. Peygamber, Gatafan kabilesinin Muharib ve Sa'lebe kollarının Züemer denilen yerde toplanıp Medine çevresini yağmalamaya hazırlandığını öğrendi. Hicri üçüncü yılın Rebiülevvel ayında dört yüz elli sahâbi ile onların baskınına engel olmak üzere harekete geçti. Fakat müşrikler korkuya kapılarak kaçıp dağlara sığındılar. O sırada yağmur yağmıştı. Peygamberimiz kılıcını bir ağacın dalına asarak yağmurda ıslanan elbisesini kurutmakla meşgul olurken kabile başkanlarından Dü'sûr b. Hâris gizlice yanına yaklaştı. Elindeki kılıçla başucuna dikilerek onu öldürmek istedi ve "Ey Muhammed! Şimdi seni benden kim kurtarabilir"? diye sordu. Hz. Peygamber "Allah kurtarır" deyince sarsılarak kılıcı elinden düştü. Kılıcı Hz. Peygamber olarak "Şimdi seni benden kim kurtarabilir"? deyince "Hiç kimse" cevabını aldı. Fakat Hz. Peygamber ondan intikam alma yoluna gitmedi. Dü'sûr daha sonra Müslüman oldu.
- ➔ Kureyş eşrâfının idaresinde İcl kabilesinden ve Kureyş'in de Sehm kolunun müttefiki olan Furât b.Hayyân'ın kılavuzluğundaki bu Kureyş kervanına karşı Zeyd b. Hârîse'nin idaresinde yüz kişilik bir birlik gönderdi. Zeyd b. Hârîse Necid'de bulunan Karede mevkiinde kervanı ele geçirerek Medine'ye getirdi. Hz. Peygamber kervanın mallarını ganimet statüsüne tabi tuttu. Esir alınan kervanın kılavuzu Furât b.Hayyân Müslüman oldu ve Hz. Peygamber tarafından serbest bırakıldı. Suffe Ehli arasına katılan Furât, Hz. Peygamber'in güvenini kazandı ve şiirleriyle onu övdü.

E- UHUD SAVAŞI (3/625)

- ➔ Kureyş müşrikleri sadece kendi mensuplarından oluşan orduyla Müslümanlara Bedir'de yenilmişlerdi. O nedenle, Bedir savaşına sebep olan kervandan elde edilen kârı Müslümanlara karşı asker toplamak için harcamaya, bu yolla asker sayısını artırmaya karar verdiler. Bedir savaşında esir edilip, daha sonra Hz. Peygamber'in karşılıksız olarak salıverdiği şair Ebû Azze'nin de aralarında bulunduğu dört kişilik bir heyeti Mekke çevresindeki Sakîf, Kinâne ve diğer Arap kabilelerinden asker toplamak üzere görevlendirdiler. Sonunda iki bini ücretli asker olmak üzere toplam üç bin kişilik kuvvetle Ebû Süfyan'ın komutasında Medine'ye doğru hareket ettiler. Orduda iki yüz at ve altı (veya yedi) yüz zırhlı asker ve üç bin de deve vardı.
- ➔ Mekke'de oturan Hz. Abbas Kureyş'in savaş hazırlıklarını, asker ve hayvan sayısını, silah durumunu bir mektupla Hz. Peygamber'e bildirdi.
- ➔ Huzâali Amr b. Sâlim de kabilesinden bir grup adamla gelerek Kureyş ordusu hakkında Hz. Peygamber'e bilgi verdi.

- ➔ Kureyş'in Benî Nevfel kolundan Cübeyr b. Mut'im, kölesi Vahşi b. Harb'e, Bedir'de öldürülen amcası Tuayme b. Adiy'e karşılık Hz. Hamza'yı öldürdüğü takdirde hürriyetini bağışlayacağına dair söz verdi.
- ➔ On beş kadar kadınla birlikte orduya katılan Ebû Süfyan'ın karısı Hind de, şayet Bedir'de babasını öldüren Hamza'nın cesedini eline geçirebilirse ciğerini ağzında çiğneyeceğine dair yemin etti.
- ➔ Hz. Peygamber daha sonra Hubâb b. Münzir'i düşman kuvvetlerinin sayısı ve hazırlıkları hakkında bilgi toplamakla görevlendirdi ve ondan, elde ettiği bilgileri sadece kendisine aktarmasını istedi. Hubâb düşman askerlerinin arasına girerek bu görevini başarıyla yerine getirdi. Hz. Peygamber elde ettiği bilgileri en ince detaylarına kadar değerlendirdi.
 - ❖ **Abdullah b. Übey** : "Ben meydan savaşına taraftar değildim. Medine'den çıkılmamasını istedim. Muhammed çoluk çocuğun sözüne uydu da bizim sözümüze itibar etmedi" diyerek üç yüz adamı ile irtlikte Medine'ye döndü.
- ➔ Düşmanın cephe gerisinden saldırmasını ve İslâm ordusunu arkadan vurmasını önlemek için Abdullah b. Cübeyr komutasındaki elli okçuyu Uhud dağının karşısındaki **Ayneyn tepesine** (daha sonra buna Okçular Tepesi, yani "Cebelü'r-Rumât" da denilmiştir) yerleştirdi. Bu okçulara, İslâm ordusu üstünlük elde etse dahi, ikinci bir emre kadar, ne olursa olsun kesinlikle yerlerinden ayrılmamalarını, şayet düşman süvarileri arkadan saldırırsa atlara ok atmalarını emretti. Okçuların komutanı Abdullah b. Cübeyr diğer askerler tarafından rahatça görülebilmek için o gün beyaz elbise giydi.
- ➔ **Öte yandan Ebû Süfyan, Evs ve Hazrec'e**: "Bizim sizinle işimiz yok. Amcamızın oğluyla aramızdan çekilin" şeklinde bir haber gönderdi. Ensâr bu teklifi sert ve ağır bir dille reddetti.
- ➔ Bedir gibi Uhud Savaşı da mübâreze şeklinde başladı. Kureyş ordusundan ileri atılan ordu sancaktarı Talha b. Ebû Talha'yı Hz. Ali, ondan sonra meydana çıkan Osman b. Ebû Talha'yı da Hz. Hamza öldürdü. Daha sonra savaş kızıştı. İslâm ordusu düşmanın ordu merkezine kadar ilerledi. Savaşın ilk safhasında düşman yirmiden fazla ölü verdi.
- ➔ Savaş Müslümanlar tarafından kazanılmış görünüyordu. İslâm askerleri düşmanı kovalarken savaş alanından uzaklaştılar ve daha sonra da düşmanın bıraktığı eşyaları toplamaya başladılar. Abdullah b. Cübeyr'in idaresindeki okçular düşmanın bozulduğunu ve Müslümanların galip geldiğini görünce ganimetten mahrum olmamak amacıyla onun ikazına rağmen yerlerini terk ettiler. Bu iki hatalı davranış, savaşın gidişatını değiştirdi. Müslümanları arkadan vurmak için fırsat kollayan Halid b. Velid okçuların azaldığını görünce derhal harekete geçti. Yerlerinden ayrılmayan Abdullah b. Cübeyr ve on arkadaşı müşriklerle çarpışa çarpışa şehit düştüler. Sonunda Halid b. Velid Ayneyn tepesinin doğusundan Müslüman ordusunun arkasına sarktı ve ganimet toplamakta olan Müslüman

askerler üzerine ani bir baskın yaptı. Bunu gören Kureyş ordusu da geri dönerek Müslümanlara saldırdı.

- ❖ **Vahşi:** Hz. Hamza'nın ciğerini sökerek Hind bint Utbe'ye götürdü.
- ❖ **Hind bint Utbe:** Ciğerden bir parçayı ağzına alarak çiğnedi, sonra geri çıkardı. Vahşi'ye mükafat olarak zinet eşyalarını verdi.

- ➔ Hz. Peygamber amcası Hz. Hamza'nın cesedinin yarılıp ciğerinin çıkarıldığını, işkence yapıldığını, burnunun ve kulaklarının kesildiğini görünce son derece üzüldü; şayet müşriklere karşı bir daha zafer kazanırsa onlardan otuz kişiye aynı şekilde misilleme yapacağını söyledi. Ancak nâzil olan bir ayette böyle bir intikam yasaklandı. Hz. Peygamber affi tercih etti ve kimseye misilleme yapmadı.
- ➔ Görüldüğü üzere Uhud Savaşı'nın birinci aşamasında Müslümanlar galip gelmişlerdir. İkinci aşaması Müslümanlar için bir felaket olmuştur. Üçüncüsünde ise savunma safhası başlamak üzereydi ki bu son aşamada Enes b. Nadr, Sa'd b. Ebû Vakkas ve Ebû Dücâne gibi bazı Müslümanların büyük kahramanlıkları görülmüştür.
- ➔ Kur'an-ı Kerim'de Uhud Savaşı hakkında, müşriklerin hazırlıkları da dahil, savaşın hemen her safhası hakkında bilgiler yer almıştır. Peygamberimiz Uhud şehitlerini her yıl ziyaret ederdi. Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman da onun bu uygulamasını devam ettirmişlerdir.

F- Uhud İle Hendek Savaşı Arasında Müşriklerle İlişkilerde Birtakım Gelişmeler

- ➔ **Hamrâülesed Gazvesi:** Hz. Peygamber, Uhud şehitlerini, elbiseleri ve kanlarıyla yıkanmadan defnedip aynı gün Medine'ye döndü. Yaralı olan Hz. Peygamber ertesi gün sabaha doğru, Kureyş ordusunun Medine'ye baskın düzenlemek istediğine dair bir haber aldı. Hem düşmanın baskınına önlemek ve hem de Müslümanların zayıf düşmediğini göstermek amacıyla Kureyş ordusunu takip etmeye karar verdi. Sadece bir gün önce Uhud'da bulunmuş olanlara katılma iznini verdiği beş yüz kişilik bir orduyla Medine'ye sekiz mil uzaklıktaki Hamrâülesed'e kadar giderek burada beş gün konakladı. Bu sefer, "**Hamrâülesed Gazvesi**" olarak bilinir.
- ❖ Henüz İslâmiyeti kabul etmemiş olan Ma'bed el-Huzâi, Hamrâülesed'e gelerek Uhud Savaşı'nda Müslümanların uğradığı musibetten dolayı Hz. Peygamber'e üzüntülerini bildirdi. Ma'bed'in kabilesi Huzâa, Hz. Peygamber'in müttefiki idi ve çevrede olup bitenleri ona bildiriyorlardı. Bu arada Kureyş müşrikleri dışında kalan müşrik Arap kabileleriyle Müslümanlar arasında meydana gelen birkaç olaya temas etmek gerekir. Bunlar, Esed, Âmir b. Sa'saa, Hüzeyl, Lihyân, Adal ve Kâre kabileleri ile Müslümanlar arasında meydana gelen Katan Seferi, Bi'r-i Maüne ve Recî' olaylarıdır. Bunlardan Recî' Olayı ile Mekke müşrikleri arasında da bağlantı mevcuttur.
- ➔ **Bi'r-i Maüne fâciası:** Uhud savaşından dört ay sonra Safer 4/ Temmuz 625'te Müslümanları üzüntüye boğan bir olay olan Bi'r-i Maüne fâciası meydana geldi.

- ❖ Hz. Peygamber, Âmir b. Sa'saa kabilesine İslâmiyeti tanıttacak ve Kur'an-ı Kerim öğretecek bir Heyet gönderdi, Bi'r-i Maûne denilen kuyunun yanına varınca konakladılar. Âmir b. Tufeyl'in Süleym kabilesinin kollarından topladığı askerler İslâm heyetine saldırarak Amr b. Ümeyye ve Ka'b b. Zeydhariç hepsini öldürdüler.

➔ **Recî' Olayı:** Yine aynı yılın Safer ayında, Bi'r-i Maûne faciasının meydana geldiği sıralarda Recî' Olayı meydana geldi. Adal ve Kâre kabilelerinden bir heyet Medine'ye Hz. Peygamber'e gelerek kabilelerine İslâm'ı öğretecek bir heyet göndermesini rica ettiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber'in gönderdiği on kişiden oluşan ekip Mekke ile Usfan arasında Hüzeyl kabilesine ait Recî' suyuna vardıklarında Hüzeyl kabilesinin bir kolu olan Lihyânoğullarından yüz kadar silahlı bir birlik yanlarına gelerek kendilerini esir alıp Mekke müşriklerine satacaklarını söylediler. Heyet mensuplarından Hubeyb b. Adiy, Abdullah b. Târık ve Zeyd b. Desinne dışındakiler teslim olmayı reddederek müşriklerle çarpışmaları sonucu şehit edildiler.

- ❖ Ahde vefâ ve verilen emâna riayet, Arapların câhiliye döneminde bile en fazla önem verdikleri hususlardı. Fakat Âmir ve Lihyânoğulları her iki olayda da Hz. Peygamber'e verdikleri sözü tutmamışlar ve İslâm davetçilerini haince şehit etmişlerdir.

Hz. MUHAMMED'İN İSLÂM'A VE MÜSLÜMANLARA YÖNELİK SALDIRILARLA MÜCADELESİ - 2

G- HENDEK SAVAŞI (5/627)

- ➔ Medine'nin çevresine şehri savunmak amacıyla kazılan hendekten dolayı bu savaşa "Hendek Gazvesi" denildiği gibi, çeşitli gruplar bir araya gelerek Müslümanlara saldırdığı için "Ahzâb Gazvesi" diye de anılmaktadır.
- ❖ Kur'an-ı Kerim'de, içerisinde bu savaştan bahsedilen "**Ahzâb**" adında bir sûre mevcuttur.
- ➔ Yahudilerden Beni Kaynukâ' ile Benî Nadîr, hicretten sonra Müslümanlarla gerçekleştirilen antlaşmayı kısa süre sonra bozmuşlar, Mekke müşrikleriyle işbirliği içine girmişler ve daha da ileri giderek Hz. Peygamber'i öldürmeye teşebbüs etmişlerdir. Bunun üzerine önce Benî Kaynukâ', daha sonra da Benî Nadîr, Medine'den çıkarılmışlardır. Benî Nadîr Yahudilerinden bazıları Hayber'e sığınmışlardır. Hendek savaşı esnasında Medine'de Yahudi kabilelerinden sadece Benî Kurayza bulunuyordu.

- ❖ **Gatafanlılar:** ister Yahudilerle, ister müşriklerle ve ister Müslümanlarla, hangisi işlerine geliyor ve menfaatlerine uygun düşüyorsa işbirliği içine giriyorlardı.
- ➔ Mekke'den hareket eden dört bin kişilik orduya çevreden gelen birliklerin katılmasıyla müşrik ordusunun toplam asker sayısı Medine'ye varıldığında on bine ulaştı. Diğer taraftan müşriklerin Medine üzerine yürüdüğünü Huzâa kabilesinden on günlük yolu dört gecede katederek gelen bir haberci vasıtasıyla öğrenen Hz. Peygamber, Medine'de kalıp savunma savaşı yapmak veya düşmanı şehir dışında karşılamak hususunda sahâbilerin görüşlerine başvurdu.
- ➔ Müzâkerede savunma savaşı yapılmasına, savunma metodu olarak da, Selmân-ı Fârisî'nin tavsiyesi üzerine şehrin hücumu açık kısımlarına hendek kazılmasına karar verildi. Medine'nin taşlık, ağaçlık ve dağlık kısımları zaten düşman ordusunun şehre girişine elverişli değildi; yollar da dardı. **Hendeğin bugünkü ölçülerle yaklaşık 5500 m. uzunluğunda, 9 m. eninde ve 4,5 m. derinliğinde olduğu tahmin edilmektedir.**
- ➔ Hz. Peygamber İslâm ordusu için karargâh olarak Sel' dağının eteğini seçti. Kendisi için bir Türk çadırı kuruldu.
- ➔ Bazı cesur düşman süvarileri bir iki defa hendeği aşmaya teşebbüs ettiler.
 - ❖ Bunlardan Nevfel b. Abdullah el-Mahzûmî, hendeği aşmayı başaramayarak içine düştü ve Hz. Ali veya Zübeyr b. Avvam tarafından öldürüldü.
 - ❖ Düşman, Nevfel b. Abdullah'ın cesedinin iade edilmesi için on bin dirhem vermeyi teklif etti. Hatta Ebû Süfyan'ın yüz deve gönderdiği söylenir. Ancak Hz. Peygamber onun cesedini karşılıksız olarak iade etti. Düşmanın birkaç defa daha hendeği aşma teşebbüsü başarısızlıkla sonuçlandı.
- ➔ **Nuaym b. Mes'ud:** Kurayzalı Yahudi ve Müşrik ittifakını yaptığı pılan sayesinde bozmayı başarmıştır.
- ➔ **Hendek Savaşı'nın Kur'an-ı Kerim'e yansıdığı** ve Ahzâb Sûresi'nin 9. âyetinden 27. âyetine kadarki kısmının bu gazve dolayısıyla nâzil olduğu görülmektedir. Allah Teâlâ bu hususla ilgili ilk âyetlerde mü'minlere, kendilerine olan nimetini hatırlamalarını, üzerlerine ordular geldiğini ve bu ordulara karşı rüzgar ve görmedikleri ordular gönderdiğini; müşrik ordularının Medine'nin alt ve üst taraflarından geldiklerini; mü'minlerin denendiğini ve şiddetli bir sarsıntıya uğradıklarını bildirmektedir.
- ➔ 7 Şevval 5/1 Ocak 627'de başlayan Hendek kuşatması yirmi üç gün devam ettikten sonra 1 Zilkade 5/24 Ocak 627'de sona ermiştir. Hendek savaşının müttefiklerin başarısızlığı ile neticelenmesiyle, Kureyş'in Hz. Peygamber'i ortadan kaldırmak için son teşebbüsü de boşa çıkmıştır. Bu savaş esnasında altı Müslüman şehit düşmüş; müşriklerden de üç kişi ölmüştür. Hendek Savaşı Mekke müşrikleriyle ilişkilerde önemli bir safha teşkil eder. Nitekim Kureyş müşrikleri bu savaştan sonra Müslümanlara bir daha savaş açamayacaklardır.

H- Hendek Savaşı İle Hudeybiye Barışı Arasında Müşriklerle İlişkiler

- ➔ Hz. Peygamber Hendek kuşatmasında müşrikler safında yer alan kabileler üzerine seriyyeler tertiplemiştir. Ukkâşe b. Mihsan'ı, emrine verdiği kırk kişilik bir birlikle Esed kabilesinin oturduğu Gamre'ye göndermiştir. O nedenle bu seriyyeye **Gamre seferi denilmiştir**.
- ➔ Esedoğulları Müslümanların geldiğini duyunca buldukları bölgeyi terkederek kaçmışlardır. Ukkâşe b. Mihsan kaçanları takip ettirmemiş ve Müslümanlar hiçbir kayıp vermeden Medine'ye geri dönmüşlerdir. Yine Hendek kuşatmasına katılan Süleymoğullarına karşı bir askerî birliğin başında Zeyd b. Hârîse gönderilmiştir.
 - ❖ **Benî Lihyân Gazvesi:** Recî' olayında Müslüman irşad heyetini pusuya düşürerek bir kısmını şehit eden ve bir kısmını da esir alarak Mekke müşriklerine idam etmeleri için satan Adal ve Kâre kabilelerini cezalandırmak ve aynı zamanda Mekke müşriklerine gözdağı vermek amacıyla Hz. Peygamber'in de katıldığı bir sefer düzenlenmiştir.
 - ✓ Bu arada Hz. Peygamber'in geldiğini duyan Lihyanoğulları kaçmışlardır. Hz. Peygamber Usfân'dan Hz. Ebû Bekir'i on kişiyle birlikte, buraya on yedi ve Mekke'ye altmış dört kilometre uzaklıkta bulunan Gamîm'e kadar göndermiş, o da herhangi bir tehlike ile karşılaşmadan geri dönmüştür. Bu sefere **Benî Lihyân Gazvesi** adı verilmektedir.
 - ❖ **Zûkared Gazvesi:** Hz. Peygamberin develerini kaçırarak Fezâre kabilesinin başkanı Uyeyne b. Hısn'ı takip için Gâbe Gazvesi'ni tertiplemiştir. Bu gazveye İslâm ordusunun konakladığı yere nisbetle Zûkared Gazvesi de denir.
 - ❖ **Müreyysi' Gazvesi:** Müreyysi' kuyusunun başında karşılaştığı düşmana önce Hz. Ömer'i göndererek onları İslâm'a davet etti. Mustalikoğulları bu daveti kabul etmediler ve hemen çarpışmaya başladılar.[381] Fakat İslâm ordusu karşısında tutunamayarak yenildiler ve on ölü verdiler.
 - ✓ Mustalikoğullarından ganimet olarak altı yüz veya yedi yüz esir, beş bin koyun ve iki bin kadar deve alındı. Müslümanlar da yanlışlıkla bir şehit verdiler. Çarpışmanın meydana geldiği suya nisbetle bu gazveye **Müreyysi' Gazvesi** de denir.
- ➔ Hz. Peygamber Medine'ye gelince esirler arasında bulunan Benî Mustalik'in reisi Hârîs'in kızı Cüveyriye ile evlendi. Bunu duyan sahâbiler, Resûl-i Ekrem'in akrabası olarak kabul ettikleri Mustalikoğullarından aldıkları esirleri serbest bıraktılar. Bu evliliğin Mustalikoğulları ile Müslümanlar arasındaki düşmanlığı

giderdiği ve Hz. Peygamber'in Cüveyriye ile evlenmesinin asıl hedefinin bu kabileyi İslâm'a yaklaştırmak olduğu görülmektedir. Nitekim bu evlilikten sonra başkanları Hâris b. Ebû Dırâr başta olmak üzere Mustalikoğulları İslâmiyet'i kabul etmişlerdir.

➔ **İfk olayı:** Mustalikoğulları Gazvesi sonunda Hz. Âişe'ye ve ordunun ardçısı olan Safvan b. Muattal 'a yapılan iftira.

- ❖ Bu sefere katılmış olan münafıkların reisi Abdullah b. Übey, derhal Hz. Âişe ile onu orduya yetiştiren şahıs hakkında iftiraya başladı. Mistah b. Üsâse, Hassân b. Sâbit ve Hamne bint Cahş gibi bazı Müslümanlar da onun iftirasına alet oldular.

İ- HUDEYBİYE BARIŞ ANTLAŞMASI (6/628)

➔ Hz. Peygamber, hicretin 6. Yılı Zilkade ayının başında, rüyasında Kâbe'yi tavaf ettiğini gördü. Bunun üzerine umreye gitmeye karar verdi. Yerine Abdullah b. Ümmü Mektum'u bırakarak 1500 civarında sahâbî ile birlikte Medine'den hareket etti. Peygamberimiz geliş amaçlarını umre yapmak olduğunu Kureyş müşriklerine iletme üzere Hz. Osman'ı elçi olarak Mekke'ye gönderdi. Müşrikler bu ziyarete izin vermeyeceklerini Hz. Osman'a da bildirdiler ve şayet isterse sadece kendisinin Kâbe'yi tavaf edebileceğini söylediler. Hz. Osman bunu kabul etmedi; bunun üzerine ona da kızdılar ve kendisini tutukladılar. Bu arada Hz. Peygamber'e, Hz. Osman'ın öldürüldüğü şeklinde bir haber ulaştı.

- ❖ **Bey'atür-rıdvân:** Hz. Osman'ın tutuklanması üzerine Hz. Peygamber Hudeybiye'deki konaklaması esnasında gölgelendiği ağacın altında sahabeden, bir rivayete göre "ölüm üzerine", bir başka rivayete göre ise "**savaştan kaçmamak üzere**" biat(söz) aldı. Orada bulunmayan Hz. Osman'ın yerine de, kendi sağ elini sol elinin üzerine koyarak biat etti.

- ❖ Müslümanların Hz. Peygamber'e bağlılıklarını ve onun yolunda ölümü göze aldıklarını ortaya koyan bu biat hakkında Mekke'ye haber ulaştığında, müşrikler telaşa kapılarak Hz. Osman'ı serbest bıraktılar. Ardından Süheyl b. Amr, Huveytıb b. Abdülzâ ve Mikrez b. Hafs'tan oluşan elçilik heyetini barış yapmak üzere Hudeybiye'ye gönderdiler.

➔ Buna göre, barış şartları içinde bu sene umre yapmamak kaydı mutlaka olacaktır. Karşılıklı müzakereler sonucunda Hz. Peygamber ile Kureyş heyeti arasında İslâm'ın kısa sürede Arap Yarımadası'nda yayılmasına ve Müslümanların yaklaşık yirmi iki ay sonra Mekke'yi fethetmesine zemin hazırlayacak olan bir antlaşma imzalandı.

- ➔ Hz. Peygamber, Kureyş heyetinin itirazı üzerine antlaşma metni üzerine "Bismillâhirrahmânirrahim" yerine câhiliye döneminde de bilinen "Bismikallâhümme" sözünün; "Resûlüllah" yerine de "Abdullah'ın oğlu Muhammed" ifadesinin yazılmasını kabul etti. Çünkü birincisinde tevhid inancını zedeleyen bir durum sözkonusu değildi. İkincisi de durumu değiştirmiyordu; yani Hz. Peygamber Allah'ın elçisi olduğu gibi, aynı zamanda Abdullah'ın oğluydu.
- ➔ Hz. Ali tarafından kaleme alınan antlaşma metni iki nüsha olarak hazırlandı ve iki tarafın şahitlerince imzalandı. Antlaşmanın üçüncü şahıslara tanıdığı imkandan faydalanmak isteyen Huzâa kabilesi Müslümanların, Bekir kabilesi de müşriklerin müttefiki oldular.
- ➔ Antlaşmadan sonra Hz. Peygamber ve Müslümanlar kurbanlarını keserek ihramdan çıktılar;
 - ❖ Hudeybiye'de on günden biraz fazla kaldıktan sonra Medine'ye dönmek üzere yola çıktılar. Yolda Dacnân mevkiine geldiklerinde umre seferi, Rıdvan Bîati ve Hudeybiye Barışı'ndan bahseden Fetih Sûresi nâzil oldu.
 - ✓ Fetih Sûresi'nin ilk âyetlerinde Hz. Peygamber'e Allah tarafından açık bir fethin (feth-i mübîn) ve yüce bir yardımın (nasr-ı azîz) bahşedildiği bildirilir.

HZ. MUHAMMED'İN İSLÂM'A VE MÜSLÜMANLARA YÖNELİK SALDIRILARLA MÜCADELESİ- 3

K- Hudeybiye Barış Antlaşması İle Mekke'nin Fethi Arasında Müşriklerle İlişkilerde GelişmelerHicretin altıncı yılında (628) müşriklerin engel olması üzerine gerçekleştirilemeyen umre, yedinci yılında (629) yapılmıştır. Bu umre (Umretü'l-Kazâ), Mekke müşrikleriyle ilişkilerde önemli bir yere sahiptir.

- ❖ **Umretü'l-Kazâ** : Kaza Umresi. Hicretin altıncı yılında (6/628) müşriklerin engel olması üzerine gerçekleştirilemeyen umre, yedinci yılında (7/629)'da gerçekleşmiştir.
- ➔ Peygamberimiz bu sefer esnasında amcası Abbas'ın baldızı Meymûne ile evlendi. Bunun üzerine Mekkelilerden bazıları "Demek ki Muhammed hemşehrilerine hâlâ dostluk ve iyi duygular besliyor" şeklinde yorumlar yaptılar.
- ➔ Umretü'l-Kazâ'dan döndükten sonra Hz. Peygamber, İbn Ebi'l-Avcâ es-Sülemî'yi elli kişilik bir birlikte İslâm'a davet amacıyla Süleym kabilesine gönderdi. Fakat Süleymliler Müslümanların arasında bulunan bir casus vasıtasıyla onların gelişini önceden haber alarak hazırlık yaptılar. İslâm'ı kabule yanaşmadıkları gibi Müslümanlara saldırdılar. Bu saldırıdan birlik başkanı yaralı olarak kurtuldu; diğerleri şehit edildiler.

- ➔ Hudeybiye Barış'ının üzerinden bir yılı aşkın bir süre geçtikten sonra 8. hicri yılın Safer ayında Kureyş'in ünlülerinden Hâlid b. Velid, Amr b. Âs ve Osman b. Talha Medine'ye gelerek Müslüman oldular. Bu sefer esnasında Amr b. Âs, hava soğuk olduğu için ateş yakmak isteyenlere, güvenlik gerekçesiyle müsadde etmedi. Dönüş esnasında, cünüp olan Amr hava soğuk olduğu için hastalanmaktan korkarak, gusül abdesti almaksızın abdest aldı ve teyemmüm ederek cemaate namaz kıldırdı. Amr'ın her iki uygulaması da sahâbe arasında eleştiri konusu oldu. Amr Medine'ye döndükten sonra durumu Hz. Peygamber'e anlattı. Peygamberimiz güldü ve bir şey söylemedi.

L- MEKKE'NİN FETHİ (8/630)

- ➔ Hz. Peygamber'in Mekke'nin fethine karar vermesinin ve bu kararı gerçekleştirmesinin asıl nedeni, on yıllık bir süre için imzalanan Hudeybiye Barış Antlaşması'nın, üzerinden henüz iki yıl geçmeden müşrikler tarafından bozulmuş olmasıdır. Olay şu şekilde gerçekleşmiştir: Hudeybiye Antlaşması gereği müslümanlarla birlik kuran Huzâa kabilesi ile müşriklerle birlik kuran Bekir kabilesi arasında eskiden beri düşmanlık mevcuttu. Hicretin sekizinci yılı şaban ayında Bekir kabilesinden bir grup, bir gece vakti ansızın Huzâalılara baskın yaparak yirmi üç kişiyi öldürdü. Bu baskın sırasında Kureyş müşrikleri Bekir kabilesine silah, binek ve su yardımı yaptılar. Hatta Safvân b. Ümeyye, İkrime b. Ebû Cehil ve Süheyl b. Amr gibi bazı Kureyşliler gizlice, yüzlerini örterek baskına bizzat iştirak ettiler.
- ➔ Peygamberimiz 10 ramazan 8/1 Ocak 630'da muhâcirler, ensar ve çevreden toplanan kabilelerle Medine'den hareket etti. Bazı kabileler de yolda orduya katıldılar.[400] Peygamberimiz Zübeyr b. Avvam'ı iki yüz kişiyle ileri gönderdi. Ramazan ayı olduğu için isteyenlerin oruçlarını bozabileceğini ilan ettirdi. Kendisi de Usfân ile Emec arasında bulunan Kedîd'de orucunu bozdu.
- ➔ Ebû Süfyan ve arkadaşları İslâm ordusunun gözcü birlikleri tarafından yakalanarak Hz. Peygamber'in huzuruna götürüldüler. Mekke lideri Ebû Süfyan uzun tereddütlerden sonra Müslüman oldu.İslâm ordusu dört koldan şehre girdi. Hz. Peygamber'in kumanda ettiği birliğin dışındaki birliklerin başında Halid b. Velid, Zübeyr b. Avvâm ve Kays b. Sa'd bulunuyordu. Peygamberimiz mecbur kalınmadıkça kan dökülmemesini emretti.
- ➔ Hz. Peygamber Mekke'de genel af ilan etti. Ancak on biri erkek, altısı kadın olmak üzere on yedi kişiyi genel af dışında tuttu. Bunların katlinin serbest bırakılması da kişisel kin ve düşmanlık yüzünden değildi. Bunlar çok büyük suç işlemişlerdi.
 - ❖ **Mesela** Abdullah b. Sa'd b. Ebû Serh, önce Müslüman olmuş, Medine'ye hicret etmiş ve hatta vahiy katipleri arasında yer almıştı. Bir müddet sonra İslâm'dan çıkıp Mekke müşriklerinin yanına dönmüş, kâtipliği sırasında vahyi kendi arzusuna göre tahrif ettiğini söyleyerek

müşriklerin İslâmiyet aleyhindeki çalışmalarını desteklemişti. Ebû Süfyan'ın karısı Hind de, Uhud'da şehit edilen Hz. Hamza'nın ciğerini çiğnemişti. Bununla beraber bu ikisi ve daha başkaları affedildi. Öldürülmesi serbest bırakılanlardan sadece altı kişi Mekke'ye girildiği gün katledildi.

- ➔ Huneyn - Evtas Savaşları ve Taif Kuşatması (8/630) Hz. Peygamber'in Mekke'yi fethetmesi üzerine, Taif çevresinde oturan Hevâzin kabilesi Sakîf kabilesiyle birleşerek Müslümanlarla savaşa hazırlandı. Zaten daha önce de Hz. Peygamber'in Medine'den çıktığını duyduklarında onun kendileri üzerine yürüyeceğini sanarak hazırlık yapmaya başlamışlardı
- ➔ Hz. Peygamber, Ebû Âmir el-Eş'arî komutasında bir Müslüman birliğini Evtâs'a gönderirken, kendisi de Taif'e doğru hareket etti. Ebû Âmir el-Eş'arî, emrindeki askerlerle Evtâs'a giderek Düreyd b. Sımme komutasındaki Hevâzin ordusunu bozguna uğrattı. Meydana gelen çarpışmada Düreyd öldürüldü. Dizinden bir okla yaralanan İslâm komutanı Ebû Âmir el-Eş'arî, öleceğini anlayınca yerine yeğeni Ebû Mûsâ el-Eş'arî'yi tayin etti. İslâm birliği Evtâs'tan zaferle döndüğünde Hz. Peygamber, hem vefat etmiş olan Ebû Âmir'e, hem de Ebû Mûsâ'ya dua etti.
- ➔ Kur'an-ı Kerim'de Huneyn Savaşı'ndan, açıkça, adı zikredilerek bahsedilmektedir.
- ➔ Diğer taraftan Hz. Peygamber, etrafı sağlam surlarla çevrili Taif şehrine doğru hareket ederek burayı kuşattı. Taif'in kısa sürede fethedilemeyeceği ve Sakîf kabilesinin durumunun zamana bırakılmasının gerekli olduğu anlaşılmıştı. Peygamberimiz kuşatmanın üzerinden on beş gün geçtikten sonra Nevfel b. Muaviye ed-Dilî ile istişâre etti. Nevfel b. Muaviye, "Tilki inine girmiştir. Şayet beklersen yakalarsın, kuşatmayı kaldırırsan sana bir zararı dokunmaz" şeklinde görüş beyan etti. Bu sırada Haram Aylar da yaklaşmıştı. Müslümanlar Taif kuşatmasında on dört şehit verdiler. Peygamberimiz kuşatmayı kaldırarak Huneyn ganimetlerinin toplandığı Ci'râne'ye hareket etti.
- ➔ Hz. Peygamber Ci'râne'de ihrama girerek umre yapmak maksadıyla Mekke'ye geldi. Umre yapıp tekrar Ci'râne'ye uğradıktan sonra, sekiz yıl önce terketmek zorunda kaldığı şehri fethetmenin verdiği huzurla, Medine'ye hareket etti ve 28 Zilkade 8/16 Şubat 630'da buraya ulaştı.

N- Müşriklerle İlişkilerde Son Aşama (9/631)

- ➔ Hz. Peygamber, Tebük Seferi'nden Medine'ye döndükten sonra Hz. Ebû Bekir'i hac emiri tayin ederek üç yüz kadar Müslümanla birlikte Mekke'ye gönderdi. Esasen hac da bu yılda (9/631) farz kılınmıştı. Bu sıralarda, hem müşrikler ve hem de onlarla Hz. Peygamber arasındaki genel ve özel antlaşmalar hakkında Berâe (Tevbe) Süresi'nin başından itibaren 28 âyet nâzil oldu. Bu âyetlerde,

Allah Teâlâ, Müslümanların müşriklerle yapmış oldukları antlaşmaları tek taraflı olarak feshettiğini ve onların Müslüman olmalarını, yoksa öldürüleceklerini, Kendisi ve elçisi adına ihtar ve ilan etmektedir.

- ➔ Araplar arasındaki geleneğe göre antlaşmalar üzerinde başkan veya ailesinden birisi söz sahibi olabilirdi. O nedenle Peygamberimiz "Benim adıma bunu ancak ailemden bir adam yerine getirebilir" diyerek Hz. Ali'yi çağırdı; bu ayetleri ve içerdiği bazı hükümleri Mekke'ye gelen hacılara tebliğ etmek üzere onunla gönderdi. Hz. Ali, Mekke'ye gitmekte olan Hz. Ebû Bekir'e yolda ulaştı. Kendisinin halka Berâe Süresi'nin ilk ayetlerini okumakla ve ilan etmekle görevlendirildiğini ve Hz. Ebû Bekir'in hac emri olarak görevine devam edeceğini bildirdi.
- ➔ O yıl hacca katılmış olan müşriklerden önce bazı itiraz sesleri yükseldi; ancak daha sonra "Kureyş bile Müslüman oldu" diyerek, dört ay bile beklemeden hepsi Müslüman oldular. Bu suretle Arap Yarımadası'nda putperestliğin kökü kazınmış, Kâbe ve Mescid-i Harâm Hz. İbrahim ve Hz. İsmail peygamberlerin bıraktıkları esasa uygun bir şekilde, yalnızca tevhid inancına sahip mü'minlere tahsis edilmiştir.

2- YAHUDİLERLE İLİŞKİLER

A- Genel Bilgiler

- ➔ Mekke döneminde nâzil olan âyetlerde bir bütün olarak Ehl-i Kitap'tan, İbrahim ve Mûsâ'nın sahifelerinden, ayrıca bazı âyetlerde de özellikle İsrâiloğullarından bahsedilmesinden hareketle o dönemde Mekke'de bazı Yahudilerin bulunduğu ve ikamet ettiği anlaşılmaktadır.
- ➔ Bunun dışında Mekke müşriklerinin Yahudilerle ilişki içinde oldukları da bilinmektedir. Nitekim Mekke döneminde müşrikler, Nadr b. Hâris ve Ukbe b. Ebû Muayt'ı Medine'de bulunan Yahudi bilginlerine Hz. Muhammed (s.a.s.) hakkında akıl danışmak üzere gönderirler. Yahudiler de bu heyet üyelerine Hz. Muhammed (s.a.s.)'e üç şey, Ashâb-ı Kehf, Zülkarneyn ve ruh hakkında soru sormalarını, eğer bunları bilirse Peygamber olduğunu, yoksa Peygamber olmadığını söylerler. Heyet Mekke'ye geldikten sonra müşrikler Hz. Peygamber'e bu soruları sorarlar. Peygamberimiz soruları cevaplamak için bir gün mühlet ister. Ancak kendisine on beş gün sonra bu sorulara açıklık getiren vahiy nâzil olur.
 - ❖ **Beytü'l-Makdis:** Yahudilerin Kiblesi. Hz. Peygamber Kâbe kible olarak belirtilmeden önce başlangıçta namazlarda onların kiblesi olan Beytü'l-Makdis'e yönelmiştir.

B- Kaynukâoğulları'nın Medine'den Çıkarılması (2/624)

- ➔ Müslümanlarla yaptıkları antlaşmayı ilk bozan Yahudi kabilesi Kaynukâ'oğullarıdır. Hazreclilerin müttefikleri idiler.
- ➔ Bedir Savaşı'ndan sonra taşkınlık yapmaya ve bu savaşta zafer elde eden Müslümanları kıskanmaya başladılar. Müslümanların galip gelmesini Kureyş'in savaş tekniğini bilmeyişine bağladılar. Peygamberimiz bu tutumdan endişelenmeye başladı. Kur'an-ı Kerim'de onların davranışları şöyle ifade edilmektedir: "Eğer bir topluluğun antlaşmaya hıyanet etmesinden korkarsan, sen de onlara karşı aynı şekilde davran".
- ➔ Peygamberimiz Kaynukâ'oğullarını kendi pazar yerlerinde toplayarak Kureyş'in Bedir'de uğradığı yenilgiyi hatırlatıp kendilerini ikaz etti. Onları İslâm'a davet etti. Kendisinin peygamber olduğunu hatırlattı. Fakat Yahudiler, Kureyş'in savaş tekniğini bilmediğini, kendilerinin ise usta savaşçı olduklarını yineleyerek Hz. Peygamber'i tehdit ettiler ve antlaşmayı bozdular.
- ➔ Kaynukâ'oğullarının tutumundan endişelenmeye başlayan Peygamberimiz, Şevval 2/Mart-Nisan 624'te onların üzerine yürüdü. Bu Yahudi kabilesinin hem okul, hem de mahkeme salonu olarak kullandıkları Beytü'l-Midras'ın önünde onları İslâm'a davet etti. Fakat Kaynukâ'oğulları kendilerinin Hz. Muhammed (s.a.s.) tarafından daha önce bu konuda ikaz edildiklerini belirterek davete olumsuz cevap verdiler. Onların Medine'nin özelliklerinden olan iki kaleleri (utum. Çoğulu: âtâm) vardı. Bu kalelere çekildiler. Müslümanlar onları on beş gün süreyle kuşattılar. Yedi yüz savaşçıya sahip olan Kaynuka' Yahudileri korkuya kapıldılar. Hz. Peygamber'in vereceği karara razı olmak üzere kalelerinden çıkarak teslim oldular. Kaynukâ'oğullarının eski müttefikleri ve münafıkların başkanı Abdullah b. Übey, Hz. Peygamber'den ısrarla onların bağışlanmalarını istedi. Peygamberimiz onların Medine'yi terketmelerini emretti. Bu defa Abdullah b. Übey Kaynukâ'oğullarının yerlerinde bırakılmaları için çaba sarfettiyse de bunu başaramadı.
- ➔ Bin beş yüz kılıç, üç yüz zırhlı elbise, iki bin mızrak ve beş yüz kalkandan ibaret olan silahlarını ve mallarını Medine'de bıraktılar. Onlardan kalan malların beşte biri Beytülmâle ayrılarak gerisi Müslümanlar arasında taksim edildi. Kaynaklarda Bedir Gazvesi'nden sonra beşte biri (Humus) ayrılan ilk ganimetin bu Yahudi kabilesinden elde edilen ganimet olduğu kaydedilir.
 - ❖ **Beytü'l-Midras:** Yahudi kabilesi olan Kaynukâ'oğullarının hem okul, hem de mahkeme salonu olarak kullandıkları yer. "Hz. Peygamber Beytü'l-Midras'ın önünde onları İslâm'a davet etti.

C- Nadîroğullarının Medine'den Çıkarılması (4/625)

- ➔ **Ka'b b. Eşref:** Benî Nadîr Yahudilerinden Ka'b b. Eşref şairdi; Hz. Peygamber'i ve Müslümanları daima kötülerdi. Bedir savaşının Müslümanların galibiyeti ile

sonuçlanmasını bir türlü hazmedememişti. Hatta Müslümanların zaferine o kadar içermiş olacak ki, "Yerin altı üstünden daha iyidir" değerlendirmesini yapmıştı.

- ❖ Peygamberimiz bir gün sahâbilere "Ka'b b. Eşref için kim hazırdır? Çünkü o, Allah ve Resûlü'ne eziyet etmiştir." dedi. Bunun üzerine Evs kabilesinden Muhammed b. Mesleme, Ka'b b. Eşref'i öldürmeyi üstlendi. Muhammed b. Mesleme, içlerinde Ka'b'ın süt kardeşi Ebû Nâile'nin de bulunduğu bir grup Müslümanla bir plan hazırladılar ve onu kendi kalesinde öldürdüler (3/624).

- ➔ Kur'an-ı Kerim'in Haşr Sûresi Nadîroğulları Gazvesi dolayısıyla nâzil olmuştur. Hatta bundan dolayı bu sûreye "**Benî Nadîr Sûresi**" de denilmiştir.
- ➔ **Fey:** Gayr-i müslimlerden silah kullanmadan ele geçirilen ve İslâm devletinin gelir kaynakları arasında yer alan taksim esasları.

D- Kurayzaoğulları Olayı (5/627)

- ➔ Benî Kaynakâ' ve Benî Nadîr'in Medine'den çıkarılmasıyla, Hendek savaşı sonuna kadar şehirde sadece Benî Kurayza kalmıştı. Benî Kurayza, Hendek savaşında, biraz önce adı geçen Benî Nadîr'den Huyey b. Ahtab'ın tahrikiyle Müslümanları arkadan vurmaya karar vermişti. Kurayzaoğulları bu hareketleriyle Müslümanların helakına yol açacak bir davranışta bulunmuş oluyordular. Hz. Peygamber, Kurayzaoğullarının haberini alınca durumu incelemek ve engel olmak üzere, içlerinde Evs'in reisi Sa'd b. Muaz ile Hazrec'in reisi Sa'd b. Ubâde'nin de bulunduğu dört kişilik bir heyeti Kurayza yurduna göndermişti. Bunlar, Kurayza'nın reisi Ka'b b. Esed'le görüşerek ihanetten vazgeçmelerini istemişler, şayet ihanet ederlerse sonucun Kurayza için iyi olmayacağını bildirmişlerdi. Fakat Ka'b b. Esed İslâm heyeti ile alay etmiş, kaba ve sert davranmış ve uyarılara kulak asmamıştı.
- ➔ Hendek kuşatmacılarının Medine'den ayrılmalarından bir gün sonra Peygamberimiz Kurayzaoğulları üzerine yürümeye karar verdi. Yerine İbn Ümmü Mektûm'u vekil bıraktı
- ➔ Ahzâb Sûresinde Kurayza Gazvesi'yle ilgili olarak şu ayetler yer almaktadır: "Allah; Ehl-i Kitaptan, müşrik ordularına yardım edenleri kalelerinden indirdi ve kalplerine korku düşürdü. Bir kısmını öldürüyor, bir kısmını da esir alıyordunuz. Allah, onların yerlerine, yurtlarına, mallarına ve ayak basmadığımız topraklara sizi mirasçı yaptı. Allah'ın her şeye gücü yeter".;

E- Hayberin Fethi (7/628)

- ➔ Suriye ve Irak bölgelerinden gelen ticaret yolu Hayber üzerinden Medine'ye ulaştığından, Müslümanların ticaret yolu tehlikede idi; Hayber Yahudileri kervanlar için tehlike oluştuyordu. Hz. Peygamber hicretin altıncı yılı Ramazan ayında, durumu incelemek üzere Abdullah b. Revâha başkanlığında bir heyeti Hayber'e gönderdi.

- ➔ Hudeybiye Barışı Hz. Peygamber'e Hayber'de gittikçe büyüyen tehlikeyi bertaraf etme fırsatı verdi. Çünkü Peygamberimiz, Hayber üzerine yürüdüğünde Mekkelilerin Medine üzerine saldırma ihtimali Hudeybiye Barışı sayesinde ortadan kalkmıştı. Peygamberimiz Hudeybiye Seferi'nden dönüp Medine'de bir ay kaldıktan sonra Müslümanların Hayber'in fethi için hazırlanmalarını emretti. Hayber, kaleleri sağlam, savaşçıları fazla ve ele geçirilmesi zor bir yerleşim merkezi idi. Dolayısıyla bu şehrin fethi, sebat ve sabır isteyen bir işti. Bunun için Peygamberimiz "Bizimle ancak cihada rağbet edenler gelsin" buyurdu.
- ➔ Yaralıları tedavi etmek, yemek pişirmek ve Müslümanlara yardımcı olmak üzere, içlerinde Ümmü Seleme, Safiye bint Abdülmuttalib ve Ümmü Eymen'in de bulunduğu yirmi Müslüman kadın da bu sefere katıldı.
- ➔ Medine'ye 150 km. uzaklıkta bulunan Hayber, Netât, Şıkk ve Ketibe denilen başlıca üç bölgeden ve bu bölgelerde bulunan hisarlardan ibaretti. Bu hisarların ismi şöyledir: Naim, Sa'b b. Muaz, Zübeyr, Übey, Nizar, Kamûs, Vatih, Merhab ve Sülâlim.
- ➔ **Ueyyne b. Hısn:** Gatafanlıların başkanı.
- ➔ Netât bölgesine yoğunlaştırılan hücum sonunda önce buradaki kaleler, onun ardından Şıkk ve sonra da Ketibe bölgesindeki kaleler peşpeşe fethedildi. En sonunda Kamûs kalesinin düşmesiyle Hayber'in fethi sonuçlandı. Hayber'in fethinde Hz. Ali'nin büyük kahramanlıkları görüldü.
- ➔ Hayber'de Yahudiler, aralarında Hz. Peygamber'i zehirlemeye kalkan Zeyneb'in babası Haris, Merhab, Üseyr, Yâsir, Âmir, Kinâne b. Ebû'l-Hukayk'ın da bulunduğu doksan üç ölü, Müslümanlar ise on beş şehit verdiler.
- ➔ Hayber'in Fethi'yle Yahudilerin Arap Yarımadası'nda siyâsî bir güç olmaları sona erdi; ekonomik güçleri de zayıfladı.
- ➔ **Zeyneb bint Hâris:** Yahudi liderlerinden Sellâm b. Mişkem'in karısı Hz. Peygamber'i zehirlemeye teşebbüs etti.
 - ❖ Bir koyun keserek kızartıp güya ikram etmek maksadıyla Hz. Peygamber'i davet etti. Yanına Bişr b. Berâ'yı da alarak bu davete giden Hz. Peygamber daha ilk lokmada yemeğin zehirli olduğunu farkettiler ve lokmayı yutmadan geri çıkardı. Fakat aynı sofrada bulunan Bişr b. Berâ, Hz. Peygamber'e saygısızlık olur düşüncesiyle ağzına aldığı lokmayı zorla yuttu ve zehirlenerek vefat etti.
- ➔ **Huyey b. Ahtab:** Yahudi kabilelerinden Benî Nadîr'in lideri.
 - ❖ Hz. Peygamber Hayber'in fethinde Yahudi liderlerinden Huyey b. Ahtab'ın kızı Safiye'yi (asıl adı Zeyneb) başkomutan hakkı olarak kendisi aldı. Onu İslâm'ı kabul edip kendisine eş olmak ile, dininde kalıp akrabalarının yanına dönmek hususunda serbest bıraktı. Safiye İslâm'ı tercih ederek Hz. Peygamber'in zevceleri arasında yer aldı.

- ❖ Bu arada içlerinde Ebû Hureyre'nin de bulunduğu Devsliler ve Eş'ariler Hayber'e geldiler. Hz. Peygamber sahâbilerle istişare ederek onlara da ganimetten pay ayırdı. İki gemi ile Necâşî'nin yanından gelen ve içlerinde Câfer b. Ebû Tâlib'in de bulunduğu Habeşistan muhacirleri de Hayber'e ulaştılar. Peygamberimiz "Hangisine sevineceğimi bilemiyorum. Câfer'in gelişine mi, yoksa Hayber'in fethine mi?" diyerek sevincini açıkladı. Hayber'in fethi Muharrem-Safer 7/Mayıs-Haziran 628' de gerçekleşti.

- ➔ Hz. Peygamber Hayber'in fethinden sonra Muhayyisa b. Mes'ud'u İslâm'a davet ve Hayber Yahudilerinin akıbetini hatırlatmak amacıyla Fedek bölgesine gönderdi. Fedek halkı topraklarının yarısı karşılığında Hz. Peygamber'le anlaşmak istediler; bir barış antlaşması gerçekleştirmek üzere Hz. Peygamber'in huzuruna heyet gönderdiler. Peygamberimiz bu şartları kabul etti. Fedek barış yoluyla elde edildiği için arazisinin yarısı Hz. Peygamber'e tahsis edildi.

3- HRİSTİYANLARLA İLİŞKİLER

A- Genel Bilgiler

- ➔ Müslümanların hristiyanlarla ilişkileri İslâm'ın Mekke döneminde başlamıştır.
- ➔ Hz. Peygamber'in Medine'ye hicret ettiği sırada burada önemli sayıda Hristiyan bulunduğu görülmemektedir. Ancak Medine'de Ebû Âmir er-Rahib adında ve Hz. Peygamber'in fâsık dediği bir apazın varlığı bilinmektedir. Bu şahıs, hicretten sonra Medine'yi terkedip Mekke'ye yerleşmiştir. Orada müşriklerle işbirliği yapmış, etrafına topladığı kişilerle Uhud savaşında Müslümanlara karşı savaşmıştır.
- ➔ Hz. Peygamber Hudeybiye Barışı'ndan sonra birçok devlet başkanına ve bu meyanda hristiyan olan Bizans, Mısır, Habeşistan hükümdarlarına İslâm'a davet mektupları göndermiştir. Bizans İmparatoru Herakleios İslâm'la ilgilenmiş; Mısır Mukavkıs'ı Hz. Peygamber'in elçisine iyi davranarak kendisine çeşitli hediyeler göndermiştir. Habeşistan hükümdarının da İslâm'a girdiği söylenmektedir.
 - ❖ **Haris b. Umeyr el-Ezdî:** Hz. Peygamber Haris b. Umeyr el-Ezdî'yi bir mektupla Bizans'a bağlı Busrâ valisine göndermiştir. Elçi Mûte'ye varınca Bizans'ın bir diğer valisi Şurahbil b. Amr el-Gassânî tarafından yakalanmış ve öldürülmüştür. Hâris Hz. Peygamber'in öldürülen tek elçisidir. Bu olay Rasûlullah'ı son derece üzmüştür.

B- MÛTE SAVAŞI (8/629)

- ➔ **Ka'b b. Umeyr el-Gıfârî:** Peygamberimiz hicretin sekizinci yılı Rebiulevvel ayında içlerinde Ka'b b. Umeyr el-Gıfârî'nin bulunduğu on beş kişilik bir heyeti Belkâ'ya bir gecelik mesafedeki Zâtu Atlah'a bölge halkını İslâm'a davet için göndermişti. Ancak heyet üyeleri oka tutularak hepsi şehit edilmişler; yalnızca yaralı olarak kurtulan Ka'b Medine'ye dönebilmiştir. Bu olaya çok üzülen Hz. Peygamber onların üzerine bir ordu göndermeyi düşünmüş; ancak bölge halkının başka yere gittiklerini öğrenince bundan vazgeçmişti.

- ➔ Hz. Peygamber, üç bin kişilik bir ordu hazırladı ve kumandanlığa Zeyd b. Hârîse'yi tayin etti.
- ➔ Zeyd şehit düştüğü takdirde Câfer b. Ebû Tâlib'in, onun şehit olması halinde de Abdullah b. Revâhâ'nın kumandan olmasını, Abdullah da şehit olursa aralarından birini komutan seçmelerini, elçisinin şehit edildiği yere kadar ilerlemelerini emretti. Orduyu **Seniyyetü'l-Vedâ'ya** kadar uğurladı.
- ➔ Savaşta Zeyd b. Hârîse'nin şehit düşmesi üzerine sancağı Câfer b. Ebû Tâlib aldı. O da kahramanca çarpıştıktan sonra şehit olunca sancağı Abdullah b. Revâha sahip çıktı. O da şehit düşünce Müslümanlar sancağın Halid b. Velid'e verilmesini kararlaştırdılar.
 - ❖ Halid'in planı hedefine ulaştı. Düşman askerleri Müslümanları takip etmeye cesaret edemediler. Halid'in kendilerini çöle çekip orada savaşmak istemesinden endişe ettiler. Sonunda iki ordu birbirinden ayrıldı. İslâm ordusu Medine'ye döndü. Peygamberimiz ve Medine'de bulunan Müslümanlar, hatta çocuklar, onları Cürf mevkiinde karşıladılar. Bazıları onlara, firar edenler anlamına gelen **"ferrâr" veya "fürrâr"** diye hitap ettiler ve soğuk karşıladılar.
- ➔ Mûte savaşından dönen gâziler, Medine'deki Müslümanların kendilerini soğuk karşılamaları yüzünden utançlarından evlerinden çıkamaz hale geldiler. Peygamberimiz ise onların firârî olmadıklarını bildirdi. Kendilerine, döne döne hamle yapan savaşı anlamında **"kürrâr" (veya Kerrâr)** denilmesini emretti. Onlara teker teker haber göndererek kendilerinin firârî değil, döne döne hamle yapan savaşı olduklarını bildirdi.
 - ❖ **Seyfullah:** Allah'ın kılıcı demektir. Hz. Peygamber bu savaşta Halid b. Velid'e "Seyfullah" (**Allah'ın kılıcı**) lakabını vermiştir.
- ➔ Bu savaşta Müslümanlar, Hz. Peygamber'in yakınlarını, İslâm'a çok büyük hizmetleri geçmiş şahsiyetleri, Hz. Peygamber'in yakın dostu Zeyd b. Hârîse'yi; amcasının oğlu ve daha bir yıl önce Habeşistan'dan dönmüş olan Cafer b. Ebû Tâlib'i ve ensarın büyük şairi Abdullah b. Revâha'yı kaybettiler. Bu kayıplar hem onları hem de Hz. Peygamber'i üzdü ve ağlattı. Peygamberimiz, savaşta şehit düşen Câfer'in ailesinin üzüntülü olduğunu belirterek onlar için yemek hazırlanmasını istedi.
 - ❖ **Zeyd b. Hârîse:** Hz. Peygamber'in yakın dostu.
 - ❖ **Cafer b. Ebû Tâlib:** Amcasının oğlu.
 - ❖ **Abdullah b. Revâha:** Ensarın büyük şairi.

C- TEBÛK SEFERİ (9/630)

- ➔ Suriye'den gelen bazı tüccarlar, Bizans İmparatorunun, Hristiyan Arap kabilelerinin de desteğini alarak Müslümanlara karşı savaş hazırlığına başladığına dair Medine'ye bazı haberler getirdiler.

- ❖ Bunun üzerine Peygamberimiz, Eslem, Gıfâr, Cüheyne, Eşca' ve Süleym gibi diğer Arap kabilelerinin dekatıldığı **otuz bin kişilik bir ordu hazırladı**.
- ❖ O, genellikle sefer için gideceği yeri gizli tuttuğu halde bu sefere çıkarken hedefinin Bizans ordusu olduğunu açıkça beyan etti. Çünkü yol uzun, düşman güçlü ve kalabalık, hava da sıcaktı. Hurmalar olgunlaşmıştı. Halkın meyvelerin altında, ağaçların gölgesinde oturmaktan hoşlandığı bir zamandı. Bu seferin tesadüf ettiği zamana Kur'an dilinde güçlük zamanı (**Sâatü'l-Usre**), o nedenle de bu sefere güçlük Gazvesi' (**Gazvetü'l-Usre**), orduya da güçlük ordusu (**Ceyşü'l-Usre**) denilmiştir.
 - ✓ **Sâatü'l-Usre:** Kur'an dilinde güçlük zamanı.
 - ✓ **Gazvetü'l-Usre:** Kur'an dilinde güçlük Gazvesi.
 - ✓ **Ceyşü'l-Usre:** Kur'an dilinde güçlük ordusu.

➔ **Bekkâin:** Çok ağlayanlar manasına gelir. Tebük seferine çıkmayı çok arzuladıkları halde fakirlikleri sebebiyle binek bulamayan bazı sahâbiler Hz. Peygamber'e müracaat ederek ondan kendilerine binek temin etmesini istediler. Yedi kişi olan bu grup kendilerine binek temin edilememesi üzerine orduya katılamayacaklarını anlayınca aşırı derecede üzülp gözyaşı döktüler. Bu kişiler Müslümanlar arasında "**Bekkâin**" (**çok ağlayanlar**) diye anılmışlardır. Bu davranışlarından dolayı **haklarında ayet inmiş** ve kendilerinin bu durumdan dolayı sorumlu olmadıkları; sorumluluğun ancak zengin oldukları halde Peygamber'den izin isteyenlere ait olduğu bildirilmiştir.

- ❖ **Onların bu durumları** bazı sahâbileri harekete geçirmiş, İbn Yâmin b. Umeyr ve Abbas b. Abdülmuttalib ikişer kişinin, Hz. Osman da geri kalan üç kişinin binek ve yiyeceklerini temin ederek kendilerinin İslâm ordusuna katılmalarını sağlamışlardır. İslâm ordusu Huzâa kabilesinden Alkame b. el-Fağvâ' adlı sahâbînin kılavuzluğunda yola çıkarak Medine'ye 778 km. uzaklıkta ve Sûriye yolu üzerinde bulunan Tebük'e kadar ilerledi ve orada karargâh kurdu. Herikleios o sırada Humus'ta bulunuyordu.

➔ **Zimmî:** Müslüman olmayı kabul etmeyen kendi dinlerinde bırakılan ve İslam devletine cizye ödemeyi kabul ederek İslam devleti himayesi altına giren Ehl-i Kitap zümreleri.

- ❖ **Ancak sefere katılmayan** Ka'b b. Mâlik, Mürâre b. Rebî' ve Hilâl b. Ümeyye adlı sahâbiler yolculuklarına engel teşkil eden bir mazaret ortaya koyamadılar. Bunun üzerine Peygamberimiz ve Müslümanlar bu üç kişiyle elli gün süreyle irtibatlarını kestiler. Sonunda onların affedildiklerine dair âyet nâzil oldu.

D- NECRAN HRİSTİYANLARI

➔ Hz. Muhammed (s.a.s.)'in peygamber olarak görevlendirildiği VII. milâdî yüzyıl başlarında, Mezhic kabilesinin bir kolu olan Benî Hâris b. Ka'b (Belhâris) kabilesinin yaşadığı Necran bölgesinde kalabalık bir hristiyan topluluk oturuyordu. Heyetler yılı (Senetü'l-Vüfûd) diye meşhur olan 9. hicri yılda (630-631) Necranlı hristiyanlar, Hz. Muhammed (s.a.s.)'in bir mektubunun kendilerine ulaşması üzerine heyet halinde Medine'ye geldiler.

➔ **Senetü'l-Vüfûd:** Heyetler yılı. İslam dinini kabul etmek için Medineye heyetlerin yoğun bir şekilde geldiği Hicretin 9. Yılı (630-631).Necran heyeti adına konuşan Ebû Hârise ile Abdulmesih'i İslâm'a davet etti. Onlar "Biz senden önce Müslüman olduk" diye cevap verdiler. Hz. Peygamber "Yalan söylüyorsunuz. Sizi İslâmiyeti kabulden üç şey, domuz eti yemeniz, haç'a tapmanız ve Tanrı'nın oğlu bulunduğuna inanmanız alıkoymaktadır" şeklinde karşılık verdi. Necranlılar "O halde İsa'nın babası kim?" diye sordular.

❖ Hz. Peygamber bu soruya vahyi beklemek niyetiyle cevap vermeyip sustu. Bu arada Hz. İsa'nın şahsiyeti ve Hristiyanlık hakkında bilgilerin yer aldığı Âl-i İmran Sûresi'nin başından itibaren seksenden fazla âyet nâzil oldu. Hz. İsa hakkındaki soruya bu sûrenin 59. âyetinde Hz. İsa'nın babasız dünyaya gelişine Hz. Âdem'in yaratılışı örnek gösterilerek cevap verilmektedir. Hz. Peygamber Âl-i İmrân Sûresinin 59-61. âyetlerini Necran heyeti mensuplarına okuduktan sonra onları mübâheleye (karşılıklı lanetleşmeye) davet ederek "Eğer size söylediklerimi inkar ederseniz, geliniz sizinle mübâhele edeceğim" dedi.

- ✓ **Mübâhele:** Dinî bir konunun karşılıklı konuşmak suretiyle halledilmesi imkansız hale gelince, meseleyi çözümlmek için her iki tarafın haksız olanın Allah'ın lanetine uğraması için Allah'a dua ve niyazda bulunmalarıdır.
- ✓ **Mübâhele ayetinin meali şöyledir:** "Artık sana bu ilim geldikten sonra kim seninle onun hakkında münakaşa etmeye kalkarsa de ki: "Geliniz oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım sonra can-u gönülden ibtihal ile dua edelim. Allah'ın lanetini yalancılara boynuna geçirelim."

➔ Necran Hıristiyanları Hz. Peygamberin Peygamberliğini kabul ettiler fakat islama girmeyi kabul etmediler cizye ödemeyi kabul ettiler. Aralarında mâli konularda ihtilafa düştükleri zaman Necranlılara hakemlik yapmak üzere Ebû Ubeyde b. Cerrâh bölgeye gönderildi.

- ❖ **Âkib:** Necranlıların emîri ve halk meclisinin başkanı.
- ❖ **Uskuf:** Necranlıların Dini liderleri, papaz ve bilginlerin başı.
- ❖ **Seyyid:** Necranlıların Ticaret ve seyahat işleri başkanı.

➤ TANITIM FAALİYETLERİ VE İSLAM'IN YAYILIŞI

1- Giriş

- ➔ Hudeybiye Barışı'na kadar toplu olarak bazı kabilelerin ve bunun yanısıra şahısların İslâm'a dahil olduklarını görmekteyiz. Ancak Hudeybiye barışından itibaren Hz. Peygamber'in vefatına kadar geçen dört yıl zarfında İslâm daha hızlı bir şekilde yayılmış ve geniş halk kitleleri bu dini kabul etmişlerdir.

2- İslâm'a Davet Mektupları

- ➔ **Dihye b. Halife el-Kelbî:** Bizans hükümdarına
- ➔ **Amr b. Ümeyye ed-Damrî:** Habeşistan hükümdarına
- ➔ **Abdullah b. Huzafe es-Sehmî:** İran Kısrasına
- ➔ **Hâtıb b. Ebû Beltaa:** İskenderiye hükümdarı Mukavkıs'a
- ➔ **Şücâ' b. Vehb:** Gassan Kralı Hâris b. Ebû Şemir'e
- ➔ **Selîf b. Amr:** Yemame hakimi Hevze b. Ali'ye Bunların dışında Arabistan'ın kuzeyinde ve güneyinde bulunan çeşitli kraliyet ailelerinin bakiyelerine, Arap kabile başkanlarına, ünlü ve nüfuzlu kişilere, Hristiyanlara, Yahudilere ve Mecusilere de mektuplar yolladı.
- ➔ **Bizans İmparatoru Herakleios:** Suriye'de bulunan Ebû Süfyan ve arkadaşlarından Hz. Peygamber hakkında bilgi almıştır. Onlardan elde ettiği bilgilerin peygamberlik vasıflarına uygun olduğunu belirten Herakleios, sonunda onun peygamber olduğuna kanaat getirmiş, ancak tebaasının Hristiyanlığı terk etmeye karşı olduğunu belirterek İslâm'ı kabule yanaşmamıştır. Elçiye iyi davranarak hediyelerle uğurlamıştır.
- ➔ **Habeşistan hükümdarı:** Hz. Peygamber Amr b. Ümeyye ed-Damrî'yi Habeşistan hükümdarına göndermiştir. Habeşistan hükümdarının İslâm'ı kabul ettiği ve Hz. Peygamber'in mektubunu muhafaza ettiği rivayet edilir.
- ➔ **İran Kısrası Hüsrev Perviz (II. Hüsrev) :** Mektubu alınca Hîreli katibine okutmuş, mektupta Hz. Peygamber'in adını kendi adından önce yazmasına sinirlenerek mektubu yırtmış ve elçiyi de dışarı çıkartmıştır. Elçi doğruca Medine'ye gelip olayı anlatınca Hz. Peygamber, Kısra'nın devletinin parçalanması için Allah'a dua etmiştir.

- ❖ Diğer taraftan Kisrâ, Yemen'deki valisi Bâzân'a bir mektup yazarak Resulü Allah'ın derhal yakalanmasını ve kendisine gönderilmesini emretmiştir.
 - ❖ Kisrâ 27 Şubat 628'de kendi öz oğlu Şîreveyh (Şîrûye) tarafından öldürülmüştür. Bu gelişme üzerine Bâzân ve etrafındakiler Müslüman olmuşlardır. İnan Kisrâsı İslâm'ı kabul etmemiştir, ama Bahreyn, Umman ve Yemen gibi Arabistan'daki İnan sömürgelerinin yöneticilerine gönderilen mektuplar başarılı sonuçlar vermiş ve bu bölgeler İnan'dan ayrılıp İslâm devletinin birer eyaleti haline gelmişlerdir.
- ➔ **İskenderiye Valisi Mukavkıs:** Hâtıb b. Ebû Beltea tarafından kendisine gönderilen mektubu alınca, Kıptîlerin kendisini dinlemeyeceğini ve makamından da ayrılamayacağını belirtmiş ve cevâbî mektupla birlikte, Mâriye ve Sîrîn adında iki cariye ile bazı hediyeleri Medine'ye göndermiştir. Hz. Peygamber Mâriye'yi kendisi almış ve İbrahim adlı çocuğu ondan dünyaya gelmiştir. Sîrîn'i ise Hassân b. Sâbit'e vermiştir. Hâtıb b. Ebî Beltea, Mukavkıs'ın kendisine cömert davrandığını, kapısında fazla bekletmediğini ve orada beş gün kaldığını söylemiştir.
- ➔ **Gassan Kralı Hâris b. Ebû Şemir:** Hâris, kendisine böyle bir mektup gelmesine sinirlenerek yere atmış ve hatta Medine'ye bir hücum seferi tertipleme tehdidinde bulunmuştur. Hâris, Bizans imparatoruna durumu yazmış, ancak ondan beklediği desteği sağlayamadığı için bu düşüncesinden vazgeçmiştir. Elçiyi de hediyelerle geri göndermiştir.
- ➔ **Selî b. Amr:** Peygamberimiz Hanîfe kabilesi'nin başkanı ve kendisi bir Hristiyan olan Hevze b. Alî'ye Selî b. Amr'ı bir mektupla göndererek onu İslâm'a davet etmiştir. Şayet Müslüman olursa o bölgede idareciliğinin devam edeceğini de bildirmiştir. Hevze elçiye ikramda bulunmuş, ona iyi davranmış, fakat İslâm'ı kabul etmediğini bildiren bir mektupla geri göndermiştir. Mekke'nin Fethi'nden sonra ölen Hevze'nin yerine geçen Sümâme b. Üsâl Müslüman olmuştur.
- ➔ **Hâris b. Umeyr:** Gassanlı bir başkan olan Şurahbil b. Amr tarafından kendi topraklarından geçerken öldürülmüştür. Bu olayın Mûte Savaşı'na yol açmıştı.
- ➔ **Alâ b. Abdullah el-Hadramî:** Bahreyn Emiri Münzir b. Sâvâ'ya Hz. Peygamber'in mektubunu verdi. Bahreyn Emiri Münzir b. Sâvâ le Araplar ve İranlılardan oluşan ada halkının çoğunluğu İslâm'ı kabul etti.
- ➔ **Hecer:** Bugün el-Hufuf'un olduğu yer Amr b. As : Peygamberimiz İslâm'a davet etmek üzere bir mektupla Umman'a, Cülendâ'nın oğulları Ceyfer ve Abd'e gönderdi. Bunlar Ezz kabilesine mensup idiler. Ceyfer o sırada Umman kralıydı. Hz. Peygamber'in mektubunu alan Ceyfer ve Abd, birkaç gün düşündükten sonra

İslâm'ı kabul ettiler ve faaliyetlerinde Amr'a yardımcı olmaya başladılar. Amr onların zenginlerinden zekat toplayıp fakirlerine dağıttı. Hz. Peygamber'in vefatı esnasında Amr, Umman'da bulunuyordu.

- ➔ **Muaz b. Cebel ve Mâlik b. Zürâre:** Hz. Peygamber Yemen halkına mektup yazarak Yemen'in çeşitli bölgelerine ve kişilere de mektuplar yazarak bu görevlilerin kendilerine gönderildiğini bildirdi; zekat ve cizyelerin bu ikisine verilmesini emretti. Yemen halkı Mâlik b. Zürâre'yi Hz. Peygamber'e göndererek Müslüman olduklarını bildirdiler ve itaatlerini arzettiler. Peygamberimiz de onlara bir mektup yazarak Mâlik b. Zürâre'nin durumu kendisine ulaştırdığını bildirdi.

Mektuplarda konumuz açısından İslâm'a daveti içeren ifadeler özellikle önemlidir.

- ❖ **Hayber Yahudilerine :** "Sizi Allah'a ve Peygamberine çağırıyorum"
- ❖ **Necâşî'ye :** "Ben seni tek olan, ortağı olmayan Allah'a, O'na itaate, bana tabi olmaya, bana indirilene inanmaya çağırıyorum"
- ❖ **Bizans imparatoruna :** "Ben seni İslâm'a çağırıyorum"
- ❖ **Eyle papazına :** "Müslüman ol veya cizye öde"
- ❖ **Hâris b. Ebû Şemir'e :** "Ben seni tek olan, ortağı olmayan Allah'a inanmaya çağırıyorum; öyle olursa mülkünde bırakılırsın"
- ❖ **Mukavkis'a :** "Seni Allah'ın birliğini ikrara davet ediyorum" ... sözleriyle davet yapılmıştır.

Hz. Peygamber'in İslâm'ı yaymak için devlet ve kabile başkanlarının yanısıra bazı kişilere de davet mektupları gönderdiği ve özel olarak ilgilendiği görülmektedir.

- ❖ **Büdeyl b. Verkâ:** Müslüman olması için bir mektup göndermiş; Hz. Ali'ye yazdırdığı bu mektup sonraki yıllarda bu aile için bir övünç kaynağı olmuştur.
- ❖ **Halid b. Velid:** Umretül'l-Kazâ esnasında Müslümanlar Mekke'ye girerken o zaman henüz İslâm'a girmemiş olan Halid b. Velid ortalıktan kaybolur. Peygamberimiz Hâlid'i, kardeşi Velid b. Velid'e İslâm'a davet maksadıyla sorar. Fakat kardeşini arayıp bulamayan Velid, kendisine bir mektup göndererek durumu bildirir. Halid mektubu alınca Hz. Peygamber'in kendisiyle ilgilenmesine çok sevinir ve İslâm'a rağbeti artar; kısa süre sonra da Müslüman olur.

3- İslâm'ın Yayılması Açısından Heyetlerin Önemi

➔ Müzeyneliler İslâm'a girdiklerini bildirmek üzere hicretin beşinci yılında Hz. Peygamber'e heyet göndermişlerdir. Fakat hicretin dokuzuncu yılında heyetler yoğun bir şekilde gelmiş, onun için bu yıla "Heyetler Yılı" (Senetü'l-Vüfûd) denilmiştir. Heyetlerin gelişi onuncu yılda da devam etmiştir. Medine'ye heyet gönderen kabilelerden bazıları şunlardır: Müzeyne, Sa'd b. Bekir, Temim, Himyerîler, Beliy, Abdülkays, Ezd, Becîle, Has'am, Hanîfe, Tay, Esed, Tağlib, Âmir b. Sa'saa ve kolları, Fezâre, Mürre, Muhârib, Kilâb, Kinâne, Eşcâ, Kinde, Sakîf, Bâhile, Süleym, Şeybân, Havlân, Cüheyne, Kelb, Murâd, Hemdân, Neha', Necranlılar...

➔ Hz. Peygamber elçileri Mescid-i Nebevî'de "Heyetler Sütunu" (Üstüvânetü'l-Vüfûd) adını taşıyan bir direğin önünde kabul ediyordu. Bu sütunun yeri günümüzde de Mescid-i Nebevî'de, üzerinde "Bu Hey'etler Sütunudur" (Hâzihî Üstüvânetü'l-Vüfûd) yazılı sütunla gösterilmektedir.

❖ **Üstüvânetü'l-Vüfûd:** Heyetler Sütunu

❖ **Hâzihî Üstüvânetü'l-Vüfûd:** Bu sütunun yeri günümüzde de Mescid-i Nebevî'de, üzerinde "Bu Hey'etler Sütunudur" (Hâzihî Üstüvânetü'l-Vüfûd) yazılı sütunla gösterilmektedir. Medine'de bazen on gün, bazen de daha fazla kalan heyetlerin ağırlandırmalarına tahsis edilmiş evler vardı.

➔ Abdurrahman b. Avf, Muğîre b. Şu'be, Ebû Eyyûb el-Ensârî ve ensardan bazılarının evleri bu iş için kullanıldığı gibi, Mescid-i Nebevî'nin bitişiğindeki Suffe ve Mescid'in yanında kurulan bir çadır, gerektiğinde misafirhane olarak kullanılıyordu.

➔ Heyetlere Medine'de kaldıkları süre içinde Kur'an, Sünnet ve İslâm'ın temel esasları öğretiliyordu.

❖ **Hadramî b. Âmir:** Hz. Peygamber Esed kabilesi heyetinden Hadramî b. Âmir'e bizzat kendisi Abese ve A'lâ sûrelerini öğretmiştir.

❖ **Iyâfet:** Kuşları azarlamak, onların isimlerinden, seslerinden ve geçişlerinden anlamlar çıkarmak Esed kabilesinin batıl inaçlarından Müslüman olduktan sonra bunlardan vazgeçtiler.

➔ Has'amlılar için düzenlenen yazı, kan davalarının yasaklandığına dair ifadeleri ve arazi ürünlerinden tahsil edilecek zekâtın miktarlarını içermesi bakımından önemlidir.

❖ **Ammuenes (Umyânîs) :** Câhiliye döneminde Havlânîler'in taptıkları putun adı.

Hz. MUHAMMED'İN ÖRNEK KİŞİLİĞİNDEN KESİTLER

1- Davetçiliği

➔ Hz. Peygambere verilen görevler:

- ❖ **İnzâr:** Uyarma
- ❖ **Tebşîr:** Müjdeleme
- ❖ **Nezîr:** Uyarıcı
- ❖ **Münzir:** Uyarıcı
- ❖ **Mübeşşir, Beşîr:** Müjdeci

2- Doğruluğu

➔ Hz. Peygamber bireyden doğru olmasını isterken, diğer insanlara da doğruluğun telkinini emretmiştir.

- ❖ **Bu konudaki bir sözü şöyledir:** "Doğru olunuz; doğruluğa yöneltiniz". "Yâ Resûlallah! İslâm hakkında bana öyle bir söz söyle ki, onu senden sonra hiç kimseye sormayayım" diyen bir kişiye "Allah'a inandım de, sonra da dosdoğru ol" demiştir. Bu sözünde dosdoğru olmayı, Allah'a imandan hemen sonra dile getirmesi ve doğrulukla Allah'a iman arasında bağlantı kurması dikkat çekicidir.
- ❖ "Yaşlandınız yâ Resûlallah" denildiğinde "Beni Hud ve Vâkıa sûreleri yaşlandırdı" demiştir. Çünkü Hûd Sûresinde "Seninle beraber tevbe edenlerle birlikte emrolunduğun gibi dosdoğru ol" buyurulmuştur.
- ❖ Sorulan bir soru üzerine Müslümanın korkak olabileceğini, cimri olabileceğini, ama asla yalancı olamayacağını ifade etmiştir.

➔ **Ümmü Eymen:** Hz. Peygamber Babasından kendisine intikal eden ve çocukluğunda kendisinin hizmetini gören Ümmü Eymen'e "Anneciğim" diye hitap ederdi ve onun için "Bu, benim ailemin bakiyyesidir" derdi. Evlilikleri boyunca sürdürdüğü zikredilir. Diğer bazı kaynaklarda ise, daha sonra onun yerine Ebân b. Saîd'in tayin edildiği kaydedilir.

➔ **Umman:** Hz. Peygamber, Amr b. As'ı İslâm'ı tebliğ etmek ve vergi toplamak üzere Umman'a gönderdi Hz. Peygamber vefat ettiği sırada Amr b. As orada vali olarak bulunuyordu.

➔ **Mekke:** Attâb b. Esîd. Muaz b. Cebel'i de Kur'an, sünnet ve fıkıh öğretmek üzere Attâb'ın yanında bıraktı.

➔ **Taif:** Osman b. Ebû'l-As. Hz. Ebû Bekir döneminde de Taif valiliğini sürdüren Osman b. Ebû'l-As'ı Hz. Ömer Umman ve Bahreyn valiliğine atamıştır

- ➔ **Necran:** Hâris b. Ka'boğullarına Amr b. Hazm. Amr b. Hazm Hz. Peygamber'in vefatı esnasında Necran'da bulunuyordu.

B- Hac Emîrlîği

- ➔ Bu görev Mekke'nin Fethi'nden sonra ihdas edilmiştir. Mekke'nin fethedildiği yılda Hz. Peygamber'in özel olarak hac emîri tayin etmediği, bu görevi Mekke Valisi Attâb b. Esîd'in yerine getirdiği görülmektedir. 9/631 yılına gelindiğinde, haccın farz kılınması üzerine Hz. Peygamber Hz. Ebû Bekir'i hac emîri tayin ederek 300 kişilik bir kafilenin başında Mekke'ye gönderdi. Ertesi yıl, yani 10/632 yılında Hz. Peygamber bizzat haccetti. Hz. Peygamber'in vefatından sonra hac farzasının emniyet içinde yerine getirilebilmesi işini halifeler üstlenmişlerdir. Halifeler bu görevi ya bizzat kendileri yürütmüşler, kendileri hacca gidemedikleri zaman ise güvendikleri bir şahsı hac emîri tayin etmişlerdir.

D- Kâtiplik

- ➔ Hz. Peygamber'in kâtiplerinin sayısı hakkında çeşitli görüşler vardır. Bunların sayısını on ile sınırlandıranlar bulunduğu gibi, otuzdan fazla olduğunu ve hatta kırk üçe ulaştığını söyleyenler de vardır ki bunların isimlerini kaynaklardan öğrenmekteyiz.
 - ❖ Hz. Osman, Hz. Ali, Übey b. Ka'b, Zeyd b. Sâbit, Halid b. Saîd, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer, **Hz. Peygamber'in en meşhur kâtipleridir.**

E- Adlî İşler

- ➔ Hz. Peygamber'in hayatında vuku bulan ve kendisinin hüküm verdiği olaylara dair İslâm tarihinde müstakil eserler bile kaleme alınmıştır.
 - ❖ **İbn Tallâ el-Endelüsî(ö. 497/1104)'nin Kitâbu Akdiyeti'r-Resûladlı eseri** bunlardan biridir. Bazı siyer kitaplarında (meselâ Şâmî'nin Sîresi'nde) Hz. Peygamber'in hükümlerinde, fetvalarında izlediği hareket tarzına dair özel kısımlar ayrılmıştır.
- ➔ **Huzeyfe b. Yemân:** İki kardeşe ait arazi parçası üzerine yapılan bir evin kime ait olduğu hususunda varisler, ihtilafa düşerler. Meselenin halli için Hz. Peygamber'e başvururlar. O da davaya bakmak için Huzeyfe b. Yemân'ı görevlendirir. Huzeyfe bizzat evin yanına giderek keşif ve incelemelerde bulunur. Şahitleri ve bilirkişileri dinler. Sonunda verdiği kararı Peygamber'e bildirir. O da Huzeyfe'nin verdiği kararı onaylar.

F- Askerî Teşkilat

- ➔ Hz. Peygamber, hicret yürüyüşü de dahil, katıldığı savaşlarda ve gönderdiği seriyelerde bayrak (livâ) ve sancak (râye) kullanmıştır.

- ❖ **Râye:** Sancak
- ❖ **Livâ:** Bayrak

➔ O dönemde savaşlar Hendek, Taif ve Hayber kuşatmaları hariç, genellikle yarım gün sürmüştür.

- ❖ **Şiâr:** Parola

- ❖ **Müsle:** Öldürülen bir kimsenin bir organının kesilmesi (Hz. Peygamber buna asla izin vermemiştir) Savaş esirlerine, öldürülme, fidye karşılığı veya mübadele, yani Müslüman esirlere karşılık serbest bırakma, şartlı serbest bırakma, köleleştirme ve karşılıksız serbest bırakma ki (Hz. Peygamber döneminde en fazla uygulanan usul budur) gibi muameleler yapılırdı. Hz. Peygamber esirlere iyi davranılmasını istemiş, onlara eziyet ve işkence yapılmasını yasaklamıştır. Kendisinden bilgi almak için bile olsa esire baskı yapılmasının uygun olmadığına işaret etmiştir.

- ❖ **Mübadele:** Esir alınan Düşman askerine karşılık Müslüman esirlerin serbest bırakılması.

- ❖ **Sa'd b Âiz:** Kuba mescidinde ve Bilâl-i Habeşî'den sonra Mescid-i Nebevî'de müezzinlik yapan sahâbî.

- ❖ **Sa'd b. Ebû Vakkas:** Vecc Vâdisine korucu tayin etti.

- ❖ **İbn Mâce :** "Kitâbü'l-Edeb"

- ❖ **İbn Tallâ el-Endelüsî:** Kitâbu Akdiyeti'r-Resûl

2- Veda Haccı (10/632)

➔ Hz. Peygamber Hicretin sekizinci (630) yılında Mekke fethedildikten sonra hac mevsimini beklemeden Medine'ye dönmüştü. Zaten Mekke'nin fethinden önce de henüz hac farz kılınmamıştı. Hicretin dokuzuncu (631) yılında hac farz kılınmış, ancak o yıl Hz. Peygamber bizzat hacca gitmemiş ve Hz. Ebû Bekir'i hac emri tayin ederek Mekke'ye göndermişti.

➔ Peygamberimiz hicretin onuncu yılında (632) hac farzasını yerine getirmiştir. Onun bu haccına;

- ❖ sahâbîlerle vedalaştığı ve bir daha Kâbe'yi görmediği için **Vedâ Haccı (Haccetü'l-Vedâ)**,

- ❖ Müslümanlara hac ibadetinin bütün hükümlerini hem nazarî olarak bildirdiği ve hem de pratik olarak gösterdiği için **Belâğ Haccı**

(Haccetü'l-Belâğ),

- ❖ Haccın farz kılınmasından sonra ilk haccı olması dolayısıyla **İslâm Haccı (Haccetü'l-İslâm)** gibi isimler verilmiştir.
 - ❖ Fakat onun bu haccı daha ziyade "**Veda Haccı**" olarak meşhur olmuştur.
- ➔ Veda Haccı'nın eda şekli konusunda farklı rivayetler vardır. Bazı rivayetlerde onun temettu' veya kıran haccına niyet ettiği belirtilirken, bazılarında ifrad haccına niyet ederek ihrama girdiği kaydedilmektedir. Yanına kurbanlık yüz deve aldı. Zülhuleyfe adlı yere vardığında öğle namazını seferî olarak iki rekat kıldı ve aynı gün burada ihrama girdi.
- ➔ **Hz. Peygamber'in Veda haccına giderken izlediği güzergah ana hatlarıyla şöyledir:** Zülhuleyfe, Beydâ, Melel, İrkuzzabye, Ravhâ, Arc, Sukyâ, Ebvâ, Cuhfe, Gadîr-i Hum, Kudeyd, Usfân, Gamîm, Merruzzahrân, Serif ve Zi Tuvâ.
- ➔ Zeval vaktinden sonra çadırından çıkıp devesine binerek Arafat vâdisinin ortasına geldi. Urane vadisinde meşhur Veda Hutbesi'ni okudu.
- ➔ Hz. Peygamber'in 9 Zilhicce 10 / 6 Mart 632 Cuma günü sayıları 140.000 civarındaki topluluğa Arafat'ta îrad ettiği konuşmanın kaynaklardan çıkarılan karşılaştırmalı bir metni aşağıda verilmiştir.
- ❖ Hz. Peygamber konuşmaya başlamadan önce Cerîr b. Abdullah vasıtasıyla sükûneti temin etmiş ve Rebîa b. Ümeyye gibi gür sesli münâdileri görevlendirerek cümlelerin tekrar edilip uzaklara kadar duyurulmasını sağlamıştır
- ➔ Hz. Peygamber'in hastalığı esnasında en az on yedi vakit namaz kıldırıldığı rivayet edilmektedir.
- ❖ Hz. Peygamber bir gün öğle üzeri hastalığının biraz hafiflediğini hissetti. Hz. Abbas ve Hz. Ali'nin yardımıyla Mescid'e çıktı. O esnada cemaat namaza durmuştu. Hz. Ebû Bekir onun geldiğini anlayınca çekilip mihrabı kendisine bırakmak istedi. Ancak Hz. Peygamber, yerinden çekilmemesi ve namaza devam etmesi için işaret ederek Hz. Ebû Bekir'in yanında namaza durdu.
- ➔ Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber vefat etmeden önce hafif bir sesle "Lâ ilâhe illallah, ruh teslimi ne şeymiş" demiş ve güçlükle işitilebilen son sözü ise şu olmuştur: "Maa'r-Refikî'l-A'lâ" (Yüce Rabbim'le beraber). Hz. Peygamber bu sözleri söyledikten sonra eşi Hz. Âişe'nin kolları arasında, yerine hiç kimseyi bırakmadan, 14 Rebülevvel 11/8 Haziran 632 Pazartesi günü kuşluk vakti ruhunu teslim etmiştir.
- ❖ Hz. Ebû Bekir bundan sonra odadan çıkarak metin bir şekilde, şaşırان halkı teskin etmeyi başardı. Bundan sonra Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer, Hz. Peygamber'in yakın akrabaları ile birlikte, Hz. Peygamber'in cenazesinin

bulunduğu odaya girdiler. Bu arada ensarın, aralarından birini halife seçmek üzere Benî Sâide gölgeğinde toplandığına dair haber geldi. Hz. Ömer, yanına Hz. Ebû Bekir'i de alarak oraya gitti. Yolda Ebû Ubeyde b. Cerrâh da onlara katıldı. Halife seçilen Hz. Ebû Bekir'e ertesi gün Mescid-i Nebevî'de umumî bîat yapıldı.

- ➔ Hz. Peygamber'in cenazesini Hz. Ali yıkadı. Hz. Abbas, onun oğulları Fazl ve Kusem ile Üsâme b. Zeyd, Hz. Ali'ye yardımcı oldular.
- ➔ Salı günü öğleye doğru yıkayıp kefenleme işi tamamlandıktan sonra Hz. Peygamber'in cenazesi evinde bulunan serîr'in üzerine konuldu. Müslümanlar grup grup odanın alabileceği kadar sayıda, önce erkekler, sonra hanımlar ve daha sonra da çocuklar içeriye girerek imamsız olarak cenaze namazı kıldılar.
- ➔ Hz. Ebû Bekir, "Bir defasında Peygamber'in 'Ruhu kabzedilen her peygamber ancak öldüğü yere defnedilmiştir' buyurduğunu işitmişim" diyerek meseleyi halletti ve onun, vefat ettiği yer olan Hz. Âişe'nin odasına defnedilmesine karar verildi.

❖ **Mezarı Kazanlar:** Ebû Talha el-Ensârî (Zeyd b. Sehl).

❖ **Defnedildiği Gün:** Hz. Peygamber vefat ettiği günün ertesi, yani Salı günü defnedildi.

❖ **Kabrine indirenler:** Hz. Ali, Fazl b. Abbas, Kusem b. Abbas ve Üsâme b. Zeyd'in indikleri rivayet edilir.

- ➔ Daha sonraki yıllarda Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer de Hz. Peygamber'in yanına defnedildiler. Aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi Hz. Peygamber'in kabri kıble tarafında olup, Hz. Ebû Bekir'in başı Hz. Peygamber'in omuz hizasına, Hz. Ömer'in başı da Hz. Ebû Bekir'in omuz hizasına gelecek şekilde defnedilmişlerdir.

❖ **Not-1:** Hz. Peygamber Medine döneminde gerek mecburi vergilerden ve gerekse fakirlere verilmesi gereken nafile sadakalardan hiç bir şekilde faydalanmazdı. Vergilerin ve zekat gelirlerinin kendisi ve aile fertleri için helal olmadığını söylerdi.

➤ **Hz. Peygamber'in Geçim Kaynakları Ana Hatlarıyla Şunlardır:**

A- Enfâl Sûresinin 41. âyetinin hükmüne göre ganimetin beşte birinden aldığı hisse. Ayette geçen Allah ve Resûlü'nün hissesi bir kalem kabul edilirse bu, "**humusu'l-humus**" (beşte birin beşte biri) yani yüzde dört oranındadır.

❖ Hz. Peygamber yine Enfâl Sûresinin 41. âyetine göre savaşa katılan gazi sıfatıyla, savaşa iştirak eden gazilere dağıtılan beşte dörtten de hissesine düşeni almıştır. Bunların dışında Hz. Peygamber, "**safiy**" denilen ve ganimet taksim edilmeden öncebaşkomutanın seçip beğendiği maldan sembolik olarak almıştır. Bu aldığı, bazen bir

kılıç, bazen bir at, bazen bir köle veya cariye veyahut da herhangi bir eşya olmuştur.

B- Hz. Peygamber hediye kabul ederdi. Dolayısıyla onun bir gelir kaynağını da kendisine hediye edilen ve bağışlanan mallar oluşturmaktadır. Mesela Benî Nadîr'den Muhayrik isiminde bir Yahudi, Uhud Gazvesi'nde onun safında savaşmış, bu savaşta ölmenden önce vasiyet yoluyla yedi adet bahçesini kendisine bağışlamıştır.

C- Barış yoluyla ele geçirilen gayr-i müslim topraklarından elde edilen arazi geliri. Mesela Fedek arazisi gibi.

- ❖ **Hz. Peygamber'in maddi mirasını** menkul mallar ve gayr-i menkul mallar şeklinde iki kısımda mütâlaa etmek mümkündür. Menkul olanlar, para, zâtî eşya, hayvan gibi mallardır. Hz. Peygamber hastalığı esnasında yanında bulunan yedi (bazı rivayetlerde beşten dokuza kadar çeşitli rakamlar verilmektedir) dirhem fakirlere dağıtılmasını istemiştir.
- ❖ **Gayr-i menkul mallara, yani arazilere gelince**, Hz. Peygamber'in vefatından sonra kızı Hz. Fâtıma başta olmak üzere bazı yakın akrabaları Hz. Ebû Bekir'den onun mirasını istediler. Hz. Ebû Bekir, Resûlullah'ın "Biz peygamberler miras bırakmayız, bıraktığımız sadakadır" buyurduğunu söyleyerek, onun terekesini taksim etmeyeceğini, ancak hayatta iken kendisinin bakmakla mükellef olduklarına bakacağını ve onun sarfettiği yerlere de aynen sarfedeceğini bildirdi.
- ❖ **Hz. Peygamber Fedek arazisinin gelirlerini** ailesinin giderleri için harcar, amme işlerine, yolcu ve misafirlere sarfederdi. Dolayısıyla Hz. Peygamber, arazileri intifa hakkı kendinde kalmak şartıyla kamunun istifadesine vakfettiştir.
- ❖ **Hz. Peygamber'in manevi mirası** Kur'an ve Sünnettir.
- ❖ **Humusu'l-humus** : (Beşte birin beşte biri) yani yüzde dört oranındadır.

SİYER KRONOLOJİSİ

MEKKE DÖNEMİ

- ❖ Hz. Muhammed'in doğumu (hicretten önce 12 Rebiülevvel 53/17 Haziran 569 Pazartesi veya hicretten önce 9 Rebiülevvel 51/20 Nisan 571 Pazartesi).
- ❖ Sütannesi Halîme'ye verilmesi.

574

- ❖ Sütannesi tarafından Mekke'ye getirilerek annesi Âmine'ye teslim edilmesi.

575

- ❖ Annesi Âmine'nin Ebvâ'da vefatı üzerine Hz. Muhammed'in dadısı Ümmü Eymen tarafından Mekke'ye getirilip dedesi Abdülmuttalib'e teslim edilmesi.

577

- ❖ Dedesi Abdülmuttalib'in vefatı ve amcası Ebû Tâlib'e emanet edilmesi.

578

- ❖ Amcası Ebû Tâlib ile yaptığı Suriye seyahati.

589

- ❖ Ficâr Savaşı'na katılması.
- ❖ Hilfü'l-fudûl Antlaşması'na katılması.

594

- ❖ Hz. Hatice'ye ait ticaret kervanının yöneticisi olarak Busrâ şehrine gitmesi.
- ❖ Hz. Hatice ile evlenmesi.

605

- ❖ Kureyş'in Kâbe'yi tamiri sırasında Hacerülesved'in yerine konulması hususunda hakemlik yapması.

610

- ❖ Hira mağarasında ilk vahyi alması; Alak sûresinin ilk beş âyetinin nüzülü (27. Ramazan).

613

- ❖ Açık davetle emrolunması üzerine yakın akrabasını İslâm'a davet etmesi.

614

- ❖ Müşriklerin zayıf müslümanlara eziyet etmeye başlaması.

615

- ❖ Habeşistan'a ilk hicret.

616

- ❖ Habeşistan'a ikinci hicret.
- ❖ Hz. Hamza'nın müslüman olması.
- ❖ Hz. Ömer'in müslüman olması; Hz. Peygamber'in ve müslümanların Dârül-Erkam'dan çıkmaları.
- ❖ Hâşimoğulları ve Muttaliboğulları'nın Hz. Peygamber'i korumak amacıyla Ebû Tâlib mahallesinde toplanması ve müşriklerin bunlara karşı sosyal ve ekonomik boykot uygulamaya başlaması.

619

- ❖ Boykotun sona ermesi.

620

- ❖ Amcası Ebû Tâlib'in ve Hz. Hatice'nin vefatı (hüzün yılı).
- ❖ Hz. Peygamber'in Sevde bint Zem'a ile evlenmesi (Ramazan).
- ❖ Zeyd b. Hârîse ile Tâîf'e gitmesi ve Mut'im b. Adî'nin himayesinde Mekke'ye dönmesi (Şevval).
- ❖ Hac mevsiminde Medinelî Hazrec kabilesinden bir grubun Akabe'de Hz. Peygamber'le görüşüp müslüman olması (Zilhicce).

621

- ❖ İsrâ ve mi'rac hadisesi, beş vakit namazın farz kılınması (27 Receb).
- ❖ Birinci Akabe Biatı ve Hz. Peygamber'in İslâmiyet'i öğretmesi için Mus'ab b. Umeyr'i Medine'ye göndermesi (Zilhicce).

622

- ❖ İkinci Akabe Biatı (Zilhicce).

MEDİNE DÖNEMİ

1/622

- ❖ Müslümanların İkinci Akabe Biatı'ndan sonra Medine'ye hicret etmeye başlaması (Muharrem/ Temmuz).
- ❖ Müşriklerin Dârünnedve'de toplanıp Hz. Peygamber'i öldürme kararı alması (26 Safer/9 Eylül).
- ❖ Hz. Peygamber'in Hz. Ebû Bekir'le birlikte hicreti ve Sevr mağarasına sığınmaları (26 Safer/9 Eylül).
Sevr mağarasından Medine'ye doğru yola çıkmaları (1 Rebîulevvel/13 Eylül).
- ❖ Kubâ'ya varış (8 Rebîulevvel/20 Eylül).
- ❖ Kubâ Mescidi'nin inşası (Rebîulevvel/Eylül).
- ❖ Hz. Peygamber'in Kubâ'dan ayrılması ve Rânûnâ vadisinde ilk cuma namazını kıldırması; aynı gün
- ❖ Medine'ye ulaşması ve Ebû · Eyyûb el-Ensârî'nin evine yerleşmesi (12 Rebîulevvel/24 Eylül).
- ❖ Mescid-i Nebevî'nin inşasına başlanması (Rebîulevvel/Eylül).
- ❖ Namaza çağrı için ezanın teşrii.

1/623

- ❖ Muhacirlerle ensar arasında kardeşlik tesis edilmesi (muâhât) (Receb/Ocak).
- ❖ Medine vesikasının tanzimi ve Medine haremının sınırlarının tesbiti (Ramazan/Mart).
- ❖ Savaşa izin verilmesi.
- ❖ Hz. Hamza'nın İs (Sifülbahr) Seriyyesi (Ramazan/Mart).
- ❖ Mescid-i Nebevî'nin inşasının tamamlanması (Şevval/Nisan).
- ❖ Sa'd b. Ebû Vakkas'ın Harrâr Seriyyesi (Zilkade/Mays).
- ❖ Medine'de çarşı ve pazar yeri kurulması.
- ❖ Mescid-i Nebevî'de Suffe'nin teşekkülü.

6/628

- ❖ Hz. Peygamber'in Abdurrahman b. Avf'ı Dûmetülcendel'e göndermesi (Şâban 6/Aralık 627-Ocak 628).
- ❖ Zeyd b. Hârîse'nin Medyen Seriyyesi (Şâban 6/Aralık 627-Ocak 628).

- ❖ Hz. Ali'nin Fedek Seriyyesi (Şâban 6/Aralık 627-Ocak 628).
- ❖ Zeyd b. Hârîse'nin II. Vâdilkurâ Seriyyesi (Ramazan/Ocak-Şubat).
- ❖ Abdullah b. Revâha'nın Hayber'e keşif amaçlı seriyyesi (Ramazan/Şubat).
- ❖ Medine'de kuraklık yaşanması ve Hz. Peygamber'in yağmur duası yapması.
- ❖ Güneş tutulması ve Hz. Peygamber'in kûsûf namazı kılması (Şevval sonu/Mart).
- ❖ Umre seferi (Zilkade/Mart).
- ❖ Hz. Peygamber'in, annesi Âmine'nin Ebvâ'daki kabrini ziyaret etmesi.
- ❖ Hudeybiye'de Kureyş'e elçi olarak gönderilen Hz. Osman'ın hapsedilmesi üzerine Bey'atürriğvân'ın yapılması (Zilkade/Mart-Nisan).
- ❖ Hudeybiye Antlaşması (Zilhicce/Nisan).
- ❖ Feth sûresinin nâzil olması.
- ❖ Benî Huzâa, Benî Eslem ve Benî Huşenî heyetlerinin Medine'ye gelip müslüman olması.

7/628

- ❖ Hz. Peygamber'in, Bizans ve Sâsânî imparatorları başta olmak üzere civar ülke yöneticilerine ve kabile reislerine elçiler ve İslâm'a davet mektupları göndermesi (Muharrem/Mayıs).
- ❖ Habeş Necâşisi Ashame'nin müslüman olması.
- ❖ Mısır mukavkısının çeşitli hediyelerle birlikte Mâriye'yi Hz. Peygamber'e göndermesi.
- ❖ Ebû'l-Âs'ın müslüman olup Hz. Peygamber'in kızı Zeyneb ile yeniden evlenmesi (Muharrem/Mayıs).
- ❖ Hayber Seferi (Muharrem-Safer/Mayıs-Haziran).
- ❖ Zeyneb bint Hârîs'in Hz. Peygamber'i zehirleme teşebbüsü.
- ❖ Hz. Peygamber'in Safiyye bint Huyey ile evlenmesi.
- ❖ Hz. Peygamber'in sütannesi Süveybe'nin vefatı.
- ❖ Yemen Valisi Bâzân'ın müslüman olması (Cemâziyelevvel/Eylül).
- ❖ Vâdilkurâ Gazvesi (Cemâziyelâhir/Ekim).
- ❖ Teymâ yahudileriyle antlaşma yapılması.
- ❖ Hz. Ömer'in Türebe Seriyyesi (Şâban/Aralık).
- ❖ Hz. Ebû Bekir'in Necid Seriyyesi (Şâban/Aralık).
- ❖ Beşîr b. Sa'd'ın Fedek Seriyyesi (Şâban/Aralık).

7/629

- ❖ Galib b. Abdullah'ın Meyfaa Seriyyesi (Ramazan/Ocak).
- ❖ Umretü'l-kazâ (Zilkade/Mart).
- ❖ Peygamber'in Ümmü Habîbe bint Ebû Süfyân ile evlenmesi.
- ❖ Hz. Peygamber'in Meymüne bint Hârîs ile evlenmesi (Zilkade/Mart).

8/629

- ❖ Hâlid b. Velîd, Amr b. Âs ve Osman b. Talha'nın müslüman olması (1 Safer/31 Mayıs).
- ❖ Hz. Peygamber'in kızı Zeyneb'in vefatı (Safer/Haziran).
- ❖ Mûte Savaşı (Cemâziyelevvel/Eylül).
- ❖ Amr b. Âs'ın Zâtüsselâsil Seriyyesi (Cemâziyelâhir/Ekim).
- ❖ Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın Sifülbahr (Habat) Seriyyesi (Receb/Kasım).
- ❖ Benî Süleym ve Benî Gıfâr kabilelerinin müslüman olması ve Hâlid b. Velîd kumandasında Mekke fethine katılmaları.

- ❖ Kureyşli müşriklerin Hudeybiye Antlaşması'nı ihlâl etmesi üzerine Ebû Süfyân'ın barışın devamını sağlama girişiminde bulunması.

8/630

- ❖ Hz. Peygamber'in Mekke fethi için yola çıkması (13 Ramazan/4 Ocak).
- ❖ Mekke'nin fethi (20 Ramazan/11 Ocak).
- ❖ Benî Mahzûm kabilesinin müslüman olması.
- ❖ Hişâm b. Âs'ın Yelemlem tarafına, Hâlid b. Saîd'in Urene tarafına, Hâlid b. Velid'in Nahle'deki Uzzâ putunu, Sa'd b. Zeyd el- Eşheli'nin Müşellel'deki Menât putunu, Amr b. Âs'ın Benî Hüzeyl'in Ruhât'taki Süvâ' putunu, Tufeyl b. Amr ed-Devsi'nin Amr b.Hümeme'nin Zülkeffeyn putunu yıkmayagönderilmesi (Ramazan/Ocak).
- ❖ Huneyn Gazvesi (11 Şevval/1 Şubat).
- ❖ Hâlid b. Velid'in Benî Cezîme'yi İslâm'a davet seriyyesi (Şevval/Şubat).
- ❖ Tâif Gazvesi (Şevval/Şubat).
- ❖ Hz. Peygamber'in Ci'râne'de Huneyn ganimetlerini taksim etmesi (Zilkade/Şubat).
- ❖ Hz. Peygamber'in, yanlarından ayrıldıktan sonra ilk defa sütkız kardeşi Şeymâ ile görüşmesi.
- ❖ Hz. Peygamber'in umre yapması (19 Zilkade/10 Mart).
- ❖ Muhâcir b. Ebû Ümeyye'nin San'a Seriyyesi (28 Zilkade/19 Mart).
- ❖ Ziyâd b. Lebîd'in Hadramut Seriyyesi.
- ❖ Amr b. Âs'ın Uman yöneticileri Ceyfer ve Abd b. Cüledâ kardeşlere elçi olarak gönderilmesi (Zilkade/Mart).
- ❖ Alâ b. Hadramî'nin Ebû Hüreyre ile birlikte Bahreyn yöneticisi Münzir b. Sâvâ'ya elçi olarak gönderilmesi.
- ❖ Hz. Peygamber'in oğlu İbrâhim'in doğumu (Zilhicce/Mart-Nisan).
- ❖ Benî Sa'lebe, Benî Sudâ', Benî Bâhile, Benî Sümâle, Benî Cerm, Ehâbîş, Benî Ak ve Benî Hüzeyl heyetlerinin Medine'ye gelip müslüman olmaları.

9/630

- ❖ Hz. Peygamber'in bazı şehir ve kabilelere zekât âmilleri göndermesi (Muharrem/Nisan-Mayıs).
- ❖ Abbâd b. Bîşr'in Benî Süleym ve Benî Müzeyne'ye, Râfi' b. Mekîs el-Cühenî'nin Benî Cüheyne'ye,
- ❖ Dahhâk b. Süfyân el-Kilâbî'nin Benî Kilâb'a, Büsr b. Süfyân el-Kâ'bi'nin Benî Kâ'b'a, İbnü'l-Lütbiyye elEzdi'nin Benî Zübyân'a, Mâlik b. Nüveyre'nin Benî Hanzale b. Mâlik'e, Amr b. Âs'ın Fezâre'ye, Velid b.
- ❖ Ukbe'nin Benî Müstalik'a zekat toplamak üzere gönderilmesi.
- ❖ Uyeyne b. Hısn'ın Benî Temîm Seriyyesi ve Benî Temîm kabilesinin Medine'ye gelip müslüman olması (Muharrem/Mayıs).
- ❖ Benî Esed'den bir heyetin Medine'ye gelip müslüman olması.
- ❖ Alkame b. Mücezziz kumandasında ilk deniz seferinin düzenlenmesi (Rebûlâhîr/ Temmuz-Ağustos).
- ❖ Hz. Ali'nin Tay kabilesinin putu Fûls'ü tahrip etmesi.
- ❖ Ukkâşe b. Mihsan'ın Benî Belî ve Benî Uzre'ye karşı Cinâb Seriyyesi.
- ❖ Hz. Peygamber'in, Habeş Necâşisi Ashame'nin vefatını haber verip gıyabî cenaze namazını kıldırması (Receb/Ekim).

- ❖ Îlâ ve tahyîr hadisesi.
- ❖ Tebük Gazvesi (Receb/Ekim).
- ❖ Hâlid b. Velîd'in Dûmetülcendeli lideri Ükeydir b. Abdülmelik'e karşı seriyyesi ve Hz. Peygamber'in Ükeydir ile antlaşma yapması.
- ❖ Cerbâ, Ezruh, Maknâ, Eyle (Akabe) ve Tebük halkını temsilen heyetlerin Hz. Peygamber'e gelip barış yapması.
- ❖ Hz. Peygamber'in, Tebük'ten Dihye b. Halife'yi Bizans İmparatoru Herakleios'a ikinci defa İslâm'a davet mektubuyla göndermesi.
- ❖ Hz. Peygamber'in kızı Ümmü Külsûm'un vefatı.
- ❖ Benî Ukayl, Benî Kelb, Benî Kilâb, Benî Tüçîb, Benî Gatafân, Benî Hanzale b. Mâlik, Benî Kudâa, Belî ve
- ❖ Benî Behrâ'dan heyetlerin Medine'ye gelip müslüman olması.
- ❖ Hıristiyan Benî Tağlib'in Medine'ye gelip antlaşma yapması.
- ❖ Kâ'b b. Züheyr'in müslüman olması ve Hz. Peygamber'in hırkasını ona hediye etmesi.
- ❖ Benî Sa'd b. Bekir kabilesinin Dımâm b. Sa'lebe'yi elçi olarak Medine'ye göndermesi ve müslüman olmaları.
- ❖ Benî Cüzâm heyetinin Medine'ye gelip müslüman olması.
- ❖ Hz. Peygamber'in münafıklara ait Mescid-i Dırâr'ı yıktırması.
- ❖ Himyer krallarının İslâm'a davet edilmesi ve Müslümanlığı benimsemeleri.
- ❖ Benî Hemdân, Benî Fezâre, Benî Mürre'den ve Tâif'teki Sakıf kabilesinden bir heyetin Medine'ye gelip müslüman olması.
- ❖ Hz. Peygamber'in Ebû Süfyân ile Mugire b. Şu'be'yi Lât putunu kırmaya göndermesi.

9/631

- ❖ Münafıkların reisi Abdullah b. Übeyy b. Selûl'un ölümü (Zilkade/Şubat).
- ❖ Hz. Ebû Bekir'in emîr-i hac tayin edilmesi (Zilkade- Zilhicce/Mart).
- ❖ Tevbe sûresinin hükümlerini bildirmek üzere Hz. Ali'nin Mekke'ye gönderilmesi (Zilhicce/Mart).
- ❖ Necran hıristiyanlarından bir heyetin Medine'ye gelmesi ve Hz. Peygamber'le mübâhele yapmayı reddedip antlaşmaya varması (Zilhicce/Nisan).

10/631

- ❖ Hâlid b. Velîd'in Necran Seriyyesi ve Benî Hâris'ten bir heyetin Medine'ye gelip müslüman olması (Rebiülâhîr/Temmuz).
- ❖ Hz. Ali'nin Yemen Seriyyesi ve Benî Mezhic'in müslüman olması (Ramazan/Aralık).
- ❖ Cerîr b. Abdullah'ın Zülhalese putunu ve mâbedini yıkmaya gönderilmesi.
- ❖ Hz. Peygamber'in Kur'ân-ı Kerîm'i Cebrâil'e iki defa arzetmesi ve yirmi gün itikâfta kalması (Ramazan/Aralık).
- ❖ Benî Ezd, Ebnâ, Benî Tay, Benî Âmir b. Sa'saa, Benî Kinde, Benî Tüçîb, Benî, Rehaviyyîn, Benî Gafîk, Benî Mehre, Benî Hanîfe, Benî Ans, Benî Murâd, Benî Abdülkays, Benî Hilâl, Benî Ruhâ ve Benî Zübeyde'den heyetlerin Medine'ye gelip müslüman olmaları.
- ❖ Müseylime'nin peygamberlik iddiasında bulunması.

10/632

- ❖ Hz. Peygamber'in oğlu İbrâhim'in vefatı (29 Şevval/28 Ocak).
- ❖ Vedâ haccı için Hz. Peygamber'in Medine'den ayrılışı (26 Zilkade/23 Şubat).
- ❖ Vedâ hutbesi (9 Zilhicce/7 Mart).
- ❖ Vedâ tavaftı (14 Zilhicce/12 Mart Perşembe).
- ❖ Benî Muhârib'den bir heyetin Medine'ye gelip müslüman olması (Zilhicce/Mart).
- ❖ Yemen Valisi Bâzân'ın vefatı; Hz. Peygamber'in Yemen'e on bir vali tayin etmesi.
- ❖ Nasr sûresinin nâzil olması (Zilhicce/Mart).
- ❖ Hz. Peygamber'in câriyesi (hanımı) Reyhâne bint Şem'un'un vefatı.

11/632

- ❖ Medine'ye en son gelen Benî Neha'dan bir heyetin müslüman olması (15 Muharrem/12 Nisan).
- ❖ Üsâme b. Zeyd'in Suriye'ye gidecek orduya kumandan tayin edilmesi (Mayıs).
- ❖ Hz. Peygamber'in şiddetli baş ağrısı ve humma yakalanması (27 Safer/24 Mayıs Pazar).
- ❖ Peygamberlik iddiasında bulunan Esved el-Ansî'nin öldürülmesi (8 Rebülevvel/3 Haziran).
- ❖ Hz. Peygamber'in vefatı (13 Rebülevvel/8 Haziran Pazartesi).
- ❖ Hz. Peygamber'in defnedilmesi (14 Rebülevvel/9 Haziran Salı)

YAŞAYAN DÜNYA DİNLERİ

- ➔ *Din Batı dillerinde religio ve religion kelimeleriyle ifade edilir.*
- ➔ *Dinler tarihi çalışmaları için çok önemli eserler olan **Milel ve Nihal** kitapları 11. Yüzyıldan itibaren görülmeye başlandı.*
- ➔ *Dinler tarihi 19. Yüzyıldan itibaren eğitimde yer almaya başlamıştır. İlmü esatiril evvelin ve tarih-i edyan adlı isimlerle müfredatta yer almıştır.*
- ➔ ***En eski Türkçe eser**, Şemseddin Sami'nin "Esatir" adlı eseridir. (1878). Ahmet Mithat, Mahmut Esat, Esad Bey, Mehmet Şemseddin'in Tarih-i edyan adlı eserleri vardır.*
- ➔ *Senkretizm, farklı inançların bir arada yaşaması ve bilinçli bilinçsiz etkileşimleri sonucu ortaya çıkan yeni dinsel yorum. Örnek: Sihizm. (İslam-Hinduizm), Yehova Şahitleri (Yahudi-Hristiyan)*
- ➔ *Dinler çeşitli yönlerden tasnife tabi tutulmuştur. Evrimci/pozitivist anlayışa göre dinler:*
 - ❖ *İlkel dinler*
 - ❖ *Gelişmiş dinler şeklinde tasnif edilir.*

- ➔ *Dinler nesnel bir yaklaşımla da tasnif edilmiştir.*
- ❖ ***Buna göre dinler**, evrensellik, tanrı düşüncesi, vahiy geleneği, merkezi kavram ve değerleri, yaşadığı coğrafi alanlar gibi çeşitli yönlerle tasnife tabi tutulmuşlardır.*
- ➔ *İslâm tarihinde önemli bir literatüre isim olarak ortaya çıkan **Milel ve Nihal** kavramları insanların bağlı oldukları her tür inanç ve düşünce akımlarıyla sosyal, siyasal ve ideolojik gelenekleri kapsamaktadır.*
- ➔ ***Milel ve Nihal** geleneği bağlamındaki çalışmalar, adeta bir kültür atlası gibi insanlığın kültürel mirasını tanıtmayı, tanımlamayı ve yer yer karşılaştırmalar yapmayı hedeflemiştir.*
- ➔ *Kapsamı dikkate alındığında Milel ve Nihal geleneği bağlamında kaleme alınan eserler insanlığın bilim mirasına önemli katkı sağlamıştır. Nitekim bu önemi nedeniyle olsa gerek bazı günümüz yazarları ;*
- ❖ ***Örneğin** Eric Sharp, Milel ve Nihal yazarı Şehristani 'yi karşılaştırmalı dinler alanında ilk özgün eser veren yazarlar arasında zikretmektedir. Şehristani 'den çok daha önce farklı gelenekler üzerinde bilgiler veren eserler mevcut olmasına rağmen Şehristani 'nin ön plana çıkarılması gerçekten ilginçtir*
- ➔ ***Hıristiyanlığa göre** İslâm 'da heteredoksal akımlar daha azdır. Bunun en önemli nedenlerinden birisi İslâm 'ın temel kaynaklarının Hıristiyan kaynaklarına nispetle, tarihsel otantizm açısından üzerinde daha fazla uzlaşma sağlanan bir yapıya sahip olması; bir diğeri ise İslâm inanç esaslarının sade ve sıradan insanların bilinç ve anlama düzeyine hitap eden bir özellik taşımasıdır. İslâm 'a karşılık Hıristiyanlıkta ise örneğin dinsel kaynakların otantizmi konusunda çok erken sayılabilecek dönemlerden itibaren çeşitli görüş ayrılıkları ortaya çıkmış ve bu ayrılıklar doktrinel ayrılıklara da zemin hazırlamıştır.*

HINDUIZM

- ➔ *Hindular kendi dinlerini ifade etmek için sanatana dharma ismini kullanırlar.*
- ❖ ***Sonsuz ezeli dharma/yasa” anlamına gelen bu kelimeyle** belli bir kurucuyla ilişkindirilen dünyanın diğer büyük dinlerinin aksine, onun bir başlangıcının olmadığını ifade etmek isterler.*
- ➔ *Hintli olmayanlar arasında ise bu din için yaygın olarak tamamen coğrafi bir çağrışıma sahip olup eski Fars dilinde “İndus nehrinin doğu tarafında*

yaşayanlar” anlamına gelen Hindu (Sanskritçe sindhu, nehir) kelimesinden türeyen Hinduizm kullanılır.

- ➔ Bu, şüphesiz bugün dünyada varlığını devam ettiren en eski dindir.
- ➔ Hinduizm, Hindistan nüfusunun yaklaşık yüzde 80'nin tabii olduğu; Batı ülkeleri de dâhil olmak üzere Hindistan dışında da 45 milyondan fazla mensubu bulunan bir dindir. Hindistan dışındaki 45 milyon bağlıdan 18 milyonu, Hinduizm'i devlet dini ilan eden tek ülke olan Nepal'de yaşamaktadır
- ➔ Herhangi bir şahsı kurucusu olarak görmedikleri gibi, herhangi bir kutsal metni tek başına bağlayıcı olarak da kabul etmezler.
- ➔ Vedaların mutlak otorite olduğunu kabul ederler.
- ➔ Hinduizm'in bir din olarak varlığını sürdürmesini isteyen modern Hindu düşünürler, gerçek bir lanet olduğu ve kaldırılması gerektiğini açıkça savundukları kast sistemi ve yerine getirilmesi gereken onunla ilgili kurallar.
- ➔ Yüzeysel bir özellik olsa da, ineğin ve Brahmanların kutsallığının kabul edilmesi de bu ölçütlerden biridir.
- ➔ Atman, karma, samsara ve mokşa ile ilgili inançlar da, Hinduizm söz konusu olduğunda ne evrensel ne de esas inançlar olmasa da, Hint dini-felsefi okulların hepsi tarafından gerçek olarak kabul edilirler.
- ➔ Yakın zamanlara kadar hiçkimse, Hindu olarak doğmak dışında Hindu dinine giremezdi.
- ➔ Anne ve babası Hindu olan, kabul edilmiş kastleardan birine mensup olan ve Hinduizm'i aleni olarak terk etmemiş bir kimse Hindu toplumunun bir üyesi olabilirdi.
- ➔ Bu kişinin, emredilen ritüelleri yerine getirmiş ve geleneksel hayat tarzını herhangi bir şekilde ihlal etmemiş olması gerekir. Bu son özelliklere sahip olan kişi, yukarıda zikredilen ve bir din olarak Hinduizm'e mensup olmanın göstergesi olan esasların herhangi birine ya da hiçbirine inanmaksızın iyi bir Hindu olduğunu söyleyebilse de, ancak onların birini ya da hepsini kabul ettiği için Hindu olarak adlandırılır.
- ➔ *Hinduizm-Caynizm: Hinduizm'i devlet dini olarak kabul eden tek ülke Nepal'de yaşamaktadır.*
- ➔ *Hinduizm Hindular için bir yaşam biçimidir.*

TEMEL ÖZELLİKLERİ

1. Vedaların otoritesi
2. Kast sistemi

3. İneğin kutsallığı

4. Brahmanların otoritesi

- ❖ **Hinduizm kaynaklarından en eskisi**, Veda dönemi Aryan halklarının buraya gelişinden önceki bir safhayı oluşturan ve 1920'lerden önce MohenjoDaro ve sonra Harappa kentleri etrafında odaklanan arkeolojik kazılarda kalıntıları ortaya çıkan medeniyettir. Milattan önce 4000-2200 yılları arasıyla tarihlenen ve bugün genel olarak Harappa Medeniyeti olarak bilinen Indus 23 Vadisi Medeniyeti kalıntıları, başka şeyler yanında özellikle bu dönemin dini inançları hakkında da bir takım sonuçlara ulaşmayı mümkün kıldılar. Indus vadisi dini, bugün Hindistan'da bulunan dinin muhtemelen en erken şeklidir.
- ❖ **Vedalar**; samhitalar, brahmanalar ve upanişadlardan oluşur.
- ❖ **Vedalar dininin son safhası**, Vedaların son bölümlerini oluşturan Upanişadlarda bulunur. Burada vurgu, ritüelden Bir olan ile kişisel ve mistik tecrübeye doğru kayar. Herşey teke indirildiğinde insan ruhu atman, Bir'i yani Brahmanı bizatihi tecrübe edebilir. Samsara, her bireyin brahmanla birleşmeyi gerçekleştireceği kurtuluşa (mokşa) kadar maruz kalacağı sonsuz döngüdür. Bu sonsuz döngünün şartlarını ise, insanların daha önceki hayatı boyunca, belli bir hedefe yönelik olarak yapılan davranışlar (karma) belirlemektedir. İlahilerin çoğunun konusunu bu genedoğum-ölüm çemberinden nasıl kurtulanacağı oluşturur.
- ❖ **MÖ. 500'den ms. 500'e kadarki on yüzyıllık dönem** klasik Hinduizm dönemidir. Hinducu sentez olarak adlandırılacak olan bu dönem, bugün hala geçerliliğini muhafaza eden temel kavramların yerleştiği bir dönemdir. Altı darşana (altı görüş) ya da felsefi ekollerin, kast (varna) düşüncesinin, her bir Hindunun hayatının altı safhaya ayrılması (aşrama), kutsal metinler arasında şruti (vahiy) ve smrti (gelenek) şeklindeki ayrımların ortaya çıktığı dönemdir. Veda döneminin sonunda rahipler olarak etkilerinin çoğunu kaybetmekle birlikte, yegâne eğitilmiş elit ve dolayısıyla da Sanskrit ve yazılıgeleneğin tek koruyucusu olarak Brahminler öne çıktılar.
- ❖ **Hinduizm için en önemli unsurlardan biri**, teizmin ortaya çıkmasıydı. Vedalar döneminde nispeten önemsiz iki tanrı olan Şiva ve Vişnu önemli hale geldiler. Vişnu birçok tanrıyla özdeşleşti. Bu özdeşleşmenin bir sonucu olarak Vişnu'ya cömert ve dünyanın refahıyla ilgilenen tanrı niteliği verildi. Bu özellikleriyle Vişnu, dünyada bozulan ahlaki ve tabii düzeni yeniden düzeltmek amacıyla on farklı bedende (avatar) olmak üzere dünyaya inmeye başladı.

- ❖ **Dönem hakkındaki iki önemli kaynak** Mahabharata ve Ramayanadestaneleri ve bunlardan daha meşhur olan ise, Mahabharata'da yer alan Bhagavat-gita adlı bölümdür. Bu sonucunda Vişnu, kurtuluşa giden üç yoldan, aydınlanma (cnana), dini ritler (marga) ve aşk (bhakti) yolundan bahseder.
- ❖ **Vedalar döneminde hâkim ibadet şekli olan** kurban yerini, ibadet edilen tanrıyı sembolize eden bir imgenin ya da heykelin önünde icra edilen ibadetin (puja) yeni şekillerine bıraktı. Mitolojik içerikli, Puranalar olarak isimlendirilen bir külliyat evrildi, mabet ibadeti başladı ve klasik Hinduizm'in sonunda mabetler Hindu yerleşim yerlerinin ayrılmaz bir parçası haline geldi
- ❖ **Hinduizm'in bir sonraki safhası**, altıncı yüzyıldan on dokuzuncu yüzyıla kadar devam eden ortaçağ safhasıdır. Bu dönem, kökenlerine dair herhangi bir teorinin bulunmadığı ancak Varna hiyerarşi modelinden öz bakımından ayrı kastlardaki (jatis) bir artışa şahit oldu
- ❖ **Mohenjo-Daro'daki kazılarda** elde edilen ve üzerinde birtakım hayvanlarla birlikte üç yüzlü ve yoga yapıyor olarak resmedilen çıplak bir erkek tanrının bulunduğu bir mühür, söz konusu dönemin dini hakkında kısmen de olsa aydınlatıcı bilgi sunar. Buna göre, Mohenjo tanrısı, klasik Hinduizm'in tanrısı Şiva'ya benzemekte ya da onunla aynıdır. Çünkü burada üç yüzlü, çıplak, şehvet düşkün ve yoga yapıyor olarak resmedilen tanrının özellikleri, Hinduizm'deki Şiva'nın ayırt edici özelliklerini oluşturur. Fallus kültürünün (erkek cinsel organı) de bu dönemin dini anlayışının önemli unsurlarından biri olduğu ortaya çıkmaktadır.
- ❖ **Hinduizm'in ikinci safhasını/dönemini** yanlışlıkla Brahmanizm olarak da adlandırılan Veda dini oluşturmaktadır. Veda dini tarihsel Hinduizm için bir ara dönemdir ve onun oluşumunda genellikle kabul edildiği gibi, önemli ve hayati bir rol oynamamıştır. Aksine, bu din tarafından tehlikeye düşürülen hususi dini felsefi şartlara karşı bir tepki olarak tarihsel Hinduizm ortaya çıkmıştır. Ancak Hinduizm, sırtını Veda inançlarına ve uygulamalarına dönmemiş, fiilen Vedaya mensubiyetini itiraf da etmiştir. Veda döneminin genel olarak mö. 2000'den 500'e kadar devam ettiği kabul edilir.
- ❖ **VEDA DİNİ**, *fetih, yerleşme ve asimilasyon yoluyla söz konusu yüzyıllar boyunca kuzey Hindistan'a yayılan, ana mekânları Belh civarı olan ilk Aryanlar tarafından ortaya konuldu. Bunlar İran, Afganistan ve daha sonra Hindistan'a doğru hareket eden Hint-Avrupalıların bir koluydu.*

KURUCU ŞAHSİYET

- ➔ *Bu bilgi olduğundan Veda; görücüler ve bilgeler vasıtasıyla Yüce Varlıktan sahih bir gelenekte geliyor olduklarından dolayı da Agamalar diye adlandırılırlar. Rabb'in bize yol gösteren ve bizi bağlayan emri olarak ise o, Şastradır. İşte, belli bir kişi olmasa da bu kutsal bilginin alıcılarını, Hinduizm kurucularıolarak kabul etmek mümkündür*

KUTSAL METİNLER

Hindu kutsal metinleri 2 guruba ayrılır :

A. ŞRUTİ METİNLER

- ➔ *İşitilen görülen anlamına gelir.*
- ➔ **Vedalar;** *Veda vid kökünden gelir ve "bilgi" anlamına gelir. Vedaların en eski parçası dört derleme (samhita)'dan oluşur: Rig-Veda, Sama-Veda, Yacur-Veda, Atharva-Veda. Şifahi olarak aktarılmış çok sonra yazıya geçirilmiştir. Felsefi ve ahlaki bilgi içerirler. Hedefleri, daimi barış, refah ve ebedi kurtuluştur.*

1. Rig-Veda: *En erken milattan önce 4500' lü yıllara kadar tarihlendirilen bölümleri vardır. M.Ö. 900'e doğru yazıya geçirilmiştir. İçinde farklı tanrılara hitap eden binden fazla kurbanla ilgili ilahi yer alır.*

2. Sama-Veda: *Rig-Veda'dan alınan kurban içerikli ilahiler yer alır.*

3. Yacur-Veda: *Kurban törenlerinde Brahmanların yapacakları işleri, söylenecek sözleri içerir.*

4. Atharva-Veda: *Tanrılara yönelik ilahiler, hastalıkları iyileştirme, yağmur, maddi refah ve düşmanları boyun eğdirmeye yönelik efsunlu sözleri içerir.*

- ➔ **Her veda üç bölümden oluşur:** *Brahmanalar, Aranyakalar ve Upanişadlar.*

- ✓ **Brahmanalar:** *Ayinler ve onların yerine getirilişi ile ilgilidir. En önemlileri, Aitareya, Kauşitaki, Caiminiya, Taittiriya, Satapata Brahmana*

- ✓ **Aranyakalar:** Hindu hayat tarzının aşamalarından, kurban törenlerinden bahseder.
- ✓ **Upanişadlar:** Hikmetin hoca-talebe ilişkisi içinde ehil olana aktarılması şeklinde Hinduizm 'in ana anlayışları anlatılır. M.Ö. 800-400 arasında ortaya çıktıkları kabul edilir. Sahih olduğu kabul edilenler: İşa, Kena, Katha, Praşna, Mandukya, Taittiriya, Aiteraya, Chandogya, Birhandiranyaka, Mahanarayana ve Paingala Upanişad.

B. SMRİTİ METİNLER

➔ *Hatırlanan şey, hafıza, gelenek anlamına gelir. İkincil otoritelerdir. Bir Hindunun gündelik hayatına ilişkin bilgiler içerdiği için şrutiden daha önemlidir. Ramayana, Mahabharata (Bu iki destanı içeren İthasa), Puranalar ve Dharma-Şastralar*

1. Ramayana, Valmiki'ye atfedilir. Yazımı, M.Ö. VI. Yyda başlamış bir destandır. Vişnu'nun avatari kabul edilen Rama'nın şeytan kral Ravana tarafından kaçırılan karısı Sita'yı maymun kral Hanuman'ın yardımıyla kurtarışının hikayesini anlatır.

2. Mahabharata, Vedaların düzenleyicilerinden bazen Vişnu'nun avatari kabul edilen Vyasa'ya atfedilir. M.Ö. 3-2. Yy da bitirildiği kabul edilir. Asıl konusu Pandavalar ve Kuruvalar arasındaki savaşı anlatır. Eserin bir alt bölümü olan Bhagavat-gita eserden daha meşhurdur.

3. Puranalar, Bayramlar, kast yükümlülükleri ve hac yerlerinden bahseder. M.S. 4. Yy la tarihlenir. Hint teslisinin unsurlarından olan (trimurti) Vişnu, Şiva ve Brahma'dan birini yücelten on sekiz ana Purana vardır. Bunlar halk Hinduizmi için çok önemli metinlerdir. En önemlisi Krişna'nın hayatını anlatan Bhagavat Purana'dır.

4. Dharma-şastralar, Dini hükümlerin nasıl uygulanacağı, yeniden doğumun nasıl olacağı gibi konular yer alır. İki binden fazla olan dharma-şastralardan en etkili olanı Manu Yasaları (Manu Smriti)'dir.

➤ HİNDUİZMİN DİĞER İNANÇLARI

➔ *Kast Sistemi, Karma, Samsara, Reenkarnasyon, Mokşa'dır.*

❖ *Kast/varna Sistemi: Hint toplum yapısı dört temel kasttan oluşur:*

- ✓ *Brahminler, Kşatriya, Vaişya ve Sudra. Rig-veda bu sınıfsal ayrımın tanrısal bir kökeninin olduğunu belirtir. İki kez doğanlar diye de adlandırılan ilk üç kast asıldır. Dördüncüsü kast dışıdır. Dokunulmazlar (nihsprşya) olarak isimlendirilir. Bu kesime dönük ayrımların kaldırılmasına çalışılsa da hala mevcuttur.*
- ❖ **Karma Anlayışı:** *Kast sistemiyle doğrudan ilişkilidir. Karma kişilerin içlerinde doğdukları kastların belirlenmesinde rol alan işlerdir. Bir önceki hayatta yapılan ve kişinin kastını belirleyen iş eylem ve amel anlamına gelir. “Ne ekersen onu biçersin” sözüyle açıklanabilir. Kast içi ve kastlar arası ilişkileri diğer iş ve eylemlerin neler olduğunu belirleyen metinlere Varna-dhrama-şastra denir.*
- ❖ **Reenkarnasyon:** *Hindulara göre ruh ölümsüzdür. Ruhun bedende olduğu zamanda yaptığı işlerin sonucuna göre yeni bir bedende dünyaya gelmesine reenkarnasyon denir.*

➤ İNANÇ ESASLARI

- ➔ *Dışarıdan biri, Hinduların 330 milyon tanrıya tapındığını öğrendiği zaman şaşırır. Bunların isimlerine dair hiçbir kayıt yoktur. Bu sayı, yüce güçlerin sayısının tasavvur edilemeyecek kadar yüksek olduğuna işaret eder.*
- ➔ *Puranalar dönemi Hinduizm 'inde bazı tanrılar, büyük şahsiyetler olarak öne çıkarlar: Brahma, Vişnu ve Şiva (trimurti). Bunların her biri, yaratma, muhafaza etme/koruma ve yok etme güçlerini temsil ederler.*
- ➔ *Hinduizm 'de üçlü tanrı anlayışını (Brahma, Vişnu ve Şiva)*
- ➔ *Hinduizm 'in diğer inançları olarak kabul edilebilecek olanlara gelince bunların en önemlileri, kast sistemi, karma, samsara, reenkarnasyon (tenasüh/ruh göçü), mokşa şeklinde sıralanabilir*

➤ İBADETLER

- ➔ *Puja ibadet demektir. Maddi ve manevi ilerleme ilerleme sağlamak. Daha çok bireyseldir. Mabed ibadeti zorunlu değildir. Hindu ibadetleri evde yapılanlar, mabette ve hususi vesilelerle yapılanlar şeklinde ikiye ayrılır.*

➤ MEZHEPLERİ

- ➔ **Kadim Mezhepler:**

- ❖ **Şivacılık** : Şivacılık, tanrı Şiva üzerinde odaklanmayı ve ona yüce Varlık olarak tapınmayı ifade eder. Şiva'ya bütün Hindu mabetlerinde onun kadın enerjisi Şakti'yle birlikte ve Şiva'nın yaratıcı gücünü temsil eden ve "fallik" şekli olan linga olarak ibadet edilir. Şivacılar Vişnuculardan, alınlarının ortasına koydukları üç yatay işaretle ayrılırlar.
- ❖ **Vişnuculuk** : İnsanlara karşı merhametli olan Vişnu, yüryüzünde zulüm, adaletsizlik arttığına ve tabii ve sosyal düzende karışıklıklar ortaya çıktığında bunları düzeltmek amacıyla, insan ve hayvan bedenlerinden oluşan farklı bedenlerde tecessüt ederek (avatar) yeryüzüne iner. Bunlardan en tanınmış olanlar, Rama ve Krişna'dır. Vişnu aynı zamanda Hindu teslis anlayışını oluşturan üç önemli tanrıdan biridir: Brahma, Vişnu ve Şiva (trimurti/üç biçim). Brahman'nun yarattığı evreni sürdürme görevi olsa da, Vişnucular tarafından Vişnu, diğer ikisinin görevi olan yaratmaya ve yok etmeye de kâdir olarak kabul edilir.
- ❖ **Şaktizm** : Üçüncü büyük dini gelenek olan Şaktizm, "güç" yani Tanrı'nın yaratıcı gücü anlamına gelen şaktiden türer. Bu gücün genellikle dişil olduğu kabul edilir ve mitsel olarak tanrıların eşleri aracılığıyla temsil edildiği düşünülür. Hinduzim'de özellikle Assam ve Bengal'da yaygın olan, nihai gerçekliğin dişil tezühürleri tapınımına verilen isimdir. Şakti, Tanrı'nın adeta maddeleşen ve kendi dışında varlık kazanan yaratıcı gücüdür. Zamanla tanrı belirsizleşir ve Şakti önplana çıkar. Tanrı ezeli uykusundadır; onu harekete geçiren ve yaratan Şakti'dir. Bu yüzden Tanrıya değil Şaktiye dua edilir. En seçkin kültler, Şiva'nın dinamik muadili olan Durga ve Kali kültleridir.

➤ MODERN DİNİ AKIMLAR

- Müslümanların uzun süreli Hindistan hâkimiyetleri (1211-1526 Delhi Sultanlığı, 1526-1757 Moğol İmp.) Hint kültürü üzerinde önemli etkileri olmuştur. İki din arasındaki iletişim eklektik şahıs (Kebir) ve hareketlerin (Sihizm) çıkmasına sebep olmuştur.
- Hinduizm'in çağdaş hikâyesi ve reform, adaptasyon, yeniden değerlendirme ve saldırgan yeniden tasdiğin tedricen ortaya çıkışı Yeni Hinduizm olarak adlandırılır.
- B. C. Chatterjee (1838-1898), Aurobindo Ghose (1872-1950), Tagore (1861-1941) gibi kişiler bu döneme ait kişilerdir. Ancak bunlardan hiçbiri, M. K. Gandhi (1869-1948) kadar Yeni Hinduizm'in tam bir temsilcisi değildir.

CAYNİZM

➔ **Kurucusu:** Vardhamana'dır.

➤ **KUTSAL KİTAPLARI**

➔ Cayin kutsal kitap külliyyatı (agama) üç ana bölümden oluşur:

- ❖ **Purvalar (eski metinler) :** On dört metinden oluşur. Cayinler tarafından bu metinlerin Parşva'nın zamanına kadar gittiği kabul edilir. Bunlar, evrenin yapısı, ruhun maddenin köleliği altında oluşuna dair doktrinler, çağdaş felsefi okullara karşı polemikleri içerirler. Aynı zamanda yogik ve gizli güçlere ulaşmaya yönelik batini metotlar; Cayin astrolojisi ve astronomisi hakkında birçok şeyi de içlerinde barındırırlar.
- ❖ **Angalar (dallar) :** Kutsal metin külliyyatının tamamlayıcıları oldukları için bu şekilde isimlendirilmişlerdir ve on iki metinden oluşur. Bunlardan yalnızca on ikinci metin artık yoktur. Bu on iki metin, içerik bakımından dört ana kategoriye ayrılabilir: Cemaatla ilgili yasa; yanlış görüşlerin denetlenmesi; doktrin ve laikleri aydınlatmaya, ahlaken yükseltmeye yönelik anlatılar.
- ❖ **Angabâhya (ikincil külliyyat) :** ganadharalarla değil de bir sonraki dönemin gezici dilencileri olan sthaviralarla başlarlar. Kadim dönemlerde bu koleksiyon, prakirmaka (çok yönlü/çeşitli) olarak bilinmekteydi.

Angabâhya beş alt gruba ayrılır:

A.) Upanagalar (upanga, angalara bağlı, yardımcı) on iki metinden oluşur ve çoğunluğu itibariyle laiklere yönelik olan anlatılardan oluşur.

B.) Chedasûtralar, yedi metinden oluşan bu kitap, keşişlerin hayatını düzenleyen metinleri içerdiğinden Cayin disiplin kitabı olarak da adlandırılır.

C.) Mûlasûtralar. Dört Mûlasûtra vardır ve bunlardan üçü muhafaza edilmiştir. Bu üçünden biri olan daşavaikâlia on konferans ve iki eki içerir. Bunlar emredilen saatlar ötesindeki çalışma için gerekli malzemeyi oluştururlar.

D.) Prakirnakasûtralalar (çok yönlü/çeşitli). On kısa metinden oluşur; hem törensel ilahiler hem de kutsal ölüm için hazırlanmada kullanılacak ritüellerin betimlenmesini içerirler.

E.) Cûlikâsûtralalar. Angabâhya'nın son kısmı, ilave ek anlamında Cûlika diye adlandırılır. İki çalışmayı ihtiva eder. Bunların her ikisi de, diğer kanonik metinlerin büyük kısmında bulunan malzemelerin bölüm bölüm özetini içerirler.

➤ İNANÇLARI

- ➔ *Dini inanç esasları üç tanedir ve “üç mücevher” olarak adlandırılır. (Kamalı haç, el içinde dilimli çember veya teker, Cayinizm'in sembollerindendir.*
- ➔ *Tanrılar, insandan daha aşağı konumda bir varlık olarak da kabul edilir. Nirvanaya ulaşmak için onlar da insan olarak dünyaya gelmek zorundadırlar.*
- ➔ *Manastır hayatına başlayacak (erkek ya da kadın) herkesten yerine getirilmesi istenen ve “beş büyük yemin/mahabavrata” olarak da adlandırılan eylemler vardır. Bunlar keşiş için: Var olan herhangi bir canlıya zarar vermeme (ahimsa), yalan, uydurma söz söylememe (satya), çalmama (asteya), bekâr bir hayat sürme (brahma-carya) ve dünyayı terk etme (aprigraha). Keşiş olmayan laikler için ise, son ikisinin yerini iffet ve kanaatin alması dışında aynıdır.*
- ➔ *Hindistan'da çok eski bir doktrin olan ahimsa, Cayinler'de önemli bir yer işgal eder. O, bütün davranışları belirleyen önemli bir fazilettir. “Yaralama” anlamına gelen ahimsa, sözle ve eylemle yaralamayı ifade edecek şekilde anlaşmıştır. En küçük canlılar da dâhil başka hiçbir şeye zarar vermeksizin yaşamak gerektiğine işaret eder. Buda et yemeye izin verirken, bu Cayinizm'de tamamen yasaktır.*
- ➔ *Cayinist hayatın hedefi, karmadan kurtulmaktır. Cayinizm ezeli ve edebi ve yaratılmamış olduğunu kabul ettiği ruhun bu dünyaya sonsuz defa gidiş gelişine (reenkarnasyon) inanır. Ancak Hinduizm ve Budizm'le ortak olan ve bu gidiş geliş yol açan karma anlayışı onlardan farklıdır. Cayinizm'de karma, maddi olan ve civa(ruh)ların hepsine nüfuz eden ve onları dünyevi hayata maruz bırakan bir şey olarak kabul edilir. Civa hareket etmeye başladığı andan itibaren ruhla birliktedir. Bu şekilde karmanın civa ile olan birlikteliği onun doğasını lekeler ve civanın asli niteliklerinden yoksun hale getirir. Bu durum kölelik olarak adlandırılır.*

➤ İBADETLERİ

- ➔ **Cayinist toplum** keşişler ve keşiş olmayanlardan oluşur. Cayin toplumunda ilahilerden, haçtan, yirmi dört tirthankaranın heykellerine meyve, pirinç ve süt takdimi şeklindeki ibadetlerden keşiş olmayanlar sorumludur. Keşişler bu törenlere katılsa da yönetmezler. Keşişler diğerlerine örnek olur nadiren de öğreticilik yaparlar.
- ➔ **Cayinlerin mabedlerindeki ibadet nesneleri** tirthankaraların heykelleridir. Cayin mabetleri başta yirmi dört tirthankara olmak üzere, kurtuluşa erenlerin ve küçük tanrıların heykelleriyle doludur. İbadette heykellerin kullanılması, bunların kurtuluşa ermeye çalışanlara örnek oluşturmaları ve kendilerine ibadet eden kimselerin zihinlerini nirvanaya hazırlama amacına yöneliktir.
- ➔ **Her gün şafaktan önce Cayinler kalkar** ve ellerindeki 100lük tesbihlerle Beş Büyüklere, yüce varlıkların beş sınıfına dua ederler. Elleri doğuya, kuzeye, batıya ve doğuya doğru açık bir şekilde **şu duayı tekrarlarlar**:

❖ “Arhatları selamlıyorum, siddhaları selamlıyorum, âchâryaları selamlıyorum, upadhyâsaları selamlıyorum, bu dünyadaki bütün saddhuları selamlıyorum”. Burada selamlananlar sırayla, bedenlenmiş mükemmeller, tirthankaraları da içeren bedenden sıyrılmış mükemmeller, asketik liderler, öğretici azizler ve diğer bütün asketiklerdir.

- ➔ **Svetambara Cayini ibadetleri**, sabah saat yediden sonra mabedi ziyareti içerir. Cayin, banyo yaptıktan ve temiz elbiseler giydikten sonra kutsal atkıyı beline dolar ve mabede doğru gider. Onun etrafında, inancının üç mücevherini: “Doğru bilgi”, “doğru inanç” ve “doğru davranış” üzerinde tefekkür ederek üç kez dolanır. Ayakkabılar, çoraplar ve ister Cayin ister ziyaretçi olsun herkesin sahip oldukları deri nesneleri mabedin dışında bırakmaları gerekir. Sundurmada, kaşlarının arasında üç parmağıyla safrandan bir işaret koyar ve bütün günahları ve tasaları bir kenara bırakmak için nissah kelimesini tilavet eder.

- ➔ **Mabette ibadet eden kişi**, makama doğru ilerler ve burada bulunan belli başlı tirthankaraların heykellerini yıkama hakkı için harekete geçer. Heykelin önündeki mücevherleri ve çiçekleri kaldırır ve heykel su, süt ve beş nektar ile yıkanır. Kurduğunda onu ovar ve sıvı safranı ayak parmaklarından başına kadar, vücudundaki on dört yere sürer bu sırada da övgü maksadıyla dizeler okur. Eşikte mum ve lambalar sallanır ve bir prinç takdimesi kapının önündeki bir tepsiye konur. Bu prinç, dinin üç mücevherini temsil etmesi için ay şeklinde, üç grup halinde ve svastika (gamalı haç) şeklinde yapılır. Heykel yıkandıktan ve takdimeler sunulduktan sonra ibadet eden, bütün bu yaptıklarının en önemlisi olarak kabul edilen bhâva pûjayı (manevi ibadeti) icra eder. Üç kez heykelin önünde secdeye kapanır sonra, tirthankaraların faziletlerini sayar ve onları över. Son olarak da, heykele doğru reverans yapan elleriyle kapıya doğru gider ve bu şekilde mabetten ayrılır.

- ➔ **Svetembaralarda**, heykellere gösterilen ihtimam ve mabet ritüelinin icrası, Brahminlere ya da diğer Hindu kastlarına mensup kimselere tevdi edilir. Akşam ibadetinde yalnızca bu rahip dâhili makama girer, baş heykelin önündeki lambaları ve mumları yakar. İbadete katılanlardan en yüksek teklifi sunan, sallamak için lambaları alır ve geri kalan diğerleri ise ise davullara ve gonglara vurulurken ilahiler söylerler.
- ➔ **Digambarların** mabetlerindeki resmi görevlileri Cayinler'dir ve ibadet cemaatle yapılır. Takdim edilen bütün prinçler ve kurutulmuş meyveler, baş heykelin önündeki bir masaya konulmak üzere, geniş bir tepsinin üzerinden alınır. Sonra monoton bir şekilde bir şeyler söyleyerek ve diz çökerek tepsinin üstündeki bütün şeyler svastika ile işaretlenmiş olan boş bir tepsiye nakledilir. Arkasından, onu rahibin kendi kendine mantraları tekrarladığı, boyun eğdiği, diz çöktüğü ve başıyla yere dokunduğu manevi ibadet takip eder. Gece böceklerden korumak amacıyla camla korunmuş bir lamba yakılır, ilahiler söylenir ve kutsal sözler tilavet edilir
- ➔ **Bayramların en çok bilineni kadın erkek keşişlerin yağmur mevsiminde sığınaklarda buldukları Ağustosta kutlanan Pajjsana'dır.**

➤ **KUTLADIKLARI BAYRAMLAR**

- ➔ **Cayinlerin kutladıkları bayramlara gelince**, en çok bilineni erkek ve kadın keşişlerin yağmur mevsimi için sığınakta oldukları Ağustos'da kutlanan **Pajjsanadır**.
 - ❖ Bu bayramı Svetambaralar sekiz Digambaralar on gün olarak kutlarlar. Bu günlerde mümkün olduğu ölçüde oruç ve meditasyonlar yapılır. Son günde keşiş olmayan Cayinler bir önceki yıl düşünce, söz ya da fiili olarak yapmış olabilecekleri herhangi bir suçtan dolayı bütün varlıklardan af dilerler. Ailenin en yaşlılarının en gençlerden ve işverenlerin işçilerinden af dilemeleri adettir. Bu bayram, laiklerin asketiklerin hayatlarına katılma imkânı sağladığı gibi aynı zamanda keşişleri ve laikleri bir araya getirir ve cemaat kimliğini güçlendirme işlevi de görür.
- ➔ **Kutsal yerlere hac**, Cayinler için önemli bir faaliyettir ve mabet ibadetinin (puja) maksatlarıyla yakından ilişkilidir. Hac mekânları, nihai kurtuluşa ulaşmış tirthankaraların ve büyük Cayin azizlerinin hayatlarındaki bir takım olayların yaşadığı yerlerdir. Sofu laik kişiler, bu yerleri büyük mabetler ve makamlarla donatmışlardır. **Büyük hac yerleri arasında şunlar sayılabilir.**

- ❖ Bihar şehrindeki Sameta Sikhara, Pavati ve Saurashtra'daki Girnar Dağı. Bunlar, tirthankaraların kurtuluşa ulaştıkları yerlerdir. Gujarat'daki Shatrunjaya, Rajasthan'daki Abu Dağı ve Karnataka'daki Shravana-Belgola büyük mabet ve tirthankarların ve öteki cayin azizlerinin asketizminin anısına yapılmış olan anıtların bulunduğu alanlardır.

➤ MEZHEPLERİ

- ➔ *Cayin cemaat içindeki en eski ayrılık Digambara (hava giyinenler ya da çıplaklar) takipçileriyle Svetambara (beyaz giyinenler) bağlıları arasında oldu.*
- ➔ *Birinciler, Mahavira'nın dünyayı tam bir terkin ifadesi olarak elbiselerini çıkarması geleneğini takip ettiklerini düşünürler. Bu ayrılığa daha sonra başka farklı düşünce noktaları da ilave edilince Cayinizm'in iki ana gruba ayrılması kalıcı bir hale gelir.*
- ➔ *Digambaralar, normal hayatlarını kesintiye uğratmaksızın hava giyinemeyeceklerini bu yüzden de kadınların kurtuluşu gerçekleştirmeye muktedir olmadıklarını kabul ederler. Kadınlar yalnızca, erkek olarak yeniden bedenlenmeleri durumunda ancak kurtulabileceklerdir. Yine onlar, Svetambaraların Mahavira'nın esas olarak bir Brahman ailesinden olan Devâna'da rahminde bulunduğu ancak tirthankaralar kşatriyadan olmaları gerektiği için bir kşatriya leydisi olan Trişalâ'nın rahmine nakledildiğini de reddederler. Digambaralar mö. üçüncü ve dördüncü yüzyılda birkaç cemaate daha ayrıldılar ancak bunlar arasındaki ayrılık konuları yüzeyseldir ve önemsizdir. Cayinler arasındaki söz konusu ayrılık bugün hala devam etmektedir. Svetambaraların merkezi Kathiavar, Digambaraların merkezi ise Mysore'dir.*

BUDİZM

- ➔ *M.Ö. VI. Yüzyılda Hinduizm içinden çıkarak var olan Brahmanların hakimiyeti, kurbanın yegane kurtuluş yolu oluşu ve kast sistemine karşı alternatif kurtuluş yolları sunan dini hareketlerden (Cayinizm) biri de Budizm'dir*
- ❖ **Budizm'in kurucusu Tarihi Buda'da denilen Goutoma Sidharta'dır.**

➤ **KUTSAL METİNLERİ:**

➔ **Kutsal metinler üç kategoriye ayrılır:**

1. Tipitakada (tripitaka) (Budha'nın ağzından çıkan sözlerden oluşur, kanonik metinlerdir. Palicedir.
2. Kanonik olmayan fakat kanoniklere benzeyen metinler.
3. Sahte kanonik ve kanonik olmayan metinler.

➤ **NİRVANA**

➔ **Budizmin nihai hedefi olan kurtuluşu ifade eder.**

➤ **İNANÇ ESASLARI**

- ➔ **Klostermaier genel anlamda Budist olunamayacağını, ancak tarihi gelişimi sırasında gördüğümüz ve aşağıda mezhepler kısmında da ele alacağımız şekillerden birini seçmenin mümkün olduğunu (Klostermaier,1999, 3) söylüyor olsa da, ayrıntılardaki farklılıklara rağmen, üzerinde uzlaşa olan esaslar hepsinde ortaktır: Triratna (üç mücevher). Budistlerin her eyleme kendileriyle başladıkları üç mücevher, "Buddha'ya (aydınlanmış olana) sığınırım, Dharma'ya (öğretiye) sığınırım ve Sangha'ya (cemaate) sığınırım" şeklinde dile getirilen, Buddha, dharma ve sanghadan oluşur. Bunlar aynı zamanda bir kimseyi Budist yapan esaslardır ve bu yüzden de Budist âmentüsü olarak kabul etmek mümkündür.**
- ➔ **"Uyanmış olma, anlama" anlamlarına gelen budh kökünden türeyen Buddha, aydınlanmış olan kimse için kullanılan bir sıfattır.**
- ➔ **İki tür Buddha vardır, bunlardan Pacceka Buddha, hakikate ulaşan ancak onu insanlara öğretmeyen; ikincisi olan Samma Sambuddha ise, hem hakikate ulaşan hem de onu insanlara öğreten Buddha'dır.**
- ➔ **Theravada onu, insanları aşan zihni gücüyle üstün bir insan olarak kabul eder.**
- ➔ **Gautama Buddha'nın kendisinden önce buddhalar olduğu gibi, kendisinden sonra da buddhalar gelecektir. Bunlardan Gautama Buddha'dan sonra gelecek ve dünyayı aydınlatacak olanın adı Maiteraya'dır.**
- ➔ **Mahayana Budizm'i Buddha'yı aşkın bir varlığa dönüştürmüş ve onun her yerde hazır olduğunu ve aydınlanma yolunda insanlara yardım için bu dünyada Buddha olarak doğmuş olduğuna inanır. Gautama Buddha bu aşkın Buddha'nın**

tezahürü olarak kabul edilir.

- ➔ **Mahayana'ya göre Buddha** üç bedene/görünüşe sahiptir. Nirmankaya, evrensel aşkın buddha'nın dünyevi tezahürü olan beden; Sambhogakaya, Buddha'nın semavi bedenidir. Buddha bu bedeni, boddhisattvaları öğretmek için giyinir; Dharmakaya, Buddha'nın şekilsiz, tanımlanamaz hakiki bedenidir. Mahayana Budizm'inde mutlak hakikat düzeyinde yalnızca bu bedeni gerçektir. Diğerleri onun şekil aldığı, Dharmakayaya gönderme yapan geçici yollarıdır.
- ➔ **Üç Budist mücevherin** ikincisini oluşturan ve Hint düşüncesinde “yanlışın” zıddı olarak “doğru”, “kozmosun yasası”, “eşyanın doğası”, “zihin, iyi hayat ve manevi yolun yasası” gibi anlamlarda kullanılan dharmadır. Bu Buddha'dan önce de olan ve kendisinden önceki buddhalar gibi kendisi tarafından da keşfedilmiş olan öğretiyi ifade eder. Dört Seçkin Hakikat (arya-satyā), orijinal metinlerde özlü bir şekilde yer alır: Dukkha, Samudaya, Nirodha ve Maggha. Dharmanın ikinci yönü ise, Dukkha, anicca (her şeyin geçici oluşu) ve anatman (her zaman var olan, değişmeyen bir ruhun yokluğu) oluşturur.

1.Dukkha. “acı çekme” anlamındaki bu kelime, bütün Hindistan için ortak ve uzun bir geçmişi olan bir problemi ifade eder. Hint düşüncesinde insanlığın yaşadığı bu acı, yalnızca hayatında bir kez değil, daimi ölüm ve yeniden doğum döngüsü sebebiyle binlerce, milyonlarca kez yaşayacağı bir acıdır. İşte Buddha'nın da dikkatini yönelttiği ve çaresini bulmaya çalıştığı bu acı/dukkhadır. Buddha önce bu acının varlığını tespit eder: “Doğum acıdır, yaşlanma acıdır; hastalık acı verir; ölüm acıdır, hoşlanılmayan şeylerle birlikte olmak acıdır, hoşlanılan şeylerden ayrılmak acıdır, hak ettiğin şeyi elde edememek acıdır”. Bütün insanlar burada sayılan şeylere maruz kalırlar, bütün varlıklar mutluluğu yaşasalar da bu da geçici bir mutluluktur.

2.Samudya (acının kökeni). Acının varlığını tespit eden Buddha, Budist sebeplilik yasasına uygun olarak, bir şeyin yani acının var olması için onun bir sebebinin olması gerektiği sonucuna ulaşır. Buddha'nın acının sebebi olarak tespit ettiği şey, arzudur. İnsan var olmaya, duygusal zevklere, ölümden sonra varlığını devam ettirmeye, kendisini korumaya vs. yönelik arzulara sahiptir. Bu arzu ise, insanın acıyla ilgili Dört Seçkin Hakikat hakkındaki cehaletten, arzu duyduğu şeylerin daimi bir yapısının, bir gerçekliğinin olmadığını bilmemekten ibaret olan cehaletten kaynaklanır. Bu cehaletten arzu çıkar, arzu eyleme yol açar, bu da yeni arzulara ve yeniden doğumlara. Yeniden doğumlar döngüsü, samsara (bhava-cakra), “var oluş tekeri” olarak adlandırılır.

3.Nirodha (Acının kaldırılması). Buddha'yı diğer çağdaşlarından farklı kılan onun, varlığını ve sebebini tespit ettiği acının kaldırılmasının da mümkün olduğunu bulmuş olmasıdır. Eğer dukkhaya sebep olan

cehaletten kaynaklanan arzu ise, arzunun ortadan kaldırılmasıyla acı da ortadan kalkacaktır.

4. Maggha (Sekiz Seçkin Yol) İnsanı, yaşadığı acıdan kurtulacak hale getirecek olan, kendi kendini disipline etme yolu, Budizm'in sembolü olan ve sekiz parmaklı tekerlekle gösterilen sekiz dilimli yoldur: bunlar doğru anlama, doğru konuşma, doğru eylem, doğru yaşam, doğru çaba, doğru düşünme, doğru yoğunlaşma

Budist dharmanın ikinci önemli yönünü varlığın üç özelliği oluşturur. Bunlar aynı zamanda, Budist dünya görüşünün ve düşüncesinin de temelini oluşturan şeylerdir.

1. Geçicilik (anicca). Buddha'nın acıdan kurtuluş yolunu arayışında ulaştığı sonuçlardan biri, dünyada her şeyin sürekli bir akış halinde olduğu, her şeyin değiştiği, değişmeyen hiçbir şeyin bulunmadığıdır. Hiçbir şey, aynı kalmamaktadır. Dünya sistemleri bile geçicidir. Hatta Buddha'nın kendisinin öğretisi bile, ebed müddet var olacak bir şey değildir, o da yok olacak ve yeni bir Buddha ortaya çıkarak onu yeniden keşif ve ihya edecektir. Zihnimizin sürekli aynı kaldığını hissettiği şeylere gelince, bu yanlış bir histir ve değişimin farkına varamamaktan kaynaklanır.

2. Acı (dukkha). Bunun ne anlama geldiğini, ikincisini oluşturduğu Dört Seçkin Hakikati ele alırken görmüştük.

3. Ruhun Yokluğu (anatman). Buddha geyik parkında verdiği vaazda, öğrettiği şeylerin biri de, insanlar da dâhil canlı varlıkların hiçbirinin değişmeyen, sabit ebedi, Tanrı tarafından yaratılmış, ilahi bir kaynaktan gelen anlamında hiçbir şeyin bulunmadığıdır. Canlı varlıklar, beşe ayrılabilir olan, sürekli değişen, skhanda (bir araya toplanma/gelme) olarak adlandırılan (maddi yapı, hissetme, algı, karakteri oluşturan zihni teşekküller ve bilinç) zihni ve fiziki şeylerin toplamından ibarettirler. Bunlar cehaletin yol açtığı hırs ve bencillik tarafından bir araya getirilirler. Dolayısıyla cehalet ortadan kalktığında ise tamamen ortadan kalkar yok olurlar. İnsanların cehalet döneminde yeni bedenlerle dünyaya gelmelerine yol açan ise karmadır.

➤ İBADETLERİ

- ➔ **Evlerde Buddha heykeli yüksek, hususi ve göze çarpmak bir konumda muhafaza edilir.** Bir kısım Budistlerin evlerinde ibadet için ayrılmış mabet odalar ya da mabet olarak düzenlenmiş köşeler vardır. Bazı aileler, dolunay ya da hususi günlerde evde günlük olarak kısa hususi bir ibadet icra ederler.
- ➔ **İnsanlar ibadet için tek başlarına ya da grup halinde gözdeleleri olan mabetlere gelir ve orada ibadetlerini istedikleri şekilde icra ederler.** Ancak mesela

Kandy'deki Kutsal Diş Tapınağı gibi büyük mabetler ve bir takım manastırlar hususi günlerde ya da dolunay günlerinde günlük ibadet aktiviteleri düzenlerler. Bir sadaka verme vs. törenleri gibi hususi vesilelerle de bir ibadet olur. Bu ibadet, bir keşiş tarafından ve mabette ibadet için ayrılmış bir odada icra edilir. İnsanlar mütevazı elbiseler giyer ve bir saygı işareti olarak mabede girmeden önce ayakkabılarını çıkarırlar. Onlardan burada, suhuletle davranmaları beklenir. Ellerinin avuç içlerini birbirlerine yapıştırmış bir şekilde, Buddha'nın heykelinin önünde yerlere kapanırlar. Takdime olarak, yiyecek, çiçekler ve mum sunulur. Buddha'ya saygılarını sunduktan sonra tek başlarına ibadet ediyorlarsa kendileri, eğer ibadeti keşiş yönetiyorsa onu takiben, "Saygı kutsanmış olana, saygıdeğer olana, bütünüyle Aydınlanmış olana. Buddha'ya sığınıyorum. Dharmaya sığınıyorum. Sanghaya sığınıyorum" der. Bunu üç kez tekrarlar ve arkasından eş Emir ve Buddha, Dharma ve Sangha'nın övüldüğü sözler söylenir. Kadınlar ve erkekler ellerini birbirine bitişirmiş, yüzleri yere doğru çok saygılı bir şekilde dururlar. Sonra keşiş, kutsal metinden bir parçayı melodili bir şekilde tilavet eder. Bunu Dharma hakkındaki bir konuşma takip eder.

➡ **Dünyanın varlığını hala devam ettiren en eski manastır hayatına sahip olan Budistlerin, mabetleri olan pagodaların yakınında ya da etrafında inşa edilen manastırların da, düzenli ibadet zamanları vardır. Haftalık tatil günü olan uposatha, bir araya gelmek ve oruç tutma anlamına gelir. Sangha'nın hususi toplantıları o zaman yapılır. Erkek keşişler için 227 ve kadın keşişler için 311 olan ve Pathimokkha olarak bilinen manastır kurallarını ihlal eden keşişler itirafta bulunurlar ve bunlardan manastırdan atılmayı gerektirenler dışındakiler, bir takım kefaretlemlerle tedavi edilirler. Bu sırada genellikle keşiş olmayan laik bir dinleyici de orada bulunur ve keşişler kutsal metin parçalarını tilavet ederken saygıyla onları takip eder. İnsanlar uygun yerlerde yere secde ederler. Keşişlerden biri, lotus şeklinde oturacağı bir vaaz kürsüsüne çıkar ve bir palmye yaprağına yazılmış olan kutsal metni okur. Okumanın bitmesinden sonra laik halk manastırda meditasyon yapmak, keşişlerle konuşmak ya da çay içmek maksadıyla kalmayı sürdürürler.**

➡ **Budist mezheplerinin her birinin kendisine özgü bayramları vardır. Ayrıca millî ve yerel bayramlar da kutlanır. Budistler tarafından kutlanan ancak Budist kökenli olmayan, tarımsal döngü, ulusal tanrılar ya da Konfüçyanizm gibi geleneklerin kutlanması gibi, bayramlar da vardır. Bu bayramlardan ikisini zikredeceğiz. Bunlardan en önemli olanı Vesak'dır. Bu bayram, Buddha'nın doğumu, aydınlanması ve ölümü olaylarının anısına kutlanan bir bayramdır. Genellikle Mayıs'ın on dördü, bayramın zirvesini teşkil eder. Evler ve caddeler süslenir ve fakirlere ve keşişlere hediyeler verilir. Zikredeceğimiz ikinci bayram ise, yağmur mevsiminin arkasından yapılır. Yağmur mevsimi, Buddha'nın gökte ikamet ettiği ve orada dharma'yı toplanmış olan tanrılara tebliğ ettiği zamandır. Hiçbir evlenme töreninin ve bayramın yapılmadığı yağmur mevsiminin sonunda, Buddha'nın gökten dönüşünün anısına dolunay zamanında büyük bir bayram yapılır. Evler ve pagodalar aydınlatılır. Yakılan lambalar, Buddha'nın yeryüzüne dönüşüne işaret eder.**

➤ MEZHEPLERİ

- **Theravada;** bu okulun öğretisi Sthaviravadinlerin öğretisidir. Mahinda ve Sanghamitta tarafından Sri Lanka'ya getirilen ve Pali Kanonu olarak mö. 25'de yazıya geçirilen bu okulun öğretisidir. Burma, Komboçya, Sri Lanka, Laos ve Tayland'daki Budist okullar, Theravada okulu olarak bilinirler. Bu okul aynı zamanda, güney Budizm'i olarak da adlandırılır. Bunların inançları, üçüncü yüzyıldakiler gibidir. Ana kaynakları olarak Pali Kanonu'nu kullanırlar. Buddha'ya tapınırlar ancak başka şahıslara saygı göstermezler. Asıl hayatın manastır hayatı olduğunu bu yüzden de laik cemaat üyelerinin kurtuluşa ulaşabileceklerine inanmazlar. Topluma karşı herhangi bir sorumluluk taşımazlar. Kendi kurtuluşlarını, yani bireysel kurtuluşu gerçekleştirmek esastır. Bundan dolayı, Mahayanacılar Theravadinlere küçük kurtuluş yolu anlamında Hinayana yani, “küçük araba” adını vermişlerdir.
- **Vajrayana okuluna gelince,** ms. yedinci yüzyılda Mahayana içinde yeni bir takım gelişmeler oldu. Bu, Mahayana ve Hinduizm'in birbirini karşılıklı olarak etkilemesinin harekete geçirdiği Budist Tantra'nın gelişimiydi. Mahayana'nın Madhyamika felsefesine dayanan Budist Tantra, çalışmayı gerektiren Hindu yoga sistemini anlaşılması güç zihni süreçlerle birleştirdi. Budist Tantra ya da Tantrayana (tantra yolu) veya Vajrayana (yıldırım ya da elmas yolu), Mahayananıninkiyle aynı hedefe, yani Buddhalığa ulaşma hedefine sahiptir.

SİHİZM

- 15 yüzyıl'da Pencap bölgesinde ortaya çıkmıştır. Sih kelimesi, talebe, öğrenci anlamına gelen Sanikçe “şisya” kökünden gelir.

TARİHSEL SÜREÇ

- Kurucusu Guru Nanak'tır.

KUTSAL METİNLERİ

- Guru Granth Sahib, Guru Arjan tarafından (Adi Granth) 1604'de derlendi. Guru Gobind'in kendisinden sonra kutsal kitap Adi Granth'i guru ilan ettikten sonra bu adı aldı.

İNANÇ ESASLARI

- ➔ *Monoteisttirler. Tanrı Nam diye isimlendirilir*

İBADETLER

- ➔ *İbadetin merkezinde Guru Granth Sahib vardır. Kutsal gün anlayışı yoktur. Mabetlerdeki ibadette bir sıra vardır. Haftalık ibadet yoktur. Ana mabet Amritsar'daki Altın Tapınaktır.*

SİH MEZHEPLERİ

- ➔ *Modern dönemlere kadar iki önemli sih gurubu vardı. Kesadhariler (khalsaya giren ve beş ayırt edici sembolü taşıyanlardır.)ve Sahajdhariler (Khalsaya girmemiş, Sihleri içerir).*

TAOİZM

- ➔ *Çince'de Tao yol anlamına gelir. Taoizm'in tanrıyla ifade etmek için kullandığı bir kavramdır.*

KURUCUSU

- ➔ *Taoizm'in kurucusu Lao-Tse'dir. 'İhtiyar Bilge' veya 'Yaşlı Üstad' anlamına gelen Lao-Tse'nin gerçek adı Li-Tan'dır. Öğretilerinde sıkça 'erdem ve bilgelige' atıf yapması nedeniyle 'Lao-Tse' ismi kendisine lakab olarak verilmiştir. Lao-Tse, Çin'in Çu Hanedanlığı döneminde doğmuştur. Lao-Tse, Çu devletinin saray arşivinde memur olarak çalışmıştır*
- ➔ *Taoizm'de ilk önceleri amaç bu dünyada hayatın ebedi olarak sürdürülmesi olmuş bu nedenle de ölümsüzlüğün elde edilebilmesi için meditasyon yoga aşırılıklardan uzak durmak sakin ve sade bir hayat sürmek gibi uygulamalara önem verilmiştir. Daha sonraları bu anlayış tamamen değişmemekle birlikte farklı dinlerle etkileşim sonucunda farklılaşmıştır . (Örneğin Tanrıların sayısıdır)*

İNANÇ ESASLARI

Tao İnanıcı

- ➔ Hem Taoizm hem de Konfüçyanizm’de merkezi bir öneme sahip olan Tao (veya Dao), kelime olarak ‘yol, yaratıcı ilke, yön, yol gösterme, söyleme’ gibi anlamlara gelmektedir. Taoizm’e göre, âlem yaratılmadan önce bir ‘Yaratıcı İlke’ olarak ‘Tao’ vardı. Tao, dünyanın da içinde yar aldığı bütün varlığı yöneten sebeptir. Mahiyeti bilinmeyen ve mutlak özgür olan Tao, aynı zamanda Yin ve Yang arasındaki tezdadı birleştiren ilkedir.
- ➔ Tao; kendiliğinden var olandır, her şeyi besleyen ve yaratandır. Bu yüzden O, bazen ‘Ana’ diye de isimlendirilir. Çünkü O, her şeyin ‘ana’sıdır, her şey O’ndan doğmaktadır ve her şeyi o beslemektedir. Tao’dan ‘Bir’ doğar; birden İki: Yin ve Yang; İki’den Üç doğar: Yin, Yang ve Nefes; Üç’ten de yaratılmış olan Evren doğar

YİN VE YANG İNANCI

- ➔ Her şeyin yaratıcısı olan Tao, evreni bazı ilkeler çerçevesinde idare etmektedir. Bunların başında, iki zıt ilkeyi temsil eden ‘Yin ve Yang’dır. Kâinattaki her şey olumlu-olumsuz, iyi-kötü gibi her türlü zıtlığı temsil eden Yin ve Yang ilkesine göre meydana gelmekte ve hareket etmektedir. Göklerdeki cisimlerden yeryüzündeki her türlü varlığın karşılıklı etkileşimi ve hareketi bu ilkeye göre olmaktadır. Söz konusu ilke, Çin dinlerinden Konfüçyanizm’de de önemli bir inanç esasıdır

AHİRET İNANCI

- ➔ Lao-Tse’ye göre, insanların dünyada birşeyler elde etmek için gayret göstermeleri boşunadır. Zira dünya geçicidir. Önemli olan, geçici olmayı yani kalıcı olanı elde etmek ve ona ulaşmaktır. Taoizm’de ahirete ilişkin anlatımlar Budizm’in etkisi ile gelişmiştir. Lao-Tse’ye göre, insanın sonsuz mutluluğu elde etmesi, başkalarının mutlu olmasına bağlıdır. Bu ise ancak, insanın kendi benliğinden sıyrılması, her türlü maddi isteklerden uzak durması ve başkalarının mutluluğu için gayret göstermesi ile mümkün olabilir. İnsanın kurtuluşu, Tao gibi bu dünyaya ait herşeyden bağını koparmakla mümkün olabilir. Çünkü Tao da kendisini hiçbir şeye bağlamaz ve hiçbir şey ile kendisini sınırlamaz.

TAO-TE-KİNG

- ➔ **Lao-Tse tarafından yazıldığına inanılan Tao-Te-King**, Taoizm’in temel kitabı kabul edilir.
- ❖ ‘Tao’, ‘yol, yaratıcı ilke’; ‘Te’, ‘erdem’ ve ‘King’ ise, ‘kitap’ anlamına gelmektedir. Buna göre, Tao-Te-King, ‘Tao’nun ve O’nun Erdeminin

Kitabı' anlamına gelmektedir. Tao-Te-King, ilkinde 'Tao' diğesinde ise 'Te'nin anlatıldığı ve toplam 81 bölümünden oluşan iki Kısım'dan meydana gelmektedir. Birinci Kısım 37 bölüm, İkinci Kısım ise 44 bölümdür. Tao-Te-King'deki öğretiler, Tao'nun anlamı çerçevesinde ele alınmaktadır. Kitapta, Tao'nun ne olduğu, O'nun özellikleri, erdemin ne olduğu, erdemli insanın vasıfları, ahlakın önemi, ahlaklı davranışın önemi, kâinatın düzeni, erdemli yöneticinin vasıfları gibi konular ele alınmaktadır.

➔ Taoistler'in Tao-Te King'in dışında kutsal kabul ettikleri başka eserler de vardır.

- ❖ **Bunlardan ilki**, Li-Ch'ang-ling tarafından hazırlanan ve 'Cevap ve Karşılıklıta Bulunma' diye tercüme edilen 'T'ai-shang Kan-Ying P'ien'dir. Diğeri ise, anonim bir eser olan Yin-Chih Wen'dir ve 'Sessiz Yol' olarak tecüme edilir. Bir diğeri ise, Taoist Kanon olarak da bilinen, 1120 cilt ve 5200 kısımdan meydana gelen ve M.S. 1019'da basılan 'Tao Tsang' adlı eserdir. Ne zaman yazıldıkları belli olmayan bu koleksiyonun onbeş asırdan fazla bir zamanda derlendiği tahmin edilmektedir.

İBADETLERİ

➔ **İlk dönemlerde Taoist ibadetin amacı**, gerçek mutluluğun elde edilmesi ve bu dünyada hayatın ebedi olarak sürdürülmesi amaçlanmakta idi. Bu amacın; Tao ile birlikte olmakla, 'iş yapmadan çok iş yapmak' olarak tarif edilen 'vuvey' ilkesini tatbik etmekle, şiddet ve kibirden uzak durmakla, sükunet ve tevazu sahibi olmakla gerçekleştirilebileceğine inanılmakta idi.

- ❖ **Söz konusu ölümsüzlüğü elde etmek için** simya, aşırılıktan uzak sade bir hayat yaşamak, perhiz kurallarına uymak, büyü ve yoga yapmak yardımcı uygulamalar olarak tatbik edilmiştir.

➔ **Han Hanedanlığı (M.Ö. 2.yy.) döneminden itibaren** kült organizasyonuna ve rahiplerden oluşan din adamı sınıfına sahip olan Taoizm, Çin'de bir halk dini olarak yayılmıştır. Bu esnada, rakip din olan Budizm ile karşılıklı etkileşimde bulunmuştur. İlahların adedinin çoğalması bu etkileşimin sonucunda meydana gelmiştir. Aynı şekilde, rahip ve rahibeler için Budistler'de olduğu gibi manastırlar teşkil edilmiştir. Taoist din adamı teşkilatını büyücüler, rahipler, rahibeler, dini liderler teşkil etmektedir.

- ❖ Rahipler, dini törenlerin idaresinde, cenaze merasimlerinin düzenlenmesinde görev almakta ve mabedlerde falcılık yapmaktadırlar.

➔ **Taoizm'de ibadet**, Tao'ya ve çeşitli tanrılara yapılmaktadır. Taoistlerin evlerinde, kapı önlerinde yer alan dolapların içinde tanrı tasvirleri ve putları bulunmaktadır. Her taoistin kendini yakın hissettiği tanrılar vardır. Bunlar

içerisinde en meşhur olanı, savaş tanrısı Kvan-Ti ile zenginlik tanrısı Shin'dir. Halkın da katıldığı ibadetlerde rahipler trampet ve gong çalmaktadır. İbadet yapılacağı zaman mabedler kandillerle aydınlatılmakta ve tütsülerle donatılmaktadır.

- ➔ **Yeni yıl kutlamalarında**, tanrıları tasvir eden heykeller, evler ve mabedler temizlenmekte ve kötü ruhlardan arındırılmaktadır. Yeni yıl için yapılan ibadetten sonra, ejderha resimlerinin yer aldığı kağıt ve kumaş parçaları sokaklarda dolaştırılmaktadır.
- ➔ **Taoist ibadetler içerisinde** ilkbaharda yapılan ibadetlerin ve kutlamaların ayrı bir önemi vardır. Taoist rahipler, bu kutlamalarda ateş yakarlar ve yarıçıplak vaziyette ateşe atılan pirinç ve tuzun üzerinden yalınayak koşarak geçerler.
- ➔ **Taoistlerin mabedine** Çince'de 'miao', manastırlarına 'kung' ve manastır mabedine 'kuan' denmektedir. Bu mabedlerde sayısız tanrı ve tanrılaştırılmış kahramanların resimleri yer almaktadır.

MEZHEPLERİ

- ➔ **Taoizm'in sayısız mezhebe sahip olduğu belirtilmektedir.** Bununla beraber, söz konusu mezheplerden günümüzde varlığını devam ettirenlerin iki temel karakteri olduğu söylenebilir.
 - ❖ **Bunlardan ilki;** dünya nimetlerinden uzak durmak, meditasyona, zühde ve dini araştırmalara özen göstermek, inziva ve manastır hayatına önem vermektir.
 - ❖ **İkinci tip mezheplerde ise;** rahiplik mesleğinin babadan oğula geçtiği kabul edilir ve rahiplerin evliliğine izin verilir. Burada, Taoizm'in en önemli dört yorumu veya ekolü ile Mahayana Budizmi'nin Taoizm ile birleşmesinden oluşan **Ch'an mezhebi** hakkında bilgi verilecektir.

SİMYACI EKOL

- ➔ Sihir ve büyüye dayalı bu ekolün en önemli temsilcisi Chiang Tao Lin'dir (M.S. 34). Sihirbazlığın ön planda olduğu bu ekolde dini ve felsefi yorumlar çok zayıftır.

MİSTİK EKOL

- ➔ M.Ö. 4.yy.'da kurulmuş olan bu ekolün en önemli temsilcileri Chuang-Tzu ve Lieh-Tzu'dur. Chuang-Tzu, varlığın mistik meditasyon ve duygu ile anlaşılabilceğini ileri sürmektedir. Ona göre, Tao'yu akıl ile keşfetmek mümkün değildir. O'nu ancak duygularımızla anlarız. O, insanın bunu elde etmek için kendi benliğini herşeyden arındırması ve kalbini saflaştırması gerektiğini belirtir. Lieh-Tzu'ya göre ise, insanlar hiçbirşey yapmadan kendilerini kainatın tabi olduğu kanuna uydurursa daha uzun bir hayat yaşamayı elde edebilirler.

FERDİYETÇİ EKOL

- ➔ Bu ekolün temsilcisi, M.Ö. 4.yy.'da yaşamış olan Yang-Tzu'dur. Bu ekole göre, her şey belli bir kadere bağlı olarak hareket etmektedir. Bu nedenle, kaderin belirlediği şeyin dışında hiçbir şey olmaz. Cemiyet kurallarının önemi yoktur. Ferdin refah ve saadeti herşeyin üstündedir. Bu noktada, ferdin kendini geliştirmesi ve düzeltmesi için uyması gereken kurallar önemli bir yer tutmaktadır.

LEGALİST EKOL

- ➔ M.Ö. 230'da yaşamış olan Han-Fei-Tzu, Shang-Tzu ve Li-Ssu bu ekolün temsilcileri kabul edilir. Bu ekole göre, herşeyin bir kuralı vardır. Gökteki yıldızlar nasıl belli bir kurala göre hareket ediyorsa, insanların saadeti de kurallara uyarak hayatlarını sürmeleri ile mümkündür. Bu nedenle devlet, halkının huzuru ve saadeti için kanunlara uymalarını sağlamalıdır.

CH'AN MEZHEBİ

- ➔ Ch'an Mezhebi, Mahayana Budizmi'nin Çin'deki koluna verilen bir isimdir. Bu nedenle, 'Çin Budizmi' de denmektedir.
 - ❖ Ch'an, Budizm ile Taoist tabiat felsefesinin karşımından meydana gelen bir sistemdir.
 - ❖ Ch'an kelimesi, 'aydınlanmaya götüren meditasyon' anlamına gelen Sanskritçe'deki 'dhyana' kavramının Çince tercümesidir.
 - ❖ Adından da anlaşıldığı üzere, meditasyonu ve sezgiyi temel alan bir mezheptir.
 - ❖ Ch'an mezhebi, 6. yüzyılda Hindistan'dan Çin'e gelen Bodhidharma tarafından kurulmuştur.
 - ❖ Ch'an mezhebinin temel doktrinlerini ise, Hui Neng (ö. 713) tespit etmiştir.

- ➔ Bu anlayış, ‘hakikat’i tüm farklılıklardan uzak olarak birden ve bir bütün olarak kavramayı hedeflemektedir.
 - ❖ Buna göre Mutlak Hakikat, her türlü ritüel, meditasyon, büyü ve düşünce formlarından bağımsız olarak anlaşılan ‘Buda’nın Hakikatidir’.
- ➔ Ch’an ekolüne göre, bilgide asıl amaç, ‘bilinen’ ile ‘bilen’in bir olmasıdır. Bu süreç, bilen ‘özne’nin kendisini bilmesi ile başlar. Nesnelere ve toplumu bilmek için özne önce kendisini bilmelidir. Bunun için, öncelikle ‘özne’nin kendisini bilmesine engel olan unsurların temizlenmesi gerekir. Bu ise, bedeni ve nefesi kontrol altına alarak ruhsal konsantrasyona ulaşmakla mümkündür. Bu, ‘meditasyon’ yaparak gerçekleştirilebilir. Meditasyon yapan kişi, ‘lotüs oturuşu’ halinde olmalıdır.
- ➔ **Lotüs oturuşu** ile meditasyon yapan kişi, sırtını dik tutar, dizlerini yere yaslar halde bağdaş kurar, sağ ayak tabanı yukarı bakar, sol bacağını sol ayak tabanı yukarıda kalacak şekilde sağ bacağın üzerine koyar, başını hafifçe eğerek, el bileklerini kavuşturarak kucığına ve diz üstüne kor, gözleri ise yere bakar vaziyettedir

KUTSAL KİTAPLARI/TAO-TE_KİNG

- ➔ *En önemli kutsal kitapları Tao-Te-King’dir.*
 - ❖ *Tao, yol, yaratıcı ilke;*
 - ❖ *Te, erdem;*
 - ❖ *King, kitap anlamlarına gelir. Tao’nun ve onun erdeminin kitabı anlamına gelir.*
 - ❖ *81 bölümden oluşan iki kısımdan meydana gelir.*

KONFÜÇYANİZM

- ➔ ***Milli bir dindir. Çin’de Taoizm’den sonra ikinci önemli dindir. Konfüçyanizm, M.Ö. 6.yy.’da Şunkiyu döneminde yaşayan ve Büyük Mürşid olarak bilinen Konfüçyüs (K’ung Fu Tzu) tarafından kurulmuştur. Yaşamış olduğu dönemin***

siyasi ve toplumsal krizlerinden çıkışın, erdemli bireyin esas 90 kabul edildiği Çin'in geleneksel değerlerine yeniden dönüşü ve kadim kültürünün yeniden ihyası ile mümkün olacağını savunmuştur. Bu konuda, özellikle eski Çin inançlarından Konfüçyanizm'de varlığını devam ettiren 'jin' (başkalarına karşı saygılı olma), 'yi' (adalet ve görev ahlakı) ve 'ksiao' (atalara ve ebeveyne karşı sevgi ve saygılı) inançları bunlardan bazılarıdır. Eserlerinde daima geleneksel Çin toplumuna ait ahlakın hem yöneticiler hem de halk tarafından tekrar benimsenmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Konfüçyüs'ün kurmuş olduğu bu din, kendisi hayatta iken çok dar bir çevrede taraftar bulmuştur. Konfüçyanizm, tam olarak Han Hanedanlığı döneminden (M.Ö.206-M.S. 9) itibaren Çin halkı üzerinde sosyal, politik ve entellektüel etkisini açıkça göstermiş ve bu öğretiler halk arasında yayılmıştır.

- ❖ M.S. 1.yy.'dan itibaren Budizm'in Çin topraklarına girmesiyle birlikte, Konfüçyanizm bu dinden de etkilenmiştir.
- ❖ **Konfüçyüs'ün en büyük takipçisi** Mensiyüs'tür.
- ❖ **Konfüçyanizm'in, günümüzde başta** Çin olmak üzere yoğun olarak Vietnam, Kore, Japonya ve Tayvan'da taraftarları bulunmaktadır. Bunun dışında, Çin'den yapılan göçler nedeniyle, başka ülkelerde de bu dinin müntesipleri vardır.

KURUCUSU

- ➔ **Kurucusu, Konfüçyüs'tur.** Konfüçyüs, M.Ö. 551'de Lu eyaletine bağlı Zu köyünde doğmuştur. Üç yaşında, Zu'da bir memur olan babasını kaybetmiştir. Yan kabilesine mensup olan annesi, oğlu ile birlikte Kufu ilçesine taşınır. Konfüçyüs, erken yaştan itibaren annesinden Lu eyaletine ait eski inançları, ritüelleri ve aileye ait gelenekleri öğrenir. Bu eğitimin ileride geliştireceği görüşlerde önemli etkisi olacaktır. Onyediy yaşında annesini kaybeder. Hayatını idame ettirmek için önce bekçilik daha sonra özel öğretmenlik yapar. 51 yaşında devlet memurluğu görevini kabul eder.
- ➔ Lu beyliğinin idarecisi ile ülke yönetiminde izlenen yöntem konusunda anlayamadığı için Konfüçyüs görevinden istifa eder. 55 yaşından itibaren görüşlerini anlatmak için dersler verir ve bu esnada etrafında talebe halkaları oluşur. Aynı zamanda, görüşlerini anlatmak için 14 yıl boyunca Çin topraklarında 12 beylik ziyaret eder. Konfüçyüs, görüşlerinin idareciler tarafından kabul edilmediğini görünce, 68 yaşından sonra Çin'e ait eski metinlerin derlenmesi çalışmalarına başlar. Bu eserler, daha sonraları Konfüçyanizm'in 5 Klasik metni olarak bilinecektir. Konfüçyüs, M.Ö. 479'da ölmüştür.

İNANÇ ESASLARI

Tanrı İnancı

- ➔ Çin'in en büyük tanrısı olarak kabul edilen Tien (Gök Tanrı) ile kainattaki düzenin koruyucusu anlamındaki tanrının diğer bir ismi olan Tao, Konfüçyüsçülük'te de varlığını devam ettirmiştir.

Tien (Gök Tanrı)

- ➔ Gök Tanrı olarak tercüme edilen 'Tien'in makamı göklerdir ve orada ikamet etmektedir. O, tabiatın düzenini koruyan, onu idare eden yüce varlıktır.

Tao

- ➔ Tao'ya hürmet edilmesi ve O'na düzenli ibadet edilmesi gerektiğini belirten Konfüçyüs'e göre, yeryüzünde mazlum ve fakirlerin korunması için hükümdarları görevlendiren O'dur.
- ➔ İnsanların gerekli bilgiyi elde etmeleri ve mutlu olmaları için öğretmenleri gönderen de O'dur.
- ➔ O, iyileri koruyan, kötülerini ise cezalandırandır.
- ➔ Her türlü şeref, mal ve mülk O'na aittir ve O dilediğine bunları verir.
- ➔ İnsanların her türlü füllerini gördüğü ve bildiği için O'na hürmet edilmeli ve ibadet edilmelidir.
- ➔ Tanrı'nın koymuş olduğu kuralları bilmek ve onlara göre davranmak, insanı mutluluğa götürür.

Yin ve Yang İnancı

- ➔ Konfüçyanizm, evrenin yaratılışının ve varlığın kökeninin iki asli doğurucu ilke olan Yin ile Yang'ın karşılıklı etkileşimi olduğunu kabul eder.
- ➔ Eski Çin inancının bir devamı olan bu inanca göre iki zıt kutbu temsil eden 'Yin ve Yang', 'Yüce hakikat' veya 'Yaratıcı İlke'den (Tai Çi) çıkmıştır.
- ➔ Buna göre, her şey sürekli bir değişim içerisinde ve bu değişimde Yin ve Yang'ın etkisi vardır.
- ➔ Varlıklarda ve değişimlerde, bunlardan birinin etkisi artarken diğerinin etkisi azalmaktadır.

- ➔ Yin, yeryüzü, edilgenlik, olumsuzluk, karanlık, dişiliktir ve siyah renk ile temsil edilir. Yang ise, aksine, gökyüzü, etkinlik, olumlu olan, aydınlık, erilliktir ve beyaz renk ile temsil edilir

Ahret İnancı

- ➔ İnsanların bu dünyaya geliş gayelerinin ‘doğruluğu gerçekleştirmek’ olduğunu ifade eden Konfüçyüs, kurtuluşa ermenin dünyada iken doğruluktan ayrılmamakla ve herkesin görevini doğru yapması ile mümkün olacağını söyler.
- ➔ Konfüçyüs’ün talebelerine derlediği ve okuttuğu ders kitapları, Han Hanedanlığı imparatorlarından Vudi (M.Ö. 2.yy) döneminden itibaren Konfüçyanizm’in resmi kutsal metinleri (kanonik) olarak kabul edilmiştir

Beş Klasik (Vu King)

- ➔ Konfüçyüs’ün altmış sekiz yaşında Çin’e ait eski metinlerden derleyerek ortaya koyduğu beş kitaptır. Bu kitaplar, Konfüçyanizm’in en önemli dini metinleridir.
Bunlar:

Değişiklikler Kitabı (Yi King)

- ➔ Eski Çin imparatorlarından Fu-Hsi’ye ait olduğu kabul edilen Değişiklikler Kitabı, **Çin’in en eski kutsal metnidir.**
 - ❖ **İçerisinde** metafizik olaylar, sembolik anlatımlar ve şekiller yer almaktadır. Kitapta, Yin-Yang kutuplarının anlamı ve bunların insan ve tabiat üzerindeki etkileri açıklanmaktadır.

Tarih Kitabı (Şu King)

- ➔ **Çin’in en eski tarih kitabıdır.**
 - ❖ **Kitapta**, eski Çin imparatorlarına ait sözler ve onlara ait tarihi bilgiler ile öğütler, emirler, kanunlar, sözleşmeler gibi belgeler yer almaktadır.
 - ❖ **M.Ö. 2000-630 yılları arasındaki** olayların yer aldığı bir belge niteliğinde olan ve 58 bölümden oluşan bu eser, saray tarihçileri tarafından tutulan kayıtlardan meydana gelmektedir.

Şiirler Kitabı (Şi King)

- ➔ 305 şiirden ve dört bölümden meydana gelen bu eser, Çin'in en eski şiir derlemesi kabul edilmektedir.
- ❖ **Dört bölümü oluşturan başlıklar şunlardır:** Kuo Fang (Rüzgarlar), Hsiao Ya (Küçük Şiirler), Ta Ya (Büyük Şiirler) ve Sung (İlahiler).

Törenler Kitabı (Li King)

- ➔ **Bu kitapta**, dini törenler ve ritüeller ile merasimler, ayınların düzenlenmesine dair açıklamalar, törenlerde giyilecek elbiseler ve merasimlerde uyulacak protokol kuralları yer almaktadır. Konfüçyüs'ün talebeleri ile erdem ve ahlak konularındaki diyaloglarına da yer verilen metinde, aile ve toplumsal ilişkiler ile ibadetler ve bunların nasıl yapılacağına dair bilgi verilmektedir.

İlkbahar ve Sonbahar Yıllıkları (Şun Kiyu King)

- ➔ **Konfüçyüs'e ait olduğu kabul edilen bu kitap**, M.Ö. 722-481 yılları arasında yaşayan Lu ülkesinin on iki yöneticisinin idari görevleri, o dönemlere ait günlük olayları, toplumdaki ahlaki bozulmaları nakletmekte ve bunlara yönelik Konfüçyüs'ün eleştirilerini ve değerlendirmelerini içermektedir.

DÖRT KİTAP (SE ŞU)

Konfüçyüs'ün Konuşmaları (Lun Yü)

- ➔ Konfüçyüs'ün ölümünden sonra talebeleri tarafından derlenmiş bir kitaptır. Konfüçyüs'ün verdiği dersler esnasında talebeleri ile yaptığı konuşmaları, ona ait özdeyişleri ve şahsi görüşlerini ihtiva etmektedir. Kitap 20 bölümdür.

Mensiyüs'ün Sözleri (Mong Tse)

- ➔ Mensiyüs, M.Ö. 327-289 yılları arasında yaşamış olan Konfüçyüs'ün en önemli takipçisidir. Kitap, Mensiyüs'ün ölümünden sonra talebeleri tarafından derlenmiştir. Kitapta Mensiyüs'e ait öğretiler, yorumlar ve sözler yer almaktadır.

Orta Yol Doktrini (Şung Yung)

- ➔ İnsanda, tabiatta ve kainatın tamamında var olan ahengin anlatıldığı Orta Yol Doktrini adlı kitapta, Gök ve insan ilişkileri, insanın diğer insanlarla ilişkisi,

insanın iç ahengi için sahip olması gerektiği ahlaki erdemler, kader ve tabiat konuları ele alınmaktadır.

Büyük Bilgi (Ta Hsiah)

- ➔ Konfüçyüs'ün ahlak, siyaset ve eğitime dair görüşlerini ihtiva eden bir kitaptır. Kitabın, Konfüçyüs'ün öğrencisi Tseng-Tzu'ya ait olduğu kabul edilmektedir.

İBADETLERİ

- ➔ **Konfüçyanizm'de ibadet;** tütsü yakılması, hububat, bir fincan şarap ve kurban sunulması, dini müziklerin çalınması ve onun eşliğinde dans edilmesidir. İbadet esnasında toplu halde dualar edilir. Konfüçyanizm'de ferdi ibadet ve dua şartı yoktur.
- ➔ **İbadetler;** ruhani varlıkları, ilahları ve insanları memnun ve mutlu etmek için yerine getirilir. Bu nedenle, ibadetlerin temelinde saygı çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu ibadetleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- ❖ Tanrı'ya Ruhani Varlıklara ve İlahlara Dua-İbadet
- ❖ Atalara Saygı
- ❖ Kutsal Varlıklara Kurban Sunmak
- ❖ Konfüçyüs'e Yapılan İbadet

MEZHEPLER

- ➔ Konfüçyanizm'de, Konfüçyüs'ten sonra iki temel yaklaşımı temsil eden iki mezhep ortaya çıkmıştır. Diğer mezhepler, bir şekilde bu iki koldan birine mensuptur. Bu iki koldan biri Zu Ksi'nin (1130-1200) kurduğu mezhep, diğeri Vang Yangming'in (1473-1529) kurduğu mezheptir. Zu Ksi'nin kurmuş olduğu mezhepte Konfüçyüs'ün öğretilerinin mistik yorumu benimsenmektedir. Vang Yangming ise, Konfüçyüs'ün doktrininin doğru anlaşılmasının rasyonel açıklamalarla mümkün olacağını savunmaktadır.

TAOİZM İLE KONFÜÇYANİZM ARASINDAKİ FARKLAR

- ➔ Bu iki din arasındaki temel fark Taoizm'in mistisizme Konfüçyanizmi'nin ise rasyonel düşünceye önem vermesidir.
- ➔ Her iki dinde de Yin ve Yang prensibi zirvede oturur.
- ➔ Her iki dinde de net bir tanrı ve ahiret anlayışı yoktur. (Bir önceki mesajımda bundan bahsetmiştim. Okumanızda fayda var.)

- ➔ Taoizm'de vu-vey (iř yapmadan çok iř yapmak) prensibi hakimdir. Bu anlayiş hareket etmeden hareket ettirmeyi esas alır. (Tao'nun kendisi hiç hareket etmediği halde evrende uyumlu bir işleyiş vardır).

ŖINTOİZM

- ➔ *Tanrıların Yolu, Kamilerin Yolu anlamına gelir.*

KURUCUSU

- ➔ **Kurucusu:** Yok
- ➔ **En yüce Tanrı:** Amaterasu= Güneş Tanrıçası (Sembolü= Sekiz Köşeli Ayna)

KUTSAL KİTAPLAR

- ➔ *Ŗintoizm'in kutsal kabul ettiği kültürel, tarihi ve dini inançları ele alan çeşitli eserler mevcuttur. En önemlileri*

- ❖ **Kojiki :** *Kojiki, 'eski olayların hikayesi' anlamına gelmektedir. Eser, dünyanın yaratılışından 628 yılına kadar Japonya'nun tarihini anlatır.*
- ❖ **Nihongi :** *Sözlü rivayetlerden hareketle 720 yılında derlenmesi tamamlanan ve 'Japonya'nın günü gününe yazılmış tarihsel defteri' anlamına gelen Nihongi, 31 cilttir. Nihongi, Kojiki'nin bir yorumu şeklindedir.*

İNANÇ ESASLARI

Tanrı İnancı

- ➔ *Ŗintoizm'in kutsal kitabı Kojiki'ye göre sekizyüz bin, Nihongi'ye göre ise seksen bin tanrı olduğu belirtilmektedir. Bunların başkanı, Amaterasu'dur. Amaterasu'nun tapınağı "İse" şehrindeydir. Japonlar, güneşin doğuşunu oradan izlediklerinde hacı kabul edilirler. Her tanrının bir sembolü vardır. Amaterasu'nun sembolü ise, sekiz köşeli aynadır.*

- ➔ **Şintoizm 'de, Amaterasu'nun dışında, hemen hemen her şeyin, özellikle de tabiat olaylarının bir tanrısı vardır. Mesela, fırtına ve deniz tanrısı Susanova, ateş tanrısı Atago, Ay tanrısı Tsukiyomi, gıda tanrısı Inari, çeşitli mesleklerin tanrısı, yollar ve belirli yerlerin tanrısı gibi. Gıda tanrısının sembolü tilki, fırtına ve deniz tanrısı Susanova'nın sembolü kılıçtır. Bu nedenle, birçok tapınakta bereketin devamı için tilki beslenmektedir. Amaterasu Gök ülkesinin idarecisi kabul edilir. Diğer tanrıların ise, içinde yer aldıkları bir panteondan dünyayı yönettiklerine inanılır. Bu panteonda, Amaterasu'nun soyundan geldiğine inanılan imparatorun da yeri vardır.**
- ➔ **Şintoistler, dünyanın üç tabakası olduğuna inanırlar. Bunlar; gök, yer ve yer altı tabakalarıdır. Tanrıların her üç tabakada da mevcudiyetine inanılır. Şintoizm 'de tanrıların putları yoktur. Sadece, onları temsil eden ayna, kılıç v.s. gibi birer sembolleri (mitama-şiro) vardır. Bu semboller, ilgili tapınakların gizli bölmelerinde iki kutu içerisinde muhafaza edilir**

Kami İnancı

- ➔ Genel olarak, tanrısal varlığın her yerde mevcut olan belirtilerine Kami denir.
 - ❖ Ölen herkesin kami olduğuna, ancak her kaminin tanrı olmadığına inanılır. Şintoizm 'de ölümden sonra ruhun yaşadığı ve ataların ruhlarının sonraki nesilleri koruduğu inancı vardır.

İBADETLERİ

- ➔ **Şintoizm 'de arınma ayinleri, toplu olarak yapılan ibadet ve ayinler, Şinto rahipler tarafından yönetilir. Rahipler, rütbelerine göre derecelendirilmiştir. İmparator başrahiptir ve rahiplik kisvesiyle tasvir edilir. Rahipler evlenebilirler. Ayin ve ibadet yönetirken üzerlerine beyaz bir cüppe giyerler, başlarında beyaz bir külah ve ellerinde bir baston taşırlar.**
- ➔ **Şintoizm 'de ibadet; dua ve kurban sunmaktan ibarettir. Eskiden canlı hayvan kurban edilmekte idi. Ancak, daha sonra bu tür kurbanın yerini gıda veya çeşitli eşyanın takdimi ile gerçekleşen kurban almıştır. Mesela; kılıç, yay, ok, kalkan, post, geyik boynuzu, sebze, pirinç rakısı, ipek kumaş ve renkli kağıt takdimi bu tür kurbanlardandır.**
- ➔ **İbadetlerin rahiplerle yapılması esastır. Bununla birlikte, bireysel olarak da ibadet ve dua edilebilmektedir. Dua, yüzün yıkanması ve ellerin birbirine vurulmasından sonra zihnen edilir. Mabetlerde dualar yüksek sesle de edilebilir.**
- ➔ **Şinto tapınakları, kabilelere ait kamiler için yapılır. Bu tapınaklar, bir dağ, bir orman, bir çağlayan gibi tabiatın bir köşesine kurulur. Tapınakların daima doğal bir manzara içerisinde yapılması esastır. Şintoizm 'in tapınakları, her**

yirmi yılda bir yeniden inşa edilir.

➔ **Japonya'da yüz binden fazla tapınak vardır.**

- ❖ **En önemli tapınak**, Japonya'nın İse şehrindeki Amaterasu adına yapılmış olan tapınaktır. Tapınaklarda Amaterasu'nun heykelinin yanında, onun ilk Japon imparatoruna verdiği kabul edilen ayna, kılıç ve taç yer almaktadır.

BAYRAMLARI

➔ **Şintoizm'in en önemli bayramı**, 'Tanrı'yı çağırmak' veya 'Tanrı'nun hizmetinde bulunmak' anlamlarına gelen **Matsuri bayramıdır**.

- ❖ **Bu bayramdan önce bir veya üç gün perhiz yapılır.** Şenlikler esnasında, tanrılar gökten çağırılır ve böylece onların kendi sembolleri olan eşyalarda (mitama-şiro'larda) hazır bulduklarına inanılır. Mesela, Amaterasu'nun sembolü sekiz köşeli aynadır.

➔ **Diğer bayramlar ise:**

- ❖ Mahsulü koruma bayramı olan '**Toşikgoy**,'
- ❖ Hasat için Tanrı'ya teşekkür bayramı olan '**Kanna-niname**'
- ❖ Dini temizlik bayramı olan '**Oh-harehe**' bayramlarıdır.

MEZHEPLER

➔ **Budizm'in etkisi ile 12. yy.'da Tendai Şinto ve 16. yy.'da Tantrik Şinto (Şingon) mezhepleri ve 17.yy.'da, Konfüçyanizm'in etkisi ile Sugia Şinto mezhebi oluşmuştur.**

➔ **En ilginç mezhep ise**, Şinto Rönesansı olarak da bilinen Motoari Norinaga'nın (17. yy.'da) kurduğu ve Katoliklik'teki Teslis inancını ve Cizvitlerin teolojik görüşlerini kabul eden ve Şinto Rönesansı olarak bilinen **Fokko mezhebidir**.

➔ **Günümüzde**, Meiji yasaları ile belirlenen Şintoizm'in hitap ettiği kesime göre dört çeşitli uygulaması ortaya çıkmıştır.

- ❖ **Bunlar:** Koshito veya İmparatorluk Şintosusu; Jinja veya tapınaklarda uygulanan Şinto; Kyoha veya Mezheplere ait Şinto ve nihayet Minkan veya Popüler Şinto uygulamasıdır.

- ➔ Bunun dışında, Çin'de gelişen Ch'an Budizmi, Japonya'da Zen Budizmi olarak ortaya çıkmıştır.

ZEN BUDİZMİ

- ➔ Meditasyonu ön plana çıkaran bir mezhep olan Zen Budizmi'ne göre, bedenini ve nefesini sıkı bir terbiyeye tabi tutan kişinin zihni, birden bire mantık bağlarından kurtulur ve ani bir aydınlanma gerçekleşerek hakikate dair ilhama kavuşur. Bu mezhep, iç tecrübenin geliştirilmesi ile kutsal bilginin doğrudan elde edilebileceğini kabul eder.
- ➔ Zen Budizmi, Rinzai ve Soto olmak üzere iki kola ayrılmıştır ve 20. yüzyılda Avrupa'da manevi arayış içerisindeki insanlarda büyük ilgi uyandırmıştır.

MECUSİLİK

- ➔ Zoroastrianizm ya da Zerdüştilik (Mecusilik) olarak bilinir. Eski İran kökenlidir. Mecusiliği Gabarlar ve Parsiler devam ettirmektedirler. Mecusi ismi yönetici-rahip sınıfı Mecuş'tan gelir. Yerli halk bu insanlara Mecusi adını verdi.
- ➔ **Sasaniler döneminde Mecusilik** düalist yapıyla dikkati çeker.

KURUCU ŞAHSİYET: Zerdüş'tür.

- ➔ **İlk dönem; Mazdaizm Dönemi;** Mazda tapıcılığı, Monoteist bir dönemdir. Persler döneminde; heretik akımlar oluştu. Magianlar astroloji ile ilgilendi. Zerdüş'te başlayan ve tek tanrı Mazda tapıcılığını ön plana çıkaran ilk inanç dönemi monoteizm içeren bir dönemdir. Bu dönemde çok tanrıcılığa ve pagan kült ve ritüellere karşı çıkmış; peygamber Zerdüş'tün yüce tanrı Ahura Mazda'dan aldığı vahiyler doğrultusunda öğretiler savunulmuştur.
- ➔ **Sasaniler dönemi;** Düalist yapı oluştu. İyi kötü düalizmi. Sözlü gelenek yazıya geçti. Mecusilik resmi din oldu. Etrafa yayıldı.
- ➔ Zerdüş't döneminde düşüncelerini Harzm bölgesinde yaymaya çalıştı.

AVESTA

- ➔ **Mecusiliğin kutsal metni Avesta'dır.**
 - ❖ **Birkaç ana bölümden oluşan Avesta'nın bölümleri;** Yasna, Visperad, Yaşt, Videvdat (Vendidat) ve Hurda Avesta (Küçük Avesta) olarak adlandırılır. Bu bölümler arasında en eski metinler 72 kısımdan oluşan

Yasna 'da bulunur. Yasna 'nın 16 kısmı, geleneksel olarak Zerdüş'tün kendisine atfedilir ve bunlar Gathalar (ilahiler) diye adlandırılır.

- ➔ **Mecusi geleneği** orijinal Avesta 'nın, kral Viştaspa tarafından 12.000 öküz derisi üzerine altın mürekkeple yazıldığı (ya da yazdırıldığı) ve bunun iki nüshasından birisinin Şiz kraliyet hazinesine, diğerinin ise Stakhr arşivine konulduğunu kabul eder.

İNANÇ ESASLARI

- ➔ Mecusiler kendilerini tek tanrıcılığın ilk temsilcileri olarak görür.
- ➔ **Tanrısı** Ahura Mazda
- ➔ **Peygamberi** Zerdüş'tür.
- ➔ Zerdüş'tü bütün varlıkların Ahura Mazda 'dan zuhur ettiğine inanmaktaydı.
 - ❖ **O, var oluşun başlangıcını** yüce tanrıdan zuhur eden ya da onun tarafından yaratılan 7 asli ilahi varlıkla açıkladı. Ahura Mazda öncelikle kendisinin kutsal ruhu Spenta Mainyu ile diğer 6 ilahi varlığı yarattı. **Ameşa Spenta (kutsal ölümsüz) olarak da adlandırılan bu altı yüce varlık;** Vohu Manah (iyi düşünce), Aşa Vahišta (iyi gerçek), Spenta Armaiti (iyi sadakat), Khşatrha Vairya (cazip hükümlerlik), Haurvatat (bütünlük) ve Ameratat (ölümsüzlük)tür. Bu ilahi varlıklar, aynı zamanda Bilge Rab Ahura Mazda 'nın soyut veçheleri olarak da görülürler. Bunlardan sonra ise diğer ilahi varlıklar, yani Apam Napat, Sraoşa, Aşi ve Geuş Urvan gibi varlıklar var olmuştur. Bu diğer ilahi varlıklar Yazatalar ya da "tapınmaya değer varlıklar" olarak da nitelenir.
- ➔ Mecusilikteki düalizm, kozmolojik bir düalite içermez; ahlaki düzlemdeki bir düalizmdir. Mecusilikte tanrı tarafından yaratıldığına inanılan kainat ve bunun parçası olan yeryüzü kötü değildir. Dolayısıyla bu açıdan Mecusiliğin düalizmi Sabiilkteki düalizmden ayrılır.
- ➔ **Mecusilikte kozmik zaman tıpkı Sâbülik ve Maniheizmde olduğu gibi üç döneme ayrılır :**
 - ❖ **Bunlardan ilk zaman** yaratılış dönemini içermektedir. Tanrıyeryüzünü, yeryüzündeki varlıkları, insanı ve yaratıcı iyiliğin sembolü olan boğayı bu dönemde yaratmıştır. İkinci zamanda kötü tanrı Angra Mainyu 'nun saldırısı gerçekleşmiş ve ondan kaynaklanan kötülük yeryüzüne karışmıştır.

- ❖ **Bu İkinci dönem** iyilikle kötülük arasındaki aktif mücadele dönemidir. Bu dönemde insan, Angra Mainyu ve beraberindeki Daevalar ve diğer karanlık güçlere karşı Ahura Mazda'ya Ameşa Spentalara ve diğer iyi güçlere (Yazatalara) yönelerek korunup kurtulabilir. Bu dönemin sonunda iyilikle kötülük arasında son bir savaş yapılacak ve kötü güçler alt edilecektir.
- ❖ **Üçüncü ve son dönem ise** kötülüğün yok edileceği ve adeta yeniden ilk döneme dönüleceği restorasyon ya da iyilikle kötülüğün birbirinden ayrılma dönemidir
- ➔ **Mecusiler ateşe tapmazlar**, zira Mecusilikte ateş bir tapınma objesi ya da bir tanrı değildir, tanrısal saflığın, temizliğin ve iyiliğin bir sembolüdür. Dolayısıyla Mecusiler için kullanılan Ateşperest (Ateşe tapacı) ismi gerçeği yansıtmamaktadır.

TEMEL İBADETLERİ

- ➔ Mecusiliğin ahlak sistemi özünü “humuta, hukhta, huvaršta” yani iyi düşünce, iyi söz ve iyi davranış esasına dayalıdır.
- ➔ Beş vakit dua Mecusiliğin günlük ibadetleri arasında oldukça önemlidir.
 - ❖ **Güneş doğarken**, öğlen tepedeyken, öğleden sonra, güneş batarken ve gece olmak üzere bu beş vakitte her Mecusi güneşe, ışığa ya da ateşe dönerek dua okur. Dua öncesi İslâmdaki abdeste benzer bir temizlenme ibadeti yapılır. Bunun için öncelikle yüz, sonra eller ve ayaklar yıkanır; bu arada kutsal kuşak (kutsi) çözülür. Dua esnasında yeniden bu kuşak bağlanır.
- ➔ **Doğum, evlilik ve cenaze törenleri** dini olaylar olarak değerlendirilir. Doğum sonrası bebek tapınağa götürülür ve rahip tarafından ağzına kutsal hom suyu verilir. Evlilik (nikah) törenini de rahip yönetir.
- ➔ **Mecusilikte her çocuk 15 yaşına geldiğinde** kendisi için bir çeşit dine giriş (inisiyasyon) töreni sayılabilecek bir tören düzenlenir. Navcot olarak adlandırılan bu törende çocuklar dualarla dini elbiseler giyininip, kutsal kuşak Kusti'yi takarlar. Üç kez bele dolanan ve önden ve arkadan bağlanan bu kuşağı erkek ve kadın dindar Mecusiler her zaman bağlarlar.

KUTLADIKLARI BAYRAMLAR

NO RUZ (Nevruz) BAYRAMI

- ➔ No Ruz tabiatın dirilişini anısına kutlanan bir çeşit bahar bayramıdır. Güneş takviminin ilk ayı olan Fervardin'in ilk gününde (21 Mart) bahardaki gündüz-gece eşitliği döneminde kutlanmaya başlanan Nevruz efsanevi İran kralı Cemşid'le ya da Zerdüş'te ilişkili olarak görülür. Nevruz ateşin efendisi Aşa Vahişt'a'ya atfedilmiştir. Nevruz kutlamalarında sonbaharla birlikte yeryüzünden ayrılan bitkilerin ve suların koruyucusu ilahi varlık Rapiivan'ın ilkbaharda yeniden yeryüzüne dönüşü de kutlanmaktadır.

DİĞER BAYRAMLARI

- ➔ **Diğer altı bayram ise** genel olarak Gahambar adıyla bilinir.
 - ❖ **Bu bayramlar** Ahura Mazda, Ameşa Spentalar ve onlar tarafından var edilen ya da korunan kutsal yaratıklar adına kutlanır.
- ➔ **Bunlardan başka** sonbaharda hasat zamanı kutlanan Mehregan (Mihrican) da önemli bir bayramdır.

CENAZE BAHSİ

- ➔ Çok eski dönemlerde ölü gömme adetinin varlığını gösteren işaret bulunmakla birlikte sonraları Mecusilikte tıpkı Tibet Budistlerinde olduğu gibi cesetlerin açıkta bırakılarak etlerin vahşi hayvanlar ve kuşlarca yenilmesi adeti yaygınlaşmıştır.
- ➔ Mecusilerce ruh bedenden ayrıldıktan sonra ceset kirli sayılır ve onu toprağa gömmek, suya atmak ya da ateşte yakmak suretiyle temiz olan toprağı, suyu veya ateşini kirlenmesine izin verilmez. Bunun yerine eski dönemlerde ıssız dağ başlarında, yakın zamanlarda ve günümüzde ise Dakhma ya da Sessizlik Kulesi'nde ceset açık alanda taş bloklar üzerine yatırılır ve üzerindeki elbiseler tamamen çıkartılarak açığa bırakılır ve akbabalar gibi vahşi hayvanlarca cesedin yenilerek yalnızca kemikler kalıncaya kadar bu şekilde bırakılır.
- ➔ Mecusilikte cesede yalnızca cenaze taşıyıcıları gibi bazı özel kişiler yaklaşabilir; u kişilerin de özel bazı arınma ayinlerini yapmaları gerekir.

TEMİZLİK VE EVLİLİK BAHSİ

- ➔ *Mecusilikte temizlik kuralları oldukça önemlidir.*
- ➔ *Ateşle ve su ile ilgili kurallar oldukça önemlidir.*
- ➔ *Suyu ya da çeşme, dere veya göl gibi su kaynaklarını kirlenmek günah sayılır.*

❖ *Hatta su, kirli ya da pis şeye doğrudan temas ettirilmez.*

- ➔ *Eski dönemlerde Mecusiler kirli şeyleri temizlemek için üçlü bir metot uygularlardı. Buna göre kirli bir şey önce sığır sidiğiyle yıkanır, ardından da toprak veya kumla silinip kurulanırdı. Ancak bundan sonra o şey su ile yıkanarak durulanırdı. Benzer temizlik kuralları toprak için de geçerlidir.*
- ➔ *Mecusilikte kan, nefes, tükürük ve benzeri vücuttan çıkan şeyler kirlenme unsuru olarak kabul edilir ve bu bağlamda adet gören kadınlar toplumdaki tecrit edilir; hatta bazen bunların normal günlük işlerini yapmaları da yasaklanır.*
- ➔ *Hindistan Mecusileri dini ayinlerinde kullanılmak üzere kılları tamamıyla beyaz olan bir boğa (varaysa) beslerler. Bu boğa, kesilmek için değil, hom suyunu süzmeye yarayan eleğin yapımında kullanılan kıyruk kılları için beslenir.*

❖ *Ayrıca onlar domuz ve sığır eti yemezler ve tek evlilik yaparlar.*

- ➔ *Zorunlu olmadıkça boşanmayı uygun görmezler.*

MECUSİLİKTE DİN ADAMLARI VE MABET

- ➔ *Mecusilikte çeşitli rahiplik sınıfları var olmuştur.*
 - ❖ ***Bunlardan en önemlisi** Mecuş ya da Meci denilen rahip grubudur. İran imparatorlukları hakimiyeti altındaki Batı bölgelerinde yerleşik Mecusi kolonilerinde etkin olan Meciler eski Yunan gibi Batı dünyasında Mecusiliğin bu adla adeta özdeşleşmesine neden olmuşlardır.*
- ➔ *Bunlardan başka rahipler hiyerarşisi içinde Erbad (Herbad), Mobad (Magbad) ve Bagnapad gibi rahip grupları da dikkati çekmektedir. Bunlardan Mobadların ateş tapınaklarındaki baş rahipler oldukları bilinmektedir.*
- ➔ *Hindistan'da yaşayan Parsiler, rahiplik hiyerarşisinde sıradan rahiplere Mobed, aşrahiplere ise Dastûr adı verirler.*
- ➔ *En yüksek dereceli rahipler ise Dastûrân Dastûr olarak adlandırılır.*
- ➔ *Diğer taraftan Kadmiler grubu din adamları için Molla ismini kullanırlar.*
- ➔ *Mecusilikte rahiplik babadan oğla geçen bir sistemle devam ettirilmektedir.*

- ➔ *Rahiplerin giysileri başa takılan külah benzeri bir başlık, bir elbise, ağzı kapatacak şekilde yüze takılan bir peçe ve bir kuşaktan oluşmaktadır. Bu giysiler beyaz olmak zorundadır; zira temizlik ve saflığı simgeleyen beyaz rahip rengi olarak bilinir.*
- ➔ *Rahipler cenaze ve evlenme törenleri, inisiyasyon ayinleri ve benzeri törenleri idare ederken bunun karşılığında belirli bir ücret alarak geçimlerini sağlarlar.*
- ➔ *Ataşgede adı verilen ve içerisinde kutsal ateşin yakılı olduğu tapınaklar İran'ın dört bir tarafında inşa edilmiştir. Ateş tapınakları genellikle iki bölümden; kutsal ateşin yakılı tutulduğu bir özel kısım ile inananların dini ibadetlerini yerine getirdiği daha büyük bir kısımdan oluşmaktadır.*
- ❖ *Sasanilerin yıkılışı sonrası ataşgedeler hızla yok olmuştur.*
- ➔ *Bugün İran, Azerbaycan ve Hindistan'da çeşitli Ataşgedelerin var olduğu bilinmektedir. Parsi tapınağı Dar ı Mihr ya da Agyari olarak adlandırılır. Tapınakta kutsal ateşin bulunduğu mekanı ifade eden Adaran ile törenlerin yapıldığı İzişngâh bulunur.*
- ➔ *Tapınaklardaki ateşler, kutsiyet derecesine göre 3 grupta toplanır. Bunlardan en kutsalı **Ataş Bahram'dır**. Bunlar, en yüce ateşler olarak değerlendirilir.*
- ➔ ***Ataş Adaran** olarak adlandırılan tapınak ateşi ise ikinci derecede kutsaldır. Ataş Bahram ve Ataş Adaran'a yalnızca rahipler dokunabilirler; sıradan halkın dokunması yasaktır. Son sıradaki ateş ise Ataş Dadgah olarak adlandırılır. Bu ateş, tapınaklar yanı sıra evlerde de tutulabilir Bu her üç ateşle Parsi olmayanların temas kurmalarına ise kesinlikle izin verilmez.*

SABIİLİK

- ➔ Kur'an'ın üç ayetinde (Bakara 62, Maide 67, Hac 17) diğer bazı dini gruplarla birlikte Sâbiilerden de isim olarak bahsedilir. Ancak bu ayetlerde Sabiilerin kim oldukları, nerede yaşadıkları ve hangi özelliklere sahip oldukları gibi konulara değinilmez.
- ➔ Çeşitli hadis metinlerinde de Sabii teriminin kullanıldığı bilinmektedir. Ancak bu metinler incelendiğinde bu terimin bir cemaat ismi olmaktan öte, “dönek” anlamına bir sıfat olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.
- ➔ İbn Nedim ve Biruni gibi çeşitli Müslüman yazarlar Sabiilerin Vasıt (ya da Bataklık) Sâbiileri ve Harran Sâbiileri şeklinde ikiye ayrıldıklarını; bunlardan birinci grubun gerçek Sâbiiler olduğunu ve diğer gruptan her anlamda farklı olduklarını belirtmişlerdir.

- ➔ Sâbiiler kendi dinlerine mensup olan sıradan cemaat üyelerini Mandayye (Mandenler, bilenler ya da arifler) diye adlandırırken, cemaat içerisinde ilmi ve otoritesiyle ayrıcalıklı yere sahip olan kimselerle atalarını ise Nasurayye (Nasuralar, doğru inancı koruyup gözetenler) olarak adlandırırılar.
- ➔ Sâbiiler, genellikle güney Irak'ta Fırat ile Dicle'nin birleştiği bataklık bölgelerle Basra ile Bağdat gibi büyük şehirlerde ve İran'da Karun nehri boyunca yer alan yerleşim birimlerinde yaşarlar. Ayrıca başta İsveç, Danimarka, ABD, Avustralya ve Kanada olmak üzere birçok Batı ülkesinde yaşamlarını sürdüren irili ufaklı Sabii cemaatleri bulunmaktadır. Sabiilerin dünya genelindeki nüfuslarının 80 ila 100 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir.
- ➔ Genellikle Kur'an meallerinde Sâbiilerden bahseden ayetler ele alınırken dipnotlarda bunların yıldız ve gezegenlere tapınanlar olduklarına dair bir not düşülür. Gerçekte bu Sâbiilerin bir özelliği değildir. Bu yanlış anlama çeşitli İslâmi kaynaklarda yer alan ve Harranlı yıldız ve gezegen tapıcılarının siyasi bir nedenle Sâbiî ismini almalarıyla ilişkili olan spekülasyonlardan kaynaklanmaktadır.

TARİHSEL GELİŞİMİ

- ❖ *Her ne kadar Sâbiiler, kendi dinlerinin Hz. Adem'le birlikte başlayan bir "ilkkin" olduğunu iddia etseler de Sâbiiliğin tarihçesi gerçekte günümüzden yaklaşık iki bin yıl önce başlar.*
- ❖ *Kendi asli Yahudi kültürleri yanı sıra İran dinlerinden (ölü ile ilgili bazı törenler, ayin yemekleri ve yıldızlarla ilgili çeşitli tasavvurlar konusunda olduğu gibi), Babil-Asur dininden (sihir ve büyü formülleri ve benzeri) ve Hıristiyanlıktan (Pazar gününün kutsallığı gibi) çeşitli unsurları adapte ettiler. Bu arada Filistin'deki katliam ve takibat nedeniyle Yahudilere karşı birçok polemik geliştirdiler ve zamanla Yahudilikten iyice uzaklaştılar.*

KUTSAL KİTAPLARI

- ➔ *Sâbiilerin kutsal kitapları yazılı metinler ve sır metinleri şeklinde iki ana grupta toplanabilir.*
- ➔ *Sâbiî kutsal kitapları arasında en önemli yeri oluşturan temel kitaplar Ginza, Draşya d Yahya ve Kolasta'dır.*
- ❖ **GİNZA:** *İki ana kısma (Sağ Ginza ve Sol Ginza) ayrılan ve "hazine" anlamına gelen Ginza yaklaşık 600 sayfadan oluşur. "Adem'in Kitabı" diye de adlandırılan bu kutsal kitap, çeşitli dualar, teoloji, mitoloji,*

ölüm ve ölüm sonrası hayat ve benzeri konuları ihtiva eder.

- ❖ **DRAŞYA D YAHYA** : (Yahya'nın Öğretileri) ise adından da anlaşılacağı gibi, büyük ölçüde Yahya'yı ve öğretilerini konu alan bir kitaptır.
- ❖ **KOLASTA**: (Kolleksiyon ya da Övgü) ise gusül, ayin yemekleri ve benzeri ibadetlerle ilgili dua ve uygulamaları konu alan bir günlük ibadet kitabıdır.

- ➔ Yalnızca rahipler ve rahip adaylarınca kullanılmasına izin verilen esoterik kitaplar çoğunlukla teolojik konularla çeşitli mitolojik tasavvurları ele almaktadır.
- ➔ **Kutsal metinlerin yazılı olduğu dil** Arapçanın doğu lehçelerinden birisi olan Mandencedir.
- ➔ **Günlük hayatta Arapça konuşan Sâbîler**, bu dili anlamadan sadece ibadet dili olarak kullanırlar. Bu dili okuyup yazabilme ayrıcalığı ise yalnızca rahiplere aittir.

TEMEL İNANÇLARI

- ➔ **Baştan sona Sâbî** öğretilerine metafizik ve içinde yaşanan evren düzleminde kabul edilen bir düalizm egemendir.
- ➔ **Yalnızca ahlaki düzlemde** bir düalizmden farklı olan bu anlayış Gnostik Düalizm olarak da nitelenebilir.
 - ❖ **Bu dualizme göre bir** tarafta ışık ve nur alemi, diğer tarafta ise karanlık alemi bulunur. Işık aleminin başında “Yüce Hayat”, “Kudretli Ruh” ve “Yüceliğin Efendisi” gibi isimler de verilen Malka d Nhura (Işık Kralı) bulunur. Işık aleminde yüce varlık Malka d Nhura'nın etrafında sayısız nurani varlık bulunur. Uthria (zenginler) ve Malkia (krallar) diye adlandırılan bu varlıkların görevi, Malka d Nhura'yı takdis ve tesbih etmektir.
- ➔ **Sâbîlere göre kurtuluş** yalnızca ruh için geçerlidir; zira beden bu süfli dünyaya aittir. Ruhun kurtuluşu ise beden hapisanesinden ve dünyadan kurtulmasına bağlıdır. Kurtuluş için ruhun gerekli olan şeyleri yapması, yani doğru inanç ve ibadetlere bağlanması gerekir.
- ➔ **Sâbîliğin insan anlayışında ruh**, beden ve nefis ayrımına dayalı parçacı bir insan tasavvuru yer almaktadır. Bu tasavvurda insanın gerçek benliğini ruh oluşturmaktadır ve dolayısıyla kurtuluşun amacı da ruhun tutsak olduğu beden

ve yeryüzü hapishanesinden kurtulmasıdır.

- ➔ **Sâbiîler, ilk insanın yaratılışından** kıyamete kadar dünyanın yaşını 480.000 yıl olarak hesaplarlar. Bu süre 4 döneme ayrılır. Sâbiîlere göre dördüncü dönemin son 2000 yılı, yani Nuh'tan 6000 yıl sonra Kudüs'ün kuruluşuyla başlayarak dünyanın sonuna kadar devam edecek olan süre ahir zamanı temsil eder. Ahir zaman kötülük, zulüm, fitne ve savaşların gittikçe arttığı bir dönemdir. Mehdi Praşay Ziva (“son savaşçı” ya da “son kral”) ortaya çıkar ve yeryüzüne hakim olur. Mehdinin döneminde bütün ahlaki kötülöklere son verilir; savaşlar, fitneler ve zulüm kaybolur.

TEMEL İBADETLER

- ➔ Sâbiîler ibadetlerini evlerinde ve belirli durumlarda Mandi adı verilen bir yapının önünde bulunan havuzda ve havuz kenarında yaparlar.
- ➔ **Sâbiî ibadetleri arasında en önemli olanı** boy abdesti ya da vaftizdir.
 - ❖ **Masbuta**, tamaşa ve rişama şeklinde üç çeşit dini yıkanma/temizlenme ayini vardır. Boy abdesti ya da tam vaftiz olarak da adlandırılan masbuta, rahip gözetiminde bir akarsuya dalıp çıkmak şeklinde yapılmaktadır. Bu yıkanma ibadetinin her Sâbiî tarafından haftada en az bir kere Pazar günü yapılması zorunludur.
 - ❖ **Tamaşa** ise dini kirlenmeler sonrası bir Sâbiînin rahibe gereksinim duymaksızın kendi başına nehre üç kez dalıp çıkması şeklinde yaptığı gusüldür.
 - ❖ Üçüncü dini yıkanma/temizlenme türü olan **Rişama** ise İslâmdaki normal abdeste benzer bir ibadettir.
- ➔ **Sâbiîlikte ayin yemekleri** törenleri de önemli yer tutar.
 - ❖ Bunlardan en önemli olanı **masiqta** adı verilen törendir.
 - ✓ Bu tören ölen bir kişinin ruhunun gözetim evlerinden (7 gezegenden) hızla geçerek ışık alemine ulaşması için yapılır. Rahip gözetiminde çeşitli özel yemekler hazırlanır ve bunlar vaftiz, dua ve benzeri ayinler eşliğinde yenilir. Ölüm olayı dışında ata ruhlarınınanma, rahipliğe giriş töreni ve mabedin temizlenmesi gibi sebeplerle de ayin yemeği merasimleri düzenlenir. Kuzeye dönerek yapılan günlük dua ayini vardır. Sâbiîler günün belirli saatlerinde (Ginza'ya göre 3 kez gündüz, 2 kez gece) yüce Işık Kralı'na dua

ederler.

- ✓ Ayın yemeklerine hazırlık aşamasında **güvercin ve koç kurban** ederler.

BAYRAMLARI

- ➔ Bayramlar arasında en önemli olanı bir çeşit bahar bayramı olarak kutladıkları beş günlük **Panja ya da Parvania bayramıdır.**

SABİİ DİN ADAMLARI VE MABET

- ➔ Sâbiilikte teorik olarak vücutça kusursuz ve sağlam olan ve soyunda bir zındıklık ya da dinden dönme olayı olmayan herkes rahip olabilir.
 - ❖ **Ancak** pratikte rahiplik babadan oğula geçen bir meslek şeklinde algılanmaktadır.
 - ❖ **Rahip olacak kişinin** evli olması ideal olarak görülen bir durumdur.
 - ✓ Rahiplikteki en üst tabakaya **“Riş ama”** adı verilir. **Bu görev** yalnızca dini anlamda değil siyasal anlamda da Sâbiî toplumunun liderliğini ifade etmektedir.
 - ❖ **Ganzibra**’lık ise yöresel başrahiplik görevine tekabül etmektedir.
 - ❖ Normal rahiplere **Tarmida**, yardımcı rahiplere ise Aşganda adı verilmektedir.

YAHUDİLİK

- ➔ *Yahudi ismi öncesinde İbranilerin dini veya İsrailoğullarının dini olarak bilinirdi.*
- ➔ *Dinin merkezinde Tevrat vardır. Hz. Musa kendisine kitap indirilen en büyük peygamberdir. Dinin temel kuralları ve temel çerçevesi Tevratta belirlenmiştir. Bütün diğer peygamberler bu kuralları öğütlemiş ve uygulamışlardır.*

TEMEL KAVRAMLAR

İbrani Terimi

Terimin kökeni ile ilgili teoriler şunlardır:

1. Hz. Nuh insanlığın ikinci atası sayılır. Üç oğlundan Sam'ın soyundan gelenler Sami olarak adlandırılır. Sam'ın soyundan gelen Eber Hz. İbrahim'in büyük atasıdır. Hz. İbrahim'e Eber'in soyundan gelen anlamında İbrani (İvri) denir. Eberin bütün çocuklarına da İbrani denir.

2. Eber "öte yaka" anlamındadır. Hz. İbrahim ve beraberindekiler Fırat'ın öte yakasından geldikleri için "öte yakanın insanları" anlamında bu ad verilmiştir.

3. Akadça Habiru veya Hapiru'dan gelmektedir.

➔ Bugünkü İsrail Aşkenaz, Sefardim, Mizrahim ve Etyopya Yahudilerinden oluşur. Aşkenazlar, siyonizmin öncülüğünü yapan ilk göçmenler, doğu ve orta Avrupa ile diğer ülkelerden gelen Yahudilerdir. Sosyal, ekonomik ve siyasi statüko olarak en tepedeki gruptur. Sefaradlar, İspanya kökenli, Akdeniz ve Kuzey Afrika Yahudilerinden oluşur.

❖ Ayrıca Müslüman Arap ülkelerden gelen Asya ve Afrika kökenli Yahudilerden oluşan Mizrahim olarak isimlendirilen Yahudilerdir. Bu son ikisi birincilerden daha aşağı bir statüye sahiptir.

İSRAİL TERİMİ

- ➔ Tevrat'ın bu yorumunun halk etimolojisi olduğunu belirten dilcilere göre en kuvvetli ihtimal, kelimenin "güçlü olmak" kökünden geldiği ve "Tanrı güçlüdür" anlamı taşıdığı şeklindedir.
- ➔ **İsrail kelimesi**, Sina'da yapılan sözleşmeden (Tevrat/Çıkış 19/3 vd.) itibaren Yahudi tanrısı Yahve'nin, kendi kavmi olarak seçtiği ve Yahveyi kendilerine tanrı olarak seçen oniki kabileyi ifade etmekte, İsrail denilince bu karşılıklı seçim fikri ve yapılan dini anlaşma anlaşılmaktadır.
- ➔ **Günümüzde İsrail adı**, Hz. İbrahim, İshak ve Yakup yoluyla gelen ve aynı Tanrıya imanda birleşmiş bütün kavim için kullanılmaktadır.
- ➔ **Yahudi teolojisinin asli unsurlarından olan İsrail kavramı**, hem Tanrı'nın seçip ahitleştiği kutsal topluluk manasında İsrailoğulları kavmini hem de Tanrı tarafından ahit kapsamında İsrail oğullarına verilen ve kutsal topraklar olarak adlandırılan Filistin bölgesini ifade etmektedir.
- ➔ **İsrail terimi Kur'an'da** iki yerde Hz. Yakub'un adı veya lakabı olarak (Ali İmran 3/93; Meryem 19/58) ve kırkbir yerde de Beni İsrail (İsrailoğulları) şeklinde geçmektedir. İsrail kelimesi müslüman bilginlere göre "Allah'ın kulu, seçtiği, gece yürüyen" anlamlarına gelmekte, Hz. Yakub'un çocuklarına da İsrail oğulları (Beni İsrail) adı verilmektedir.

- ➔ **Kur'an İsrailoğullarından bahsederken** onların geçmişteki durumlarını ve kendilerine verilen nimetleri hatırlatmaktadır. Finavun'un zulmünden ve denizde boğulmaktan kurtulmaları, çöldeki yiyecekler, kayadan su fişkırması bu nimetlerden bazılarıdır (Bakara 2/40, 47, 122; Araf 7/105, 134; Yunus 10/93; Taha 20/47, 80).

Yahudi Terimi

- ➔ **Yahudi kelimesinin aslı** İbranice Yehudi'dir (çoğulu Yehudim) ve bu kelime Grekçe'ye Ioudaios, Latince'ye Iudaeus olarak geçmiştir. Kelime başlangıçta bir şahıs adıdır. Hz. Yakub'un dördüncü oğlunun adı olan Yehudah (Yeuda), Tanrıya teşekkür anlamındadır.
- ➔ **Kur'an'da Yahudilerden** Beni İsrail ve Yehud, Hûd gibi terimlerle bahsedilmekte, Mekke döneminde onlara geçmişte verilen nimetlerden, onların alemlere üstün kılındığından söz edilmekte fakat Medine döneminde nazil olan ayetlerde ise onların bozguncu oldukları, peygamberlerini öldürdükleri, inananlara düşmanlık ettikleri, sözlerinde durmadıkları, Allah'ı bırakıp putlara taptıkları ve diğer özellikleri nakledilmektedir. Kur'an'ın, Yahudilerle ilgili dile getirdiği olumsuzlukların hiçbiri iftira değil, tarihi gerçeklerdir. Yahudi kutsal kitabında da onların çok sayıdaki kötülükleri ve kötü huyları, bizzat Tanrı tarafından belirtilmektedir.

Yahudi Kimdir?

- ➔ Yahudiliğe geçişin temel prosedürü erkek için sünnet olma, ayrıca erkek ve kadın için mikve adı verilen bir havuzda tümüyle suya dalma (tevilah) ve Yahudi şeriatının emirlerini kabul etmedir.
- ➔ Reformist Yahudiliğe göre Yahudi baba ve Yahudi olmayan anneden olan çocuk Yahudidir.

Yahudilik Nedir?

- ❖ **Yahudilik**, "Yahudilerin mensup olduğu dini gelenek" veya "Tanrı'nın Yahudiler için takdir ettiği din" şeklinde de tanımlanmaktadır.
- ❖ **Yahudilik**, Hz. İbrahimi referans olarak kabul eden monoteist din ailesinin üç halkasından biri ve en eskisidir.

- ❖ **Yahudiliğin en belirgin özelliği**, politeist bir ortamda tek Tanrı inancını (monoteizm) yerleştirmesidir.

KUTSAL KİTAPLARI

- ➔ **Yahudi kutsal kitabı** Türkçe 'de Eski Ahit diye bilinen Yahudilerin TANAH diye isimlendirdikleri kutsal metinlerdir.
 - ❖ **TANAH kelimesi** Yahudi Kutsal Kitabını oluşturan kitapların ilk harflerini esas alarak oluşturulmuş uydurma bir isimdir. T (Tora /Tevrat), N (Nevim/Peygamberler), H (Ketuvim/Kitaplar).
 - ❖ **Tevrat**, en dar anlamda Kutsal Kitap külliyatı TANAH'ın ilk bölümüdür.

İNANÇ ESASLARI

- ➔ **Yahudi inanç esasları** kutsal kitaplarda net olarak belirtilmemektedir.
 - ❖ **Ancak** daha sonradan Yahudilerin kendi aralarındaki tartışmalar ve diğer dinlerle karşılaşmalar sonucu inanç esasları tespit edilmiştir. İnanç esaslarını belirleme çalışmaları konusunda ismi ön plana çıkan kişiler; İskenderiyeli filozof Philo, Saadya Gaon, Maymonides (İbn Meymun), Hasdai Crescas ve Yusuf Albo 'dur.

İBADETLERİ

- ➔ Toplanma çadırı etrafında toplu ibadet Musa döneminden sonra Mabedde ibadet şekline dönüştü.
 - ❖ **Kohen sınıfı:** Yakup 'un 3. Oğlu Levi soyundan gelen ilk baş kahin Harun oğullarından gelir.
 - ❖ **Levili soyu:** Levi soyunun diğer kollarına bağlı erkekler ise Levilileri oluşturur. Kohen ve Levili ünvanı babadan geçer. Kohen, baş kohen; yardımcıları Levililerdir.
- ➔ **Mabed ibadetinin merkezinde** kurban yer alır. Mabedin yıkılmasıyla askıya alındı. Eski İsrail dininde Mabed-kurban-kohen ön plandadır. 2. Mabedin yıkılmasıyla Sinagog-Tevrat-Rabbiler ve Dua ön plana çıkmıştır.
- ➔ **Yahudi ibadet hanelerine** Sinagog (Grekçe, toplanma anlamına gelir.), Bet ha-Kneset (toplanma evi), Bet ha-Tefila, Bet ha-Midraş (öğrenme evi), Havra (Türkçe) gibi isimler verilir. İbadethanelerde resim heykel bulunmaz. Tek veya

iki katlı olur.

- ➔ **Sabah, ikindi ve akşam olmak üzere** üç vakit ibadet vardır. Cemaat en az 10 kişiden oluşur. Karaim'e göre en az üç kişi yeterlidir.

ŞABAT

- ➔ Cumartesi günü Yahudilerce haftanın en kutsal günüdür.

DİNİ GÜN VE BAYRAMLAR

- ➔ Yahudi takviminde toplam 11 bayram vardır. 6'sı büyük, 3'ü küçük 2'tanesi de modern uygulamadır.
- ➔ Tevrat'a göre yılbaşı Nisan ayıdır. Ancak geleneksel anlayışta Tışri ayı yıl başı olarak kutlanır.

YENİ YIL (ROŞ HA ŞANA)

- ➔ Tışri ayının ilk günü yılbaşısıdır.

KEFARET GÜNÜ (YOM KİPUR)

- ➔ Tışri'nin 10. Günüdür. En kutsal gündür. Kader defterinin mühürlendiği gündür. Oruç tutulur.

ÇARDAKLAR BAYRAMI (SUKOT)

- ➔ Tışri'nin 15-21 günlerinde kutlanır. Hasat bayramı da denir

TEVRAT'I HATİM BAYRAMI

- ➔ Tışri'nin 22.günü Tevrat'ın hatmine yönelik bir bayramdır.

PESAH (FİSİH)BAYRAMI (Bahar Bayramı, Özgürlük Bayramı, Hamursuz Bayramı)

- ➔ Yahudi hac bayramlarından ilkidir. İsrailoğullarının Mısırdan çıkışı anısına kutladıkları bayramdır.

- ❖ **İlk akşam** hazırlanan sofraya düzenine seder denir. Bayram süresince mayasız ekmek tüketilir. Bu bayrama özel yemek takımları ve

gereçleri kullanılır.

HAFTALAR BAYRAMI (ŞAVUOT)

- *Batı kültüründe Pentacost diye de bilinir. Ellinci gün anlamına gelir. Tevrat'ın İsrailoğullarına verilmiş günü adına kutlanır. Üç büyük Yahudi hac bayramından ikincisidir. Fısıh, fiziki kurtuluşu Şavuot ise manevi kurtuluşu simgeler. Turfandalar Günü de denir.*

HANUKA BAYRAMI

- *Işıklar bayramı olarak da bilinir.*

PURİM BAYRAMI

- *Neşe ve eğlence bayramıdır. Perslerin Yahudileri katletmek için kura çekme girişimleri ve Yahudilerin katliamdan kurtulup Persleri katletmeleri anısına yapılır.*

MEZHEPLERİ

- *Yahudilikte diğer dinlerde de olduğu gibi çeşitli sebeplerle farklı mezhepler oluşmuştur. II. Mabed döneminin önemli özelliklerinden biri de bu dönemde (M.Ö.II) üç büyük Yahudi mezhebinin ortaya çıkmasıdır. (Ferisiler, Sadukiler ve Esseniler)*

Günümüz Dünyasında Başlıca Yahudi Mezhepleri Şunlardır:

- 1) REFORMİST YAHUDİLİK
- 2) MUHAFAZAKAR YAHUDİLİK.
- 3) YENİDEN YAPILANMACI YAHUDİLİK
- 4) ORTODOKS YAHUDİLİK

➤ **YENİ ORTODOKSLUK HAREKETİ**

HASİDİLİK

- *Dindar anlamına gelir. 18.yy Polonya Yahudilerinden İsrail ben Eliezer adlı kabalacı bir kişi etrafında gelişen mistik unsurlar taşıyan bir harekettir.*

KABALA

- *Mistik ve ezoterik bir yapıya sahiptir. M.S. I.yy'a dayandırılrsa da 12-13.yy ortaya çıktı.*

NETUREİ KARTA

- *Şehrin muhafızları anlamına gelir. Siyonizm karşıtı Ortodoks Yahudi bir gruptur. 1938'de Kudüs'te kuruldu. Mesih gelmeden kurulan İsrail devletini tanımaz. Siyonist düşüncenin Yahudiliğe ters olduğunu savunur.*

SİYONİZM

- *Filistin'de tüm Yahudileri toplama ve bir devlet kurma ideolojisidir.*

HİRİSTİYANLIK

- *Hristos, Mesih; Hristianos, Mesih'e bağlı olan anlamına gelir.*
- ***Kur'an'da** Nasara, Nasıra kasabasına nispetle kullanıldığı kabul edilmektedir.*
- ***Diğer isimleri:** Şakirtler, Kardeşler, Azizler, Seçilmişler, Çağırılmışlar, Kilise, Fakirler, Dostlar, Celileliler.*

HZ. İSA

➤ **DOĞUMU**

İncillere Göre Hz. İsa'nın Doğumu

- *Hiz. İsa'nın doğumuna dört İncilden sadece Matta ve Luka'da yer verilmekte ancak her iki İncil'de de bu olay farklı olarak anlatılmaktadır. Matta İncili'ne göre kıssa, Tanrı'nın Oğlu'nun soy ağacı ile başlamaktadır (Matta, 1:1-17). Bu kıssanın devamında geçen ‘ İmdi İsa, Kral Hirodes'in günlerinde Yahudiye*

Beytlehem’inde doğduğu zaman, işte şarktan Yeruslaim’e münecimler gelip dediler. Yahudilerin kralı olarak doğan zat nerededir?” (Matta, 1,18-25) sözünden anlaşıldığına ve Luka’nın da benzer bir ifadesine (Luka 23:8) göre Hz. İsa Kral Arhelas zamanında doğmuştur.

- Luka İncili’nde Hz. Yahya’nın ve Hz. İsa’nın doğum sahneleri aynı üslup içerisinde anlatılmaktadır. Hz. Zekeriyya’nın yaşlı karısının Yahya’ya hamile kalması (Luka, 1:11-13), bundan altı ay sonra Hz. Meryem’in Hz. İsa’ya hamile kalması (Luka, 1:26-27) ve her iki doğum anının da birbirine benzer ifadelerle anlatılması dikkat çekicidir. Hz. Yahya’nın yahudilerin Fısıh bayramında doğmuş olduğu rivayeti eğer doğruysa, Fısıh bayramı Nisan’ın 15’inde kutlandığına göre bundan altı ay sonra doğan İsa’nın Ekim ayı içinde doğmuş olması gerekir. Batı Hıristiyanlığında 25 Aralık, Doğu Hıristiyanlığında ise 6 Ocak günleri Hz. İsa’nın doğum günleri olarak kutlanmaktadır.

Teologlara Göre Hz. İsa’nın Doğumu

- **Ritüel kitaplarında aynı zamanda ilâhî olarak da söyledikleri bir pasajda şu bilgiler yer almaktadır:**
 - ❖ Dünyanın yaratılışından yüzyıllar sonra; Tufan’dan uzun zaman sonra; İbrahim’in doğumundan iki bin yıl sonra; Musa’dan bin beşyüz yıl sonra; Kral Davut’tan yaklaşık bin yıl sonra; Daniel’in peygamberliğinin yetmişbeşinci yılında; Yüz doksan dördüncü Olimpiyat’ta; Roma’nın kuruluşunun yediyüz elli ikinci ve İmparator Octave Augustus’un kırk ikinci yaşında ezeli Baba’nın Oğlu ezeli Tanrı İSA-MESİH Yahuda’nın Betlehem (Kudüs) şehrinde Bakire Meryem’den doğdu.
- **Kısacası Hz. İsa’nın doğumu** konusunda ne yıl olarak, ne de gün olarak net bir kanaate varılabilme imkânı yoktur. Batı Kilisesi’nin kabul ettiği 25 Aralık günü muhtemelen antik Roma’nın pagan kutlamalarına dayandırılmış, Doğu Kiliseleri’nin kabul ettiği 6 Ocak tarihi ise, yine muhtemelen Hıristiyanlık öncesi Grekler arasında kutlanan ve Zaman’ın doğumu manasına gelen Aion’un kutlandığı tarihin yerine konulmuştur.

GÖREVE BAŞLAMASI

- Hz. İsa görevine 30 yaşından sonra başlamıştır. Hz. Yahya Ürdün’de yaşıyordu ve onun teyze oğluydu. O tek Tanrı’ya inananları ve gerçek iman sahibi olanları vaftiz ediyordu. Hz. İsa da “Vaftizci Yahya” ismiyle tanınan Hz. Yahya’ya giderek onun tarafından vaftiz edildi. Bunun ardından, görevini yerine getirmek üzere hazırlanmak için çöle gitti. Şeytan onu burada yoldan çıkarmaya çalıştı. Şeytan, Tanrı’nın oğlu olarak kudretini kullanıp dünyayı bir

kral gibi yönetmesini istiyordu. Ama İsa şeytana uymadı ve Galile gölüne döndü. Tebliğini ilkönce Galile’de yapmaya başlamış, ama aynı zamanda Samiriye’ye, Kudüs’e ve Galile’nin kuzey bölgelerine de gitmiştir. O bu gezilerinde kendisini dinleyenlere günahları bağışlama konusunda yetkili olduğunu söylüyordu.

➤ **Havariler:** Kelime anlamı “Beyaz giyinenler, insanların ruhlarını din ve ilimle artıranlar” demektir. Ancak bu ifade zamanla özel bir anlam kazanmış ve Hz. İsa’nın yardımcılarını kasteden bir terim haline almıştır. Tebliğ faaliyetinin başında Hz. İsa bu oniki kişiyi seçmiş ve bunlara havarî ismini vermiştir.

❖ Bunların isimleri bazı küçük farklılıklarla Matta (10: 2-4), Markos (3: 16-19), Luka (6: 14-16) ve Resullerin İşleri’nde (1: 13) yer almaktadır: Simon Petrus, Andreas, Yakup (Zebedi’nin oğlu), Yuhanna, Filipus, Bartolomeus, Thomas, Matta, Yakup (Alfeos’un oğlu), Tadeus, Gayyur Simun, Yahuda İskariyot.

MUCİZELERİ

- İlk mucizesini Kana’da düzenlenen bir evlenme merasiminde ev sahibinin bardağında şarabütükeneince suyu şarap yaparak göstermiştir
- Beş ekmek ve iki balığı 5000 kadar kadın, erkek ve çocuk arasında paylaştırmış ve bu insanların hepsi açlıklarını gidermişlerdir (Markos 6:38-42).
- Şeytan ve cinlere hükmedip insanların içinden onları çıkarması (Matta 8:32),
- Hastaları, kötürümleri iyileştirmesi (Matta 15:30-31),
- Körlerin görmesini sağlaması (Matta 11: 5), ölü kızı diriltmesi (Matta 9: 25),
- Rüzgara ve göle emrederek göldeki fırtınayı durdurması (Luka 8: 23),
- Petrus’u su üzerinde yürütmesi (Matta 14: 29) İnciller’de söz konusu edilen mucizelerindendir

SON AYLARI

- Hıristiyanlar Hz. İsa’nın hayatının son aylarına “passion” adını verirler. Çünkü bu aylar onun insanlık adına çektiği acıların toplandığı aylardır.
- ❖ **Hz. İsa’nın bu faaliyetleri** karşısında büyük bir endişe duyan Yahudiler artık onu durdurmanın zamanının geldiğine ve onu ortadan kaldırmaktan başka çare olmadığına karar verdiler. M.S. 30 yılında Yahudilerin en yüksek mahkemesi olan Sanhedrin tarafından Tanrı’ya küfretmekle suçlanıp, ölüm cezasına çarptırıldı. O çağda İsrail Roma’nın işgali altında bulunduğundan, Yahudilerin bu yargıyı infaz etme yetkisi yoktu. Bu nedenle Yahudi din adamları Roma valisi Pontus Platus’a başvurup, Hz. İsa’yı çarmıha gerdirerek idam

ettirdiler. Bütün bu olanları talebelerine önceden bildirmiş olan Hz. İsa ise, öldürüldükten sonra üçüncü gün Tanrı'nın gücüyle tekrar dirildi ve kırk günlük bir süre boyunca birçok kişiye görüldü ve sonra dünyayı terkederek göğe yükselip Baba'nın sağ yanına oturdu. Kıyamete yakın tekrar yeryüzüne inip, bütün dünyanın Tanrı'nın Krallığı'na boyun eğmesini sağlayacaktır.

KUR'AN'A GÖRE HZ. İSA

- ➔ **Kur'an'da Hz. İsa** onbeş surede 93 ayette ismi veya bir sıfatı ile zikredilmektedir. Bu ayetlerde doğumunun müjdenmesi, dünyaya gelişi, tebliği, mucizeleri, dünyevi hayatının sonu ve Allah katına yükseltilişi ele alınmaktadır. Onun diğer peygamberler gibi kul ve peygamber, kendisine tanrılık nispet etmenin ise küfür olduğu belirtilmektedir. Kendisine Allah tarafından kitap verildiği, İsrailoğullarına gönderilen bir peygamber olduğu, Tevrat'ı tasdik ettiği, bazı hususlarda onu neshettiği, kavmine namazı ve zekatı emrettiği vurgulanmaktadır. Ayrıca onun öleceğinden ve tekrar hayata döneceğinden söz edilmektedir. Ancak buradaki diriliş Hıristiyanlık'taki gibi çarmıha gerildikten sonraki diriliş değil, kıyamet sonrası diriliştir. Çarmıha da gerilmemiştir. Böylece Hıristiyanlık'ta önemli bir dini inanç olan, insanların günahına kefarete olmak üzere İsa'nın çarmıha gerilmesi hadisesinin İslâm'da kabul edilmediği görülmektedir.
- ➔ Kur'an'da ayrıca Hz. İsa'nın Allah'tan bir kelime oluşu, Allah'tan bir ruh oluşu, peygamberliği ve mucizeleri, Ruh'u'l-Kudüs ile te'yid edilmesi, Hz. Muhammed'i müjdelemesi konularına yer verilmektedir. Buna göre Hz. İsa hiçbir zaman kendisinin tanrı edinilmesini söylememiş ve yalnız Allah'a kulluğu öğütlemiştir. Kur'an teslisi açıkça reddetmekte ve temel prensip olarak tevhidi ortaya koymaktadır.
- ➔ Burada şu hususa da işaret etmemiz gerekir ki, Kur'an'da ve hadislerde takdim edilen İsa, İncillerde ve Hıristiyan ilahiyatında takdim edilen İsa'dan farklıdır. Hıristiyanlık'ta temel inanç esaslarından olan uluhiyetin bedenleşmesi, İsa'nın çarmıha gerilmesi dolayısıyla kurtuluş fidesi oluşu Kur'an tarafından reddedilmektedir. Müslümanlarla Hıristiyanlar arasında başlangıçtan beri ortaya çıkan bu farklı anlayışlar sebebiyle karşılıklı reddiyeler yazılmıştır. Örnek verecek olursak ilk dönemlerden itibaren ortaya çıkan polemik literatürünün temel konularının başında teslis doktrini, Hz. İsa'nın tabiatı, kefarete problemi ve çarmıh hadisesi gelmektedir. Hz. İsa'ya hamile kalması, doğum süreci ve iffetli bir kadın olması gibi özellikleriyle anesi Meryem'e de çok önemli şekilde yer verilmektedir.

HIRİSTİYANLIĞIN YAYILIŞI

- ➔ *Hıristiyanlığın yayılışı uzun ve sıkıntılı bir süreçte olmuştur. Hz. İsa'nın üç yıllık kısa tebliğ süresi içinde inananlarının sayısı sınırlı kalmıştır. Bu dönemde hiçbir yerleşim biriminin toplu olarak Hıristiyanlığa geçmediği genel kabul görmüş bir konudur. Hayatı terkenden sonra havariler devreye girmiş, Pavlus'un devreye girmesiyle Havariler dönemi, Pavlus Öncesi Dönem, Pavlus Dönemi ve Pavlus Sonrası Dönem diye üçe ayrılmaktadır.*

PAVLUS DÖNEMİ

- ➔ *Resullerin İşleri bölümünde bu dönem anlatılır. Mekez Kudüs'tür. Talebeler toparlanmış dini hayat bakımından Yahudiliği sürdürdüler. Bu dönemde ön planda olan Petrus'tur. Bir çok kişinin dini benimsemesinde rolü oldu. Çeşitli yerlere yolculuk yaptı. Yahudiler dışındakilere de tebliğde bulundu. Roma'da Yeni Ahitte yer alan I.ve II.mektupları yazdı. M.S. 57 de Roma'ya gitti. M.S. 60'da Neron tarafından baş aşağı çarpmıha gerilerek öldürüldü. Havarilerin çoğunun hayatı kesin olarak bilinmemektedir.*
- ➔ *Tarsuslu Saul (Pavlus) anne babası Roma vatandaşı olan Ferisi bir Yahudidir. M.S. 5-15 yıllarında doğduğu sanılmaktadır. M.S. 33 de Hz. İsa'nın Şam'daki talebelerinin tutuklanmasında görevlendirildi. Yolda Hz. İsa'nın görüntüsü ile karşılaşır ve ona iman eder. M.S. 46 da Barnabas Pavlus'u Antakya'ya davet eder. Çeşitli yolculuklar yapar. I. Yolculuğunda, Yalvaç, Konya, Listra ve Derbe'ye gider. 49 yılında Kudüs konsülüne katılır. II. Yolculuk: Makedonya, Efes'e gider. 57'de Kudüste tutuklanır. 59'da Romaya götürülür. M.S. 64'de Neron'un emriyle başı kesilerek öldürüldü.*

PAVLUS SONRASI DÖNEMİ

- ➔ *Bu dönemde din Pavlus ve havarilerce Hıristiyanlaştırılan kimselerce ve Kilise Babalarınınca yayıldı. I.yy sonunda Hıristiyanlık Kudüsten dışarda çok uzaklara yayıldı. Ashab-kehf bu dönemdedir. Bu dönem baskının arttığı dönemdir. Çok geniş bir coğrafyaya yayıldı.*

KUTSAL KİTAPLARI

- ➔ *Kutsal Kitap (Kitab-ı Mukaddes): Eski Ahit ve Yeni Ahit*

YENİ AHİT

- ➔ *27 kitaptan oluşur.*

1. Tarihi Kitaplar: Matta, Markos, Luka, Yuhanna, Resullerin İşleri (Luka tarafından yazıldı)

2. Talimi Kitaplar: 21 mektup ve Vahiy kitabından oluşur.

1. PAVLUS'UN 14 MEKTUBU

a.) Büyük mektuplar: Romalılara, Korintoslulara, Galatyahlara, Selaniklilere

b.) Hapishane mektupları : Efeslilere, Filipililere (56-57); Koloselilere ve Filimona (61 veya 63).

c.) Pastoral Mektuplar : I. ve II. Timoteus'a Mektup, Titus'a mektup. İbranilere Mektubun Pavlus'a ait olduğu tartışmalı olsa da genellikle ona nispet edilmektedir. Tarihi için de 70'den önce denilmektedir

1. DİĞER 7 MEKTUP : Yakub'un Mektubu, Petrus'un I. Mektubu, Petrus'un II. Mektubu, Yuhanna'nın I. Mektubu, Yuhanna'nın II. Mektubu, Yuhanna'nın III. Mektubu, Yahuda'nın Mektubu. Bu mektupların tarihleri hakkında net bilgiler yoktu

2. VAHİY : Bu kitabın Hz. İsa'nın vahyi olduğuna inanılır. Tanrı yakın zamanda olması gereken olayları kendi kullarına göstermesi için ona bu vahyi vermiştir. O da gönderdiği kendi meleği aracılığı ile bunu Yuhanna'ya vermiştir. Yuhanna, gördüğü her şeye Tanrı sözüne ve Hz. İsa'nın bildirisine tanıklık etmektedir. 96 yıllarında Yuhanna tarafından kaleme alındığı kabul edilmektedir. Sembolik ve eskatolojik (âhir zaman haberleri) bilgiler ihtiva eder.

İNCİLLER

➔ İncil, Evangelion haber müjde anlamına gelir. Matta, Markos ve Luka şekil ve konu benzerlikleri nedeniyle sinoptik İnciller olarak bilinir.

BARNABAS İNCİLİ

➔ 17.yy a kadar gelmiş sonra kaybolmuştur. Papa tarafından yasaklanmıştır. Günümüzde Türkçe tercümesi de bulunan Barnabasa ait olduğu söylenen metnin gerçekten o olup olmadığı konusunda kesin bir bilgi yoktur.

İNANÇ ESASLARI

- ➔ İnanç esasları konsillerde belirlenmiştir. Özellikle Havariler İman Esasları ve İznik-İstanbul İman Esasları şeklinde dile getirilir

TESLİS

- ➔ Teslis (Trinite). İlk olarak 2.yy da Antakyalı Theophine tarafından kullanıldı. “İzahı zor fakat inanılması gerekli bir sır”, “Tek Tanrının üç ayrı tezahürü”, “Üç uknumda tek tanrı”, Bir üçtür üç birdir”.

KONSİLLER

- ➔ 1. **Özel Konsiller:** (Milli Konsiller), Belli bir ülkenin dini problemleri ile ilgili yapılır. Eyalet bazında olursa Bölge Konsili adı verilir.
- ➔ 2. **Genel Konsiller (Ekumenik):** Hıristiyan inançlarının olduğu konsillerdir. Kilisenin bütün temsilcileri katılır. Papanın çağırısı ile toplanır. Papa veya temsilcilerince yönetilir. Kararlar papa tarafından onaylanınca resmîyet kazanır. Şu ana kadar 21 konsil vardır. Tümü Katoliklerce, 7 si Ortodokslarca, reforma kadar olanlar da Protestanlarca kabul edilir.

İZNİK KONSİLİ: (325)

- ➔ İlk genel konsildir. Baba ve Oğul’un tabiatı tartışılmıştır. İskenderiye Kilisesi papazı Aryus (her ikisi de farklı cevherlerdendir) mahkum edilmiştir. Her ikisinde aynı tabiatı taşıdıkları kabul edildi. Yeni Ahit’i oluşturan kitaplar tespit edildi.

1.İSTANBUL KONSİLİ: (381)

- ➔ İznik konsili kararları teyid edildi. Kutsal ruhun tanrısallığına hükmedildi.

EFES KONSİLİ (431)

- ➔ İsa’nın tabiatı tartışıldı. İsa’nın tek kişilikli iki tabiatlı olduğuna karar verildi. İstanbul piskoposu Nesturyus mahkum edildi.

KADIKÖY KONSİLİ (451)

- ➔ İsanın tabiatı tartışması bitmedi. Sonuçta monofizitlik reddedildi. Diofizitlik kabul edildi. Yani İsa da biri beşeri diğeri tanrısallık iki nitelik vardır denildi.

II. İSTANBUL KONSİLİ (533)

- ➔ *Monofizit anlayışa karşı kararların alındığı bir konsil oldu.*

III. İSTANBUL KONSİLİ (680-681)

- ➔ *İsa'da iki iradenin biri beşeri diğeri tanrısal olmak üzere iki iradenin varlığı benimsendi.*

II. İZNİK KONSİLİ (787)

- ➔ *Mabedlerdeki resim ve heykellerle ilgili karar alındı. İkon kiliselerde yer alan resim ve heykellere verilen ad. İkonoklast resim heykel karşıtlığı ve yıkıcılığı. Bu yedi konsil üç Hristiyan ekolü için de kutsal kabul edilmektedir.*

TRENTE KONSİLİ (1545-1563)

- ➔ *Protestan harekete karşı yapılan bir hareket olarak yapıldı. Sapık doktrinler mahkum edildi. Katolik dogmaları tarif edildi. Katoliklik içinde köklü reformlar yapılması gerektiği görüşüldü.*

I. VATİKAN KONSİLİ (1869-1870)

- ➔ *Reform hareketlerinin etkisini kırmak amacıyla yapılan konsillerden bir diğedir. Papanın yanılmazlığı konusu en belirgin mesele oldu.*

II. VATİKAN KONSİLİ (1962-1965)

- ➔ *Konsilin amacı, Katolik inancı geliştirmek, kuvvetlendirmek, inananlara moral, dini konuların modern çağın ihtiyaçlarına cevap verebilir hale getirilmesi, ayrılan hristiyanların birliğe tekrar çağırılması. Diyalog konusu başlatıldı.*

- ❖ *Hristiyanlıkta ibadet günlük, haftalık ve yıllık olmak üzere üçe ayrılır.*

GÜNLÜK İBADET

- ➔ *Günde kaç defa ve tam olarak hangi vakitte yapılacağı belirlenmemiştir. Bununla birlikte genel olarak sabah, öğle ve akşam vakitlerinde ibadet yapılır.*

HAFTALIK İBADET

- ➔ *Pazar günü sabah ve akşam olmak üzere iki vakitte yapılır.*

YILLIK İBADET

- ➔ **NOEL:** Hz. İsa'nın doğum gününe nispetle yapılan ayin ve kutlamaları ifade eder. En meşhuru Noel Baba Aziz Nikolas'tır.
- ➔ **PASKALYA:** Hz. İsa'nın dirilişi anısına ilkbaharda değişik tarihlerde yapılan kutlamalara "Paskalya Yortusu" denir. Gregoryan takvimine göre 22 Mart ile 25 Nisan tarihleri arasındaki Pazar günlerinden birine denk gelir. Doğu Ortodoks Kiliseleri Julyen takvimini kullandıkları için genellikle Katolik ve Protestan kiliselerinden sonra gerçekleşir. En büyük Hıristiyan bayramlarından biridir.
- ➔ **HAÇ YORTUSU:** Haç kelimesi dilimize Ermenice'den geçmiştir. Grekçesi stavros olup Türkçeye istavroz olarak geçmiştir. Stavros kelimesi başlangıçta Homeros'un da kullandığı şekliyle "direk, sivri uçlu kazık, sırık" anlamına gelirken daha sonra Haç karşılığında kullanılmıştır.

HIRİSTİYAN AYINLERİ (SAKRAMENTLERİ)

- ➔ *Katolik ve Ortodoksalara göre sakrementlerin sayısı 7 dir.*
- ❖ **VAFTİZ:** Suya daldırmak demektir.
 - ❖ **EVHARİSTİYA:** Tanrıya şükür duasında bulunma anlamına gelir. Ekmek-şarap ayini olarak da bilinir. Katolik anlayışta ekmek ve şarap Hz. İsa'nın eti ve kanını sembolize eder bunları yiyen kişi bir anlamda Hz. İsa ile bir tür enkarne (hulul) olur. Yani onunla birleşir. Protestanlar Hz. İsa'nın havarileri ile yediği son yemek anısına kutlandığını kabul ederler.
 - ❖ **KONFİRMASYON:** Vaftizi Kuvvetlendirme, pekiştirme amacıyla yapılır.
 - ❖ **HASTALARI YAĞLAMA:** Hasta veya ölüm döşeğindekiilere uygulanan bir işlemdir. Bu kimseler kutsal yağla yağlanarak çektiği eziyetlerin azaltılması, giderilmesi hedeflenir. Kilise'de cemaat huzurunda ve onların da katılımıyla yapılır.
 - ❖ **TEVBE:** İki tür günah vardır. Asli günah ve fiili günahlar. Asli günah malumdur. Fiili günahlar ise, kibir, cimrilik, haset, şehvet düşkünlüğü, oburluk, öfke ve tembellik gibi günahlardır. Para karşılığı günah bağışlama denilebilecek bir uygulama türü olan Endüljans da

uygululanagelmiştir.

- ❖ **EVLİLİK:** Kutsal bir faaliyettir. Bu yüzden kilisede yapılmayan nikah geçerli sayılmaz. Katoliklerde evlenenler boşanamaz. Ruhban sınıfı evlenemez. Ortodokslarda belli makamlardakiler evlenemez ancak genel itibarıyla yasak yoktur. Boşanma da yasak değildir. Protestanlarda sakrament değildir. Katoliklerde kilise hiyerarşisi aşağıdan yukarı: diyakos, rahip (papaz), piskopos ve papa şeklindedir.
 - ✓ **Ortodokslarda:** diyakos, papaz, keşiş, metropolit, patrik şeklindedir. Protestanlıkta kilise hiyerarşisi yoktur.
- ❖ Hiyerarşik sıralamanın en fazla olduğu kilise Gregoryen Ermeni Kilisesidir. Diyakos yardımcısı, diyakos, papaz, başpapaz, başrahip veya doktor, piskopos, patrik, katolikos şeklindedir.

HIRİSTİYAN KİLİSESİ VE MEZHEPLERİ

- ➔ **Kilise kavramı;** Hristiyan cemaat (Katolik Kilisesi'nin inanç esasları), bu cemaatin ibadet yeri (Santa Maria Draperi Kilisesi Latin Cizvit papazların devam ettikleri bir kilisedir.) ve kurumsal yapıyı (Ortodoks Kilisesinin başı patriktir.) ifade etmek için kullanılır. Gahal, ekklesia, church, katakomp, chapel gibi isimler verilir.
- ➔ Kilisenin bir mabet anlamında kullanılışı Konstantin dönemine rastlar.
- ➔ Bu anlamda en eski kiliselerin Latran'da inşa edilen Aziz Yuhannes ve Aziz Sabin kiliseleri kabul edilir.

ATOLİKLİK KİLİSESİ

- ➔ "Evrensel" anlamına gelir. Nüfus bakımından en fazla mensubu bulunan kilisedir. Yaklaşık 1 milyara yakın mensubu vardır. Merkezi Roma Katolik Kilisesidir. Merkeziyetçi, dogmatik ve geleneği ön plana çıkaran bir yapısı vardır. Kurucularının havari Petrus olduğunu kabul ederler. Katolik Kilisesinin başı olarak Papa aynı zamanda Vatikan site devletinin de başkanıdır.

Başlıca özellikleri:

- a)** Dini lider Papa'dır. Kararları tartışılmaz ve yanılmazdır.
- b)** Roma Kilisesi diğer kiliselerden üstündür.
- c)** Kutsal ruh bab ve oğuldan çıkmıştır

- d)** İsa'da ilahi ve insani iki tabiat vardır.
- e)** Meryem ve Azizler kutsaldır, İnsan aslı günahla doğar ve vaftizle bu günahı temizlenebilir
- f)** Günah çıkarma vardır
- g)** Yedi sakrament vardır
- h)** yirmi bir konsili kabul ederler,
- i)** cennet-cehennemi kabul ederler.

ORTODOKS KİLİSESİ

- ➔ “Orthos –doğru-, doxa –düşünce, inanç” kelimelerinden oluşur. Genel anlamda bir dinin öğretilerine, doktrin ve dogmasına; herhangi bir öğretinin ilkelerine, geleneksel olarak doğru kabul edilen düşüncelere ya da görüşlere uygun düşünce inanç ve bu inancı benimseyen kişi veya gruplara verilen isimdir. Bu anlamda zıddı Heterodoks'tur. Roma Kilisesi ile Bizans Kilisesi arasındaki rekabette barışta taşınan tartışma, II. İznik (ikon tartışması) ve III. İstanbul Konsillerinde tartışılan Kutsal ruhun nereden çıktığı konuları oldu. Doğu kilisesi bu ayrılıktan sonra başka bir konsile katılmadı. 1054 yılında kesin olarak ayrılacak Ortodoksluk ismini aldı.

Başlıca Özellikleri:

- a)** Ortodoks kiliseler: otosefal (bağımsız) ve otonom (bir ana kiliseye bağlı olan) **şeklinde ikiye ayrılır.**
- b)** Otosefal kiliseler 14 tanedir. İstanbul, İskenderiye, Antakya, Kudüs, Bulgar, Sırp, Moskova, Rumen Patrikleri, Gürcistan Katolikosluğu, Kıbrıs, Yunan, Polonya, Arnavutluk, Çekoslavakya kiliseleridir.
- c)** Otonom kiliselerin sayısı 6'dır. Finlandiya Kilisesi, Japon Kilisesi, Çin Kilisesi, Estonya-Litvanya Kiliseleri, Macar Kilisesi, Makedonya Kilisesidir.
- d)** Ruhani lider patrik veya başpiskoposlardır.
- e)** Papanın üstünlüğünü kabul etmezler.
- f)** İlk 7 konsili kabul ederler.
- g)** Kilise babalarının yazıları da ikinci dereceden saygınlığı olan metinlerdir.
- h)** Kiliselerde hata yapmaz, yanılmaz bir otorite yoktur.
- i)** İbadetler ruhsal ve mistik niteliklidir.
- j)** Sır kilisesi olarak antik dinlerin mirasçısı görünümündedir.

- k)** İkonlara değer verilir.
- l)** Çocuklar vaftiz edilmekle şeytani güçlere karşı korunmuş olur.
- m)** İbadetler, sabah, gündüz, akşam ve gece vakitlerinde yapılır.
- n)** Papazlar evlenebilir.
- o)** Keşişler, piskoposlar ve patrikler evlenemez.

PROTESTAN KİLİSESİ

- ➔ *İsim, ilk defa 1529'da yapılan politik içerikli Spire toplantısında kullanılmıştır. Bu toplantıda Alman prensler kral Şarlken'in Lutherci reformu desteklemesini istediler. Kralın ayak sürümesi üzerine bir deklarasyonla bu duruma tepkilerini koydular. Bu deklarasyonda protestolarını dile getirdikleri için bu kimselere "protestan prensler" adı verildi. Bu olaydan itibaren Lutherci reformu benimseyenler Protestanlar olarak anıldı. Protestanlığın çıkışıyla birlikte Hıristiyan dünyada bir çok kilise ortaya çıktı: Lutherien Kiliseler, Anglikan Kilisesi, Evanjelic Kilise, Methodist Kilise, Babtist Kilisesi Prebiteryen Kilisesi.*

Başlıca özellikleri:

- a)** Papa tek otorite değildir.
- b)** Yanılmazlığı yoktur.
- c)** Papanın dünyevi bir yetkisi yoktur ve imparatorundan üstün değildir.
- d)** Kilisede hiyerarşi yoktur.
- e)** Ruhbanın ruhban olmayana üstünlüğü yoktur.
- f)** Rahipler evlenebilir.
- g)** Ayri bir kilise hukuku yoktur.
- h)** Papazları cemaat seçer.
- i)** Ayini bu kişi yaptırır.
- j)** Günahları ancak Tanrı bağışlar.
- k)** Dünyevi iktidar Tanrı tarafından verilmiştir.
- l)** Tek kaynak Kutsal kitaptır.
- m)** Konsil kararları ve kilise dogmaları değildir.
- n)** Kutsal kitabı yorumlamak kilisenin tekelinde değildir.
- o)** Sakramentlerin ilk ikisini (vaftiz ve Evharistiya) kabul ederler.
- p)** Günah itirafını kabul etmezler.
- q)** Kiliselerde resim heykel bulunmaz.
- r)** Anglikanlar hariç haç bulundurmazlar.
- s)** Haç çıkarmazlar.
- t)** İbadet ve ayinler ana dillerde yapılır.
- u)** Ebedi cezaya inanmazlar.

- v)** *Meryem'e ve Azizlere kutsallık atfetmezler.*
- w)** *Teslisi kabul ederler.*
- x)** *Katolik ve Ortodokslar gibi ruhani bir liderleri yoktur.*
- y)** *Tek tip kilise yerine farklı anlayışlara sahip kiliselerden oluşur.*
- z)** *Protestan rahipler evlenebilir.*

MONOFİZİT KİLİSELER

- ➔ *Hz. İsa'da ilahi ve beşeri iki tabiatın birleşerek tek tabiat olduğunu savunan anlayıştır. Bunlar Doğu Ortodoks kiliseleri içinde gösterilmelerine rağmen bağımsızdırlar. Bunlar: Süryani, Ermeni, Habeş ve Kipti Kiliseleridir.*

1) Süryani Kilisesi : *Etnik olarak kendilerini ayrı bir millet olarak Hz. Nuh'un Sam adlı oğlundan torunu Aram neslinden gelen Sami bir grup olarak kabul ederler. Suriye merkezli oldukları için bu adı aldıkları söylenir. 38 yılında Hıristiyanlığı kabul ettikleri söylenir. Hıristiyanlığı Petrusun şakirtlerinden öğrendiklerini kabul ederler. Hıristiyan olduktan sonra Süryani adını almışlar putperestliğe devam edenler Arami şeklinde isimlendirilmeye devam etmişlerdir. Kendilerini ilk Hıristiyan cemaat olarak kabul ettikleri için kiliselerine "Kadim" ünvanını vermişlerdir. İlk merkezleri Antakya Bağımsız Süryani Ortodoks Patrikliği idi. Mardin'de Deyru'z-Zaferan (Zaferan Manastırı) 1932 yılına kadar patriklik merkezi oldu. Patrik İlyas'ın ölümü üzerine yapılan seçimler sonucu merkez Şam'a taşındı. Ülkemizde Doğu ve Güney Doğu ile İstanbul'da Süryani vatandaşlarımız yaşamaktadır. Başlıca özellikleri: Allah, melekler, peygamberler, kıyamet vb. haktır. Teslis üç sıfat olarak dile getirilir ve vahdaniyet bu unsurlardan oluşur. I. İznik, I. İstanbul ve Efes konsilleri dışındaki konsilleri kabul etmezler. Patrik Petrus'un halefidir. Kilisede hiyerarşik üç rütbe vardır: diyakosluk, keşişlik ve episkoposluk, Namaz, oruç, vaftiz, evlenme vb. ibadetleri vardır. Monofizittirler. Namaz ibadetleri ruku ve secdelidir. Namazda doğuya dönerler. Oruçları perhizle karışıktır. Günah itirafları rahiplere yapılır.*

2) Ermeni Kilisesi : *Ermeniler, Aziz Gregor'un faaliyetleri sonucu bu dini benimsemişlerdir. Hıristiyanlığı toplu olarak benimseyen ilk milletlerden biri olduklarını iddia ederler. Gregoryan Kilisesi de denir. Aziz Gregor ilk kiliseyi Eçmiyazın'da kurmuştur. Burası bu nedenle önemli bir yere sahiptir. Ermeni Kilisesi etnik ve dini nitelikleri ile bir bütünlük arz eder. Ermeni milliyetçiliğinin korunması ve devamlılığında önemli konuma sahiptir. Başlıca Özellikleri: Milli bir kilisedir. Ruhani başkanı, milletin temsilcisi ve dini otorite katolikos'tur. Üç konsili kabul ederler. Monofizittirler. Kilisenin günahları bağışlaması anlayışını benimsemezler. Hasta yağlama sakrament olarak kabul edilmez. Alt rütbeli din adamları evlenebilir. İkonlar putperestlik alameti olarak reddedilir. Hayvan kurbanı uygulaması vardır.*

HIRİSTİYANLIKTA YENİ DİNİ HAREKETLER

YAHOVA ŞAHİTLERİ

➡ *Charles Taze Russel (1852-1916) tarafından kurulmuştur. Tanrının özel ismi olduğunu iddia ederek harekete Yahova adını vermişlerdir. Kıyametin kopuşuna ilişkin çeşitli tarihler vermişlerdir. Teslis, ruhun ölümsüzlüğü, Hz. İsa'nın bedensel dirilişi, cehennemi inkar ederler. Askerliğe, siyasete, savaşa karşı çıkarlar.*

YEHOVA ŞAHİTLERİNİN İNANÇLARI

➡ Yehova Şahitleri'nin inanç ve adetleri maddeler halinde şöyle sıralayabiliriz :

1 - Mukaddes Kitap, Tanrının Sözüdür ve hakikattir. Mukaddes Kitaba her türlü insan sözünden daha çok güvenilir. " Yeni Ahit" , ruhi İsraililerle yapılmıştır. Tanrının Kanununa insanların kanunundan ziyade itaat edilmelidir. Yehova'nın Şahitleri, bütün insanlara, Mukaddes yazılardaki hakikati bildirmek sorumluluğu altındadır. Mukaddes Kitabın ahlak standartlarına uyulması şarttır.

2 - Tanrı tektir ve ismi Yehova'dır. Tanrı, dünya üzerindeki kötü sistemi Armagedon Harbi ile ortadan kaldıracaktır. Tanrı, her fert için kader ve alın yazısı çizmemiştir; herkes davranışlarında bizzat sorumludur.

3 - İsa Mesih, Tanrı tarafından mucizevi olarak doğması sağlandığından, Tanrının Oğludur ve Tanrıya eşit değildir. İsa'nın insan öncesi hayatı vardır; Tanrının yarattığı ilk varlıktır. İsa Mesih; bir haç üzerinde değil bir direk üzerinde ölmüştür. İsa, hayatını, insanlığın kurtuluşu için gerekli olan fidye olarak ödemiştir. Kurtuluş için İsa'nın kurbanlığı yeterlidir. İsa Mesih, ölümünden sonra ruhi bir şahıs olarak yaşamaktadır. İsa'nın yönetimindeki " Gökteki Tanrısal Krallık" , yeryüzünü adaletle ve sulh içinde yönetecektir. Bütün milletlerden seçilen ve sayıları 144.000 olan sadece küçük bir sürü, İsa Mesih ile birlikte hüküm sürmek üzere " Göğe" gidecektir. İsa, cemaati kendi üzerine bina etmiştir (Petrus'un üzerine değil). Dua, tanrı Yehova'ya ancak İsa Mesih vasıtasıyla yapılır. İsa, Tanrıya hizmet etmekte takip edilmesi gereken bir örnek bırakmıştır. İsa'da ilahi tabiat bulunmaz.

4 - İlahi Krallık, yeryüzüne insan için en iyi hayat standardını getirecektir. Yeryüzüne asla imha veya yok edilmeyecektir. Kötülük ebediyen yok edilmiş olacaktır. Hayata götüren yol, ancak bir tanedir. Şimdi biz son günlerde yaşamaktayız.

5 - İnsanlık, Ademin günahlarından dolayı ölmektedir. İnsan onu, ölümlerle birlikte yok etmektedir. Ölümler, insanlığın müşterek mezarına gidecektir. Ölümden kurtulmak için yegane ümit, diriltilmektir. Bu da Yehova Şahidi olmaya bağlıdır. Adem'den miras alınan günah sona erecektir. İnsan, tekamül etmemiş, fakat yaratılmıştır.

6. - Cehennem diye insanların ruhlarının azap çektikleri bir yer yoktur.ve kadere inannazlar

7. - Din, sadece Yehova Şahitlerinkidir. Diğerleri sahtedir.

8. - Şeytan, bu dünyanın görülmez yöneticisidir.

9. - Tapınmada suret, resim, haç, tespih, mum kullanılmaz.

10. - Ruh çağırma, fal bakma, büyücülük, ispartizma yasaktır.

11.- Yehova Şahidi, dinlerarası işbirliği faaliyetlerine katılamaz. Yehova Şahidi, kendini bu dünyadan uzak tutmalıdır. Yehova 'nın şahidi, Yehovanın askeridir, askerlik yapmaz, bayrağı put olarak görür.

12. - Ağızdan veya başka bir yolla bedene kan almak " Tanrının Kanunu" nun ihlalidir.

13. - Yehova Şahitleri, milli marşı, milli duyguları, milli sınırları kabul etmez.

14. - Sebti Günü, sadece Yahudilere verilmiştir ve Musa 'nın Kanunu ile birlikte son bulmuştur.

15. - Ruhani sınıfı, dini rütbe veya unvanlar Kutsal Kitaba uygun değildir.

16. - Sakramentlerden sadece vaftiz ile Ekmek Şarap Ayını " Hatıra Yemeği" şeklinde nitelendirerek kabul ederler. Vaftizin çocuklara değil, yetişkinlere ve tamamen suya daldırmakla olacağına inanırlar.

17. - Kendini Yehova Şahitlerine adama (vakıf), vaftiz vasıtasıyla sembolize edilir.

18. - Yehova Şahidi olmayan herkes " keçi" dir ve onlara karşıdır.

19.- Yehova Şahitleri prensip olarak yaşadıkları ülkede siyasi ve politik yapılanmayı,devlet sistemini kabul ederler.Hiçbir şekilde siyasetle ilgilenmezler

GÜNÜMÜZDE YEHOVA ŞAHİTLERİ

- ➔ Günümüzde Yehova Şahitleri hemen hemen dünyanın tüm ülkelerinde taraftara sahip bir dini akım halini almıştır.Bir çok ülkede ibadetlerini gerçekleştirdikleri ve ibadetlerinin başında gelen Kitabı Mukaddes tetkiklerini yaptıkları " ibadet Salonları" bulunmaktadır.
- ➔ Yehova Şahitleri bazen 100.000 'e yakın kişinin katıldığı stad veya salonlarda düzenledikleri ibadet toplantılarıyla da günümüzde dikkat çeken dini harekettir.
- ➔ Her Yehova Şahidinin dinleri gereği yapması gereken şahitliğin anlatımı ,yani ev ev de olmak üzere hiç tanımadıkları insanlara Kitabı

Mukaddes tetkiki yapmak üzere yayım faaliyetlerine her ülkede rastlanılabilir. Bu nedenle Yehova Şahitliği diğer yeni uzlaşmacı dini hareketlere göre daha hızlı yayılmaktadır. Yehova Şahitleri bu yönüyle taraftar sayısına göre yayıcısı ve yayın sayısı oransal olarak en fazla olan dini hareketlerin başında gelir.

- ➡ Yehova Şahitleri ayrıca yılda bir kez anma yemeği düzenlerler. Bu anma yemeklerine inananları ve sempatizanları katılır.
- ➡ Günümüzde 5.881.000 taraftarı olan Yehova Şahitliği Dininin (Gözcü Kulesi 1 Ocak 2002) taraftarlarına bir çok ülkede rastlanmasına rağmen en fazla taraftarı olan ülkeler ve taraftar sayısı ise şöyledir ; ABD 945.000, Meksika 535.000, Brezilya 525.000, İtalya 236.000, Nijerya 235.000, Japonya 218.000, Filipinler 135.000, Almanya 161.000, Arjantin ve İngiltere 120.000 er kişi.
- ➡ Türkiye 'de ise 1933 de 5, 1950 de 60 kişi olan Yehova Şahitlerinin sayısı 2002 de 1.600 kişidir. Ülkemizde yaklaşık 25-30 cemaatleri vardır ve ayrıca İbadet Salonları da mevcuttur. Yargıtay 'ın 1986 'daki kararıyla Yehova Şahitliği farklı bir din olarak kabul edilmiş ve ibadet özgürlükleri Anayasa güvencesi altına alınmıştır. Yehova Şahitleri ülkemizde son yıllarda artan oranda örgütlenme faaliyetlerine başlamış olup, " Uyan" adlı aylık " Gözcü Kulesi" adlı 15 günlük 2 düzenli dergi yayınlamaktadırlar. Ayrıca " Kule Yayınevi" adı altında bir de yayınevleri vardır

MORMONLAR

- ➡ *Joseph Smith (1805-1844) tarafından 1830'da kurulmuştur. Cemaati yönlendirmek için yazılan kitabın adı Mormon Kitabı'dır. Kitab-ı mukaddesle paralellik arz ettiğine inanılır. Diğer kiliseleri Hıristiyanlığı bozdukları iddiası ile eleştirirler. Tanrıyı insan suretinde bir varlık olarak tasavvur ederler. Onlara göre tanrının çok sayıda çocuğu vardır. En büyü İsa mesihdir. Teslisi reddederler.*

BABTİSTLER

- ➡ *1682'de Peter William Screven tarafından Amerika'da kuruldu. Babtist, Tanrıya inananların mutlaka vaftiz edilmesi, vaftizin de suya daldırma şeklinde olması gerektiğini savunan hareket mensuplarına verilen addır.*

METODİSTLER

- ➡ *John Wesley (1703-1791) tarafından İngiltere 'de kurulmuştur. İbadet zamanlarına ve prensiplerine bağlılıkları sebebiyle Metodistler denilmiştir.*

ADVENTİSTLER

- ➡ *William Miller (1782-1849) tarafından Amerika'da kurulmuştur. Felsefesini Hz. İsa'nın yakında geleceği üzerine kurmuştur.*

ÜNİTERYENLER

- ➡ *Michael Servetus (1511-1539) tarafından Allah'ın birliği, Hz. İsa'nın tanrılaştırılmayacağı inancını yerleştirmek üzere kurulmuş ancak engizisyon mahkemesince diri diri yakılarak öldürülmüştür.*

Bunların dışında; İsa Mesih Havariliği, Afrika Mesihçi Hareketleri, Nazareth Bapstist Kilisesi, İsa Mesih Kilisesi, Hür Protestanlar, Hür Kardeşler, Mennonitler, Kutsal Askerler, Kuveykurlar (Dostlar Cemaati), Hıristiyan Cemaati Birliği, Katolik Havariler,

MİSYONERLİK

- ➡ Latince "Missio" kelimesinden türetilen mission (misyon), sözlükte görev, yetki, bir kimseye bir işi yapması için verilen özel görev anlamına gelmektedir. Bu görev ve yetki dinî olabileceği gibi siyasi ve diplomatik de olabilir.
- ➡ Misyon, genelde bir görevi yerine getirme işini üstlenen kuruluş anlamındadır. Özelde ise, Hıristiyanlığı, hıristiyan olmayan ülkelerde yaymak gayesi ile oluşturulan kuruluşlar, misyon olarak isimlendirilmektedir.
- ➡ Misyon, misyoner ve misyonerlik; genel olarak evrensel bütün dinlerle, özel olarak hıristiyanlıkla ilgili kelimelerdir. Kendi dini inancını ve kanaatlerini bir yerde, bir ülkede yaymaya çalışan herkese misyoner denilmektedir.
- ➡ Dinler tarihinde misyonerlik, genel anlamda da kullanılmaktadır. Bu kullanımda dinler, misyonerliğe yer verip vermemelerine göre tasnif edilmektedir. Bu durumda dinler; misyonerli ve misyonersiz dinler diye iki gruba ayrılmaktadır. Misyonerli dinler belli sınırlar tanımayan, öğretilerini herkese ve her tarafa yayma gayesi güden dinlerdir.
- ➡ Günümüze kadar Hıristiyan misyonerliği yedi aşamadan geçmiştir. Bu aşamaların her birinde döneme ve şartlara göre farklı metodlar takip edilmiştir. Bu yedi aşama, şöyle yedi dönemi teşkil etmektedir.
- ➡ 33-100 arası, Havariler Dönemi
100-800 arası, Kiliselerin kurulma dönemi
800-1500 arası, Orta çağ dönemi

1500-1650 arası, Reformasyon dönemi

1650-1793 arası, Reformasyon sonrası dönem

1700-1965 arası, Modern dönem

1965' ten sonrası, Diyalog dönemidir.

- ➔ İlk iki döneme, Hıristiyanlığı tanıtma ve tebliğ dönemi denilebilir.
- ➔ Üçüncü dönem İslamın sahneye çıktığı dönemdir. Bu döneme kadar, Hıristiyanlık karşısında daha güçlü bir din, bir ideoloji görmemiştir. Önceleri İslama sıcak bakan Hıristiyanlar, İslamın yayılması ve günden güne taraftarlarının artması Hıristiyan dünyasının İslam'a sıcak bakışında değişikliğe sebep olmuştur. Artık o tarihlerden sonra Hıristiyanlar İslama ve müslümanlara hasım gözüyle bakmaya başlamışlardır. Türklerin Anadolu'yu fethetmesi ve İslam'ı batıya taşınması Hıristiyanları Türklere karşı cephe birliğine sevk etmiştir. Ayrılmış ve bölünmüş Hıristiyanlar Türklere karşı kısa süreli de olsa bir birlik oluşturdu. Bu birliğin gayesi Türkleri ve İslâmî gelişmeyi durdurmak, Türkleri geldiği yere geri göndermekti. Bunun için onlar 174 yıl süren Haçlı seferlerini başlatmıştır (1096-1270).
- ➔ Haçlı seferleri de Hıristiyanlara beklendiği sonucu vermemiştir. Bunun üzerine doğrudan Hıristiyanlığı yayma ve İslamı durdurma yönünde faaliyetler meydana gelmiştir. Bu faaliyetleri nasıl ve nerelerde olacağına dair görüşler ortaya atılmıştır. Bu gaye için Orta Asya ve Çin' e kadar gidenler olmuştur.
- ➔ 1453 yılında da Hıristiyan dünyasının kalesi ve Hıristiyanlığın yayılmasını sağlayan İstanbul Türkler tarafından fethedildi. Hıristiyan dünyasında bundan sonra silahla neticeye varmanın zor olacağı kanaati hakim olmaya başladı. Bunun neticesinde yeni yolların aranmasına gidildi. Çeşitli kongreler yapıldı. Bu kongrelerde değişik ülkelerde bulunan temsilcilerinin raporları değerlendirildi.
- ➔ Haçlı seferleri ile başlayan Hıristiyan-Müslüman ilişkisi, İstanbul'un fethiyle artmıştır. 1500-1650 arası olan bu dönem, Reformasyon Dönemi'dir.
- ➔ 1880 yılında misyonerlik faaliyetleri ile ilgili yayımlanan bir raporda; "misyoner faaliyetleri açısından **Türkiye, Asya'nın anahtarıdır**" denilmektedir. Esasen Asya'nın olduğu kadar, Doğu'nun, Uzakdoğunun, Ortadoğu'nun hatta İslam Dünya'sının anahtarı Türkiye'dir demek yanlış olmasa gerektir. Türk ve İslam Dünyası bakımından olduğu kadar Hıristiyan Dünyası içinde Türkiye büyük bir öneme haizdir.

- ➔ **Hıristiyan misyonerlerinin Türkiye’yi**, özellikle Anadolu’yu hedef almalarının bir çok sebebi bulunmaktadır. Anadolu, Hıristiyan Dünya’sı için önemini her an koruyan bir konudur. **Çünkü onlara göre, Hıristiyanlığın beşiği Anadolu’dur.** Bugünkü Hıristiyanlığın mimarı Pavlus, Tarsusludur ve Anadolu’da Hıristiyanlığı yaymak için çeşitli yerleri gezmiştir.
- ➔ Öte yandan Hıristiyanlığın hürriyete kavuştuğu ve nüvesinin atıldığı yer İstanbul’dur. Konstantin, Hıristiyanlığa serbestlik tanınmasıyla eski roma inançlarına bağlı büyük bir kitlenin muhalefetiyle karşılaşınca, İstanbul’u merkez edinmiş ve Hıristiyanlık ondan sonra gelişmiştir. İmparator Justinyanus’un 529’da yaptırdığı ve “ seni de geçtim Süleyman” diyerek Hz. Süleyman’ın mabedi ile mukayese ettiği Ayasofya İstanbul’dadır. Bu mabed, Hıristiyan Dünya’sının ilk görkemli mabedidir. Çeşitli konsiller yapıldığı, Hıristiyanlık “doğmaları”nın tesbit edildiği yerlerde Anadolu’da’dır. (İznik, İstanbul, Efes, Kadıköy vs.).
- ➔ Anadolu’nun ve Hıristiyanların yıkılmaz, fethedilmez kabul edilen İstanbul’un Türkler tarafından fethedilmesi hiçbir zaman unutulmamıştır. Dün de unutulmamıştır, bu günde. Yıllarca bu yerlerin öyküleri nesilden nesile aktarılmış ve o yerlere sahip olma ideali işlenmiştir.
- ➔ Batılının Türkiye ile niçin ilgilendiği yolunda çeşitli görüş ve tesbitler vardır. Bunlar; Hıristiyan Batı’nın “ehl-i salıp” ruhuyla hareket ettiği, Türk Milleti’ni Anadolu’dan Orta Asya’ya geri göndermek niyeti taşıdığı ve menfaatini ön planda tuttuğu şeklinde özetlenebilmektedir.

Misyonerlerin müslümanlara yönelik faaliyetlerini şu temel prensipler göz önüne alınarak yapılmasında da benzer amaçlar vardır:

- ❖ İslam Dini hakkında yanlış fikirler yaymak
- ❖ Müslüman ülkelerdeki geri kalmışlık emarelerini abartarak, bunları İslamla irtibatlandırmak
- ❖ İslam’ı kan şiddet dini olarak göstermek
- ❖ İslam’ın üstün yönlerini eksiklik olarak sunmak
- ❖ İslam’ı müslümanların kabiliyet ve dehasını köreltmekle suçlamak